

LUKÁŠ KNAP (Ed.)

DOBROVOĽNÍCTVO AKO SLUŽBA

Zborník z medzinárodného vedeckého sympózia

KOŠICE 2018

DOBROVOĽNÍCTVO AKO SLUŽBA

Zborník z medzinárodného vedeckého sympózia

20.11.2018 v Košiciach, Teologická fakulta, Košice, Katolícka univerzita v Ružomberku

Editor:

Lukáš Knap

Teologická fakulta Košice

Recenzenti:

prof. ThDr. Cyril Hišem, PhD.

prof. ThDr. Gabriel Ragan, PhD.

Odborní garanti:

ThDr. Radoslav Lojan, PhD.

Vedecký výbor:

prof. ThDr. PhD. PeaDr. Jozef Jurko, PhD.

prof. ThDr. Cyril Hišem, PhD.

ThDr. Radoslav Lojan, PhD.

Organizačný výbor:

ThDr. Radoslav Lojan, PhD.

ThLic. Lukáš Knap

Erika Mervová

Zborník neprešiel odbornou jazykovou korekciou. Autori príspevkov v plnom rozsahu zodpovedajú za obsah svojich príspevkov, ich pôvodnosť, štylistiku, gramatiku, ako aj techniku a etiku citovania.

VERBUM – vydavateľstvo KU,

Ružomberok 2018, 1.vyd.

Tlač: SLZA s.r.o.

© Lukáš Knap

ISBN 978 – 80 – 561 – 0615 – 0

Obsah

Úvodník	5
Dobrovolník a jeho pôsobnosť v rozvojových zemí v kontextu religiozity a globalizace, <i>Monika Nová</i>	8
Dobrovoľnícka činnosť v zariadeniach Spišskej katolíckej charity, <i>Zuzana Budayová</i>	19
Dobrovoľníctvo v cirkevnom zbore ev. a. v. v Gelnici (Začíname od tých najmenších ...), <i>Marta Chlpíková</i>.....	45
Dobrovoľníctvo ako neoddeliteľná súčasť nadobúdania sociálnych kompetencií študentov sociálnej práce (Ako sa učíme dobrovoľníctvu na Teologickej fakulte v Košiciach), <i>Lýdia Lešková</i>.....	62
Prínosy dobrovoľníctva pre mladých ľudí, <i>Michaela Šuľová</i>.....	93
Pomoc a starostlivosť o ľudí žijúcich so závislými v Mukačeve (Zakarpátí), <i>Viera Fedivá</i>	118
Dobrovoľníctvo v rámci Reformovanej cirkvi na UA, <i>János Heder</i>.....	123
Centrum pre rodinu Košice-Juh ako priestor pre dobrovoľnícku službu, <i>Alexandra Šemegová, Gabriela Kardošová</i>.....	127

Úvodník

Som rád, že práve Ekumenické spoločenstvo cirkvi v Košiciach v spolupráci s Katedrou spoločenských vied Teologickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku Teologická fakulta KU ako aj KSK Košice a Mestom Košice usporiadalo medzinárodnú konferenciu pod názvom *Dobrovoľníctvo ako služba* na pôde Teologickej fakulty KU. Cieľom konferencie bolo totiž predstaviť náboženský rozmer dobrovoľníctva; priblížiť využitie dobrovoľníctva v jednotlivých cirkvách; motivovať ľudí k dobrovoľníctvu; zdieľať skúsenosti dobrej praxe v rámci jednotlivých cirkví. Tematické okruhy konferencie bolo predstaviť: náboženský rozmer dobrovoľníctva; dobrovoľníctvo v cirkevných spoločenstvách; dobrovoľníctvo v Košiciach; prínosy dobrovoľníctva.

Dobrovoľníctvo môžu vykonávať ľudia bez ohľadu na pohlavie, vzdelanie, náboženstvo či rasu. Je pre nás potešením, že práve Košice, kde sa koná dnešná konferencia získalo titul Európske hlavné mesto dobrovoľníctva 2019. Košice sa tak stali prvým mestom z krajín strednej a východnej Európy a po Barcelone, Lisabone, Londýne, Sligu a Aarhuse šiestym európskym mestom, ktoré získalo toto ocenenie. Dobrovoľníctvo má v Košiciach dlhoročnú tradíciu, k jeho veľkému rozšíreniu však došlo najmä v posledných rokoch. Chcem na tomto mieste spomenúť mnohých dobrovoľníkov tak z radu našich cirkvi a náboženských spoločností, ale rôznych organizácii, ktorí sa

denne venujú sociálnej práci s dlhodobó chorými, zdravotne postihnutými, s ľuďmi v núdzi a tiež práci s mládežou a seniormi.

Práca dobrovoľníka má vo svete dlhoročnú tradíciu a patrí k rozvoju spoločnosti ako neoddeliteľná súčasť. Dobrovoľníctvo je charakterizované ako neplatená uvedomelá činnosť z vlastnej vôle a v prospech iných. Dobrovoľník je človek, ktorý ponúka organizácii svoje znalosti, schopnosti, zručnosti, skúsenosti za dohodnutých podmienok a nie je za túto činnosť finančne odmeňovaný formou platu ako bežný pracovník. Dobrovoľník je fyzická osoba, ktorá koná na základe svojho slobodného rozhodnutia a vo svojom voľnom čase. Pre človeka s dobrovoľníckym srdcom je zmyslom života použiť seba ako nástroj pomoci iným bez toho, aby čakal nejakú protihodnotu. Skúsení dobrovoľníci zostávajú v tejto službe práve preto, lebo majú pocit, že dosiahli to, čo dosiahnuť chceli, a tak iba naplňajú zmysel svojho života.

Dobrovoľníctvo dáva okrem pocitu spolupatričnosti, sebarealizácie, uspokojenia a množstva praktických skúseností najmä príležitosť pomôcť človeku a tým ho urobiť šťastným. Význam dobrovoľníctva môžeme vyjadriť prostredníctvom funkcií, ktoré plní:

1. Servisná funkcia – poskytuje obyvateľom rozmanité druhy verejnoprospešných služieb.
2. Inovačná funkcia – popri podnikateľskom sektore je zdrojom veľkého množstva inovácií.
3. Advokátska funkcia – ide o obhajovanie a presadzovanie práv jednotlivca alebo skupín. Dobrovoľníci obhajujú práva klientov a

podieľajú sa na zlepšení kvality ich života.

4. Expresívna funkcia – dobrovoľnícke hnutia vytvárajú priestor na prezentáciu odlišností pre uvedomenie si rôznorodosti (iné kultúry, rasy, jazyky).

5. Funkcia objavovania – ľudia cez dobrovoľnícke aktivity objavujú svoje schopnosti, ktoré bežne nerozvíjajú.

6. Funkcia budovania komunit – podporuje ich prirodzený rozvoj, rozvíja zodpovednosť za život v danej komunite (štvrť, obec, mesto).

Treba poukázať na to, že dobrovoľníctvo je výrazne spojené so zmyslom života, osobnou pohodou, spokojnosťou a kvalitou života. Je jednou z ciest humanizácie spoločnosti, ktorá čoraz viac stavia iba na materiálnych hodnotách a karierizme.

Verím, že samotná konferenciu napomohla predstaveniu a postaveniu dobrovoľníkov a ich činností v Košiciach a Slovensku a že sa v nej aj naďalej bude pokračovať.

ThDr. Radoslav Lojan, PhD.
moderátor ES

Dobrovolník a jeho působnost v rozvojových zemích v kontextu religiozity a globalizace

Monika Nová

Abstract: Preparing the paper, the author has drawn on her extensive experience gained in the developing countries of Africa. Heeding particularly religiosity and the clash of cultures, she describes volunteer labor in Africa and Asia and highlights the global character of volunteering in developing countries. Attention is also be paid to the globalization aspect of religions and to a culturally sensitive approach to volunteer effort.

Key words: *Globalization. Religions. Volunteers.*

Úvod

Globalizace a náboženství

Nastávají celosvětové změny v pojmání náboženství a jeho význam v životech společností. Setkávání se stále vyšším počtem odlišně smýšlejících lidí je nevyhnutelné a stále aktuálnější i v profesních vztazích nejen dobrovolníků. Globalizace znamená rostoucí propojenost současného světa ve všech oblastech života lidí, tj. v oblasti ekonomické, sociální, kulturní, technické i politické. Jako proces ovlivňující společenské vztahy je vnímána od dvacátých let 20.

století. Globalizační postupy můžeme sledovat z různých pohledů, tedy základně z pohledu socioekonomického, sociopolitického a sociokulturního. V současnosti se do popředí zájmů dostávají také sociokulturní aspekty globalizace, které souvisejí s ovlivňováním hodnotové orientace, životního stylu a způsobu vnímání světa tedy s duchovní oblastí. Zatímco se před 30 lety většina sociologů domnívala, že role náboženství bude celosvětově slábnout, R. Robertson už v sedmdesátých letech předpovídal, že náboženství si svůj význam zachová a v globalizačním procesu může být významným činitelem. Nezápádní kultury totiž sice přejaly mnohé ze západních konceptů života a hodnot, avšak náboženství se pro mnohé z nich stalo nositelem skupinové identity. Podobné tendence tak můžeme sledovat i u skupin imigrantů žijících v zemích západního světa. Z výzkumů a úvah mnoha soudobých sociologů vyplývá několik zajímavých tezí: Jedním z globálních jevů je tzv. repolitizace a reprivatizace náboženství, což znamená masivní návrat náboženství do veřejného a politického života. Dalším důsledkem globalizace jsou změny sociálních rolí náboženství ve společnosti, a to například ve smyslu sílení náboženské plurality, šíření alternativních forem, zvyšování fundamentalismu. Dále je možno klást si otázky propojující globalizaci s křesťanstvím. Můžeme hovořit o křesťanském určitém původu globalizace? Nakolik mohou křesťanské církve, jako odvěci globalizační hráči, ovlivnit globalizační procesy? Odkazujeme se v naší úvaze na autora T. Halíka, který mluví o globalizaci také ve spojitosti s Ježíšem Kristem a jeho učedníky, kteří dostali jasný

misijní příkaz od svého učitele, který apoštolům říká: Jděte do světa a získávejte pro mě učedníky. Apoštolům a dalším misionářům, a tak celé Evropě, tato výzva dodal sílu a motivy k její neobyčejné dynamice. Je nyní na nás, abychom hledali vlastní postoje a řešení v situacích, kdy se setkáváme s lidmi z jiných regionů světa, ať již v naše vlastním geografickém prostoru, či opačně.

1. Multikulturní kompetence – nutnost k úspěšné práci dobrovolníka

Úspěšná zahraniční adaptace dobrovolníka záleží na tom, jak dobře se člověk v práci dokáže učit ze svých zkušeností. Kompetence k mezikulturnímu učení identifikovali Yamazaki a Kayes (2004). Základ tvoří čtyři základní skupiny, které jsme na základě naší 20-ti leté praxe charakterizovali na základě příkladů dobré i chybné praxe pro práci dobrovolníka v rozvojové zemi následovně:

Mezilidské kompetence – v této skupině kompetencí uvádějí autoři Yamazaki a Kayes (2004) subkategorii budování vztahů s druhými, do které dle jejich výzkumného šetření spadá rozvíjení vztahů s místními a s kolegy, snaha nebýt zaměřený pouze na výkon, nebýt egocentrický, orientace na druhé, dovednost řešit konflikty, snaha navazovat v nové kultuře nová přátelství a být spolupracující. Z naší praxe zdůrazňujeme úcta k lidem z odlišné kultury zahrnující smysl pro humor, zdvořilost, mezilidskou úctu a respekt, mezikulturní vnímavost, zájem a dobrosrdečnost, otevřenost vůči nové kultuře a

větší vnímavost vůči potřebám druhých, tzn. práce po vzoru kulturně-senzitivního přístupu.

Informační kompetence zahrnují zvládnání nejasných situací, do nějž je dle autorů zařazeno zvládnání nejednoznačnosti situací ve vztazích, dále schopnost vypořádat se s doposud neznámými situacemi, schopnost hledat a nacházet smysl v nových zkušenostech, porozumění neverbální komunikaci, trpělivost, nezaujatost, pečlivý úsudek a schopnost reflexe.

Analytické kompetence jsou charakteristické uměním pracovat s komplexními informacemi v jiném jazyku, tzn. být vybaven jazykovými a komunikačními dovednostmi, ochotou komunikovat, porozuměním jazyku hostující kultury, znalostí angličtiny, schopností dokázat vyjádřit v cizím jazyce vlastní myšlenku či nápad v sociálně akceptovatelné formě.

Kompetence jednat je dle autorů Yamazaki & Kayes (2004) nejobsáhlejší, a tedy obsahuje také nejvíce subkategorií. První z nich je iniciativa zahrnující tendenci nebýt pasivní, snahu měnit nevyhovující situace, nebát se riskovat, přebírat iniciativu a extroverzi. Další subkategorií kompetencí k jednání je rozvojové učení a adaptabilita zohledňující flexibilitu, schopnost učit se, ochotu učit se, mezilidskou přizpůsobivost, schopnost se adaptovat a kulturní přizpůsobivost. Z naší praxe uvádíme i subkategorií zvládnání stresu, která zahrnuje schopnost vyrovnat se s napětím, schopnost čelit velmi stresovým situacím a poradit si v nich, emocionální zralost (tolerance stresu, depresí a osamělosti), sebe-kontrolu ve stresových situacích,

schopnost ovládat vlastní reakce ve stresových situacích, schopnost být trpělivý s ohledem na očekávání výsledků a schopnost vidět ve stresujících situacích určitý smysl.

Paralelu v těchto kompetencích vidíme i v kontextu náboženství v Křesťanství a Budhismu. V rámci praxe se setkáváme především s dobrovolníky ze zahraničí vyznávající uvedené náboženství a jejich motivace k odjezdu do rozvojových zemí je tímto i značně ovlivněna

2. Náboženské motivy pro volbu dobrovolníka

Někteří současní autoři uznávají, že dosud chybí takzvaná teologie práce dobrovolníka, která by propojila pracovní život se smyslem přesahujícím každodenní povinnost. Jsou však zdůrazňovány nejrůznější body nauk, které můžeme nacházet v křesťanské i buddhistické tradici. Ideály prosociálního chování můžeme nacházet i v křesťanské a buddhistické tradici. Setkání s osobností Ježíše či Buddha může vést k hluboké identifikaci s příkladem jejich života. Života naplněného obětavou láskou, soucitem a činy, které se snaží čelit zlu v nejrůznějších podobách a nejrůznějšími způsoby.

2.1 Křesťanský ideál lásky k bližnímu

Co je základním kamenem mezilidských vztahů v křesťanství? "Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku k sobě navzájem" (Jan 13,35) Lásky k bližnímu. Křesťanský apel na solidaritu a pomoc vychází už z pojmu "bližní", jež se v novozákonném pojetí vztahuje na všechny lidi bez ohledu na jejich

národnost či náboženství. Hlavní motivací by pak měla být láska. Ježíš zdůrazňuje dvojí přikázání: Milovat Boha a milovat svého bližního jako sám sebe.

Můžeme citovat i důraznější apely ve vztahu k bližním: „Říká-li kdo: Miluji Boha, ale přitom nenávidím svého bratra, je lhář.“ (1 Jan 4,20) Bible se tak snaží křesťany nejrůznějších církevních společenství i úplně jiných vyznání spojovat v míruplném vztahu lásky a soucitu, jak můžeme sledovat i v následujícím příběhu z Lukášova evangelia (Cuskelly, 1994).

Jeden zkušený znalec zákona chtěl Ježíše provokovat - proto řekl: "Mistře, co činit, abych si získal život věčný?" Ježíš odpoví otázkou: "A co o tom stojí v zákoně? Co jsi odtud vyčetl?" A ten zákoník: Miluj pána Boha svého z celého srdce svého, veškerou myslí svou, veškerou silou svou, celým svým nitrem - a bližního svého jako sebe myslí svou, veškerou silou svou, celým svým nitrem - a bližního svého jako sebe samého!" Ježíš nato: " Správně! Nuže jednej tak - a budeš žít!" Ale on se chtěl ospravedlnit - obrátí se na Ježíše otázkou: "A kdo je vlastně můj bližní?" Nato začal Ježíš vyprávět: "Putoval jednou jakýsi člověk z Jeruzaléma dolů do Jericha a dostal se do rukou lotrů, kteří jej o všechno obrali, ztýrali a posléze nechali polomrtvého ležet. Náhodou šel kolem jakýsi kněz, viděl jej, ale šel dál. Pak šel kolem učený znalec zákona, viděl jej - šel dále. Ale když pak šel kolem jakýsi jinověrec ze Samaří, spatřil ho a jeho srdce pocítilo soucit. Ujal se ho, ošetřil mu rány, dopravil do hostince, a i

dále o něj pečoval. Ráno dobře zaplatil hostinskému s výzvou, aby o zraněného pečoval, a nebudeli se dostávat, že mu to doplatí při zpáteční cestě. Nuže - který z těch tří si počínal jako bližní onoho přepadeného? Zákoník odpoví, že zajíté ten, kdo mu prokázal milosrdenství." A Ježíš: "Jdi tedy - jednej podobně!" (Machovec, 2003).

V závěru příběhu o milosrdném Samaritánovi Ježíš otáčí otázku "Kdo je můj bližní?" na formulaci "Komu já jsem bližním" a zdůrazňuje osobní odpovědnost každého. Samaritána dává za příklad člověka, kterému nezáleží na národnosti či náboženství přepadeného, nýbrž na něm jako na člověku, na něm jako na bližním, což je v souladu s novozákonnými závazky lásky a pomoci všem potřebným bez rozdílu náboženského vyznání či národnosti. Křesťanem není ten, který se za něj označuje, nýbrž ten, který svým životem svou víru dokazuje (Machovec, 2003).

Příběh o Samaritánovi lze také chápat jako model charitativní činnosti popisující účinně poskytovanou pomoc. Samaritán poskytl první ošetření, dopravil postiženého do zařízení, kde jej o ně postaráno, vynaložil peníze a přislíbil návrat jako kontrolu. Křesťanská láska nápadně podporuje nějak znevýhodněné lidi. Tento sklon soucítit se znevýhodněnými zřejmě původně pochází již ze Starého zákona, ve kterém se vzpomíná židovské otroctví v Egyptě, odkud židům Bůh pomohl. Starým zákonem jsou tedy vybízeni k následování Božského příkladu: "Když oklátíš plody ze své olivy, nebudeš ještě setřásat zbylé. Ty budou patřit bezdomovci, sirotku a

vdově. Když budeš na vinici trhat hrozny, nebudeš po sobě paběrkovat. Bude to patřit bezdomovci, sirotku a vdově. Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi, tvůj Bůh tě odtud vykoupil. Proto ti přikazuji, abys to dodržoval." (Dt 24, 17-21)

Křesťanství je tedy sociálním náboženstvím, neboť nechce rozvíjet pouze vztah jednotlivce k vyšší moci a směřovat jej k sebezdokonalení, ale jeho cíle jsou orientovány ve velké míře na mezilidské vztahy a zlepšení života společenství. (Matoušek, 2001).

2.2 Bódhisattva – cesta buddhisty

Buddhismus nabízí tvrzení, že zlo je klam, jemuž lze uniknout. Prosté prokazování dobra druhým může být pokrokem na vlastní duchovní cestě k osvícení, není však účinné ve vztahu k druhému, protože svou karmu musí nést každý sám. Skutečně prospět druhému můžeme pouze ukázáním správné cesty, po které se každý může a nemusí vydat. Jednání vycházející z aktivního soucitu, ne však z lítosti či sebeobětování (Říčan, 2007).

Typickou mahajánskou metaforu, která osvětluje akt pomoci druhému, uvádí O. Matoušek v Základech sociální práce, kde cituje H. Smitha: "Chci být strážcem těch, kdo nemají ochranu, průvodcem poutníkovi, lodí, studní, pramenem, mostem pro toho, kdo hledá druhý břeh" (Matoušek, 2001, s. 24). V takovéto formulaci není hledající stavěn do pasivní role, ale naopak on je ten, který je na cestě a nám je určena role doprovodu, podpory. Pomoc druhým je zakotvena v ideálu

bódhisattvy, jež je vlastní mahájánové linii buddhismu (tzv. Velký vůz). Je však zřetelným příkladem náboženského motivu k prosociálnímu chování, že jej nelze pominout.

Závěr

Barevnost duchovního života lidí z různých je fascinující. Opravdovost, s jakou mnozí dobrovolníci vnášejí do svého života přítomnost Boha, Vyššího Bytí či jinak pojmenovaných duchovních principů, je často určujícím prvkem, skrze nějž lidé vnímají vlastní bytí i svět kolem. Z náboženských základů se v Evropě rozvinula oblast pomáhajících profesí a dodnes je tato vazba neopominutelná. I současný koncept holistického pojetí člověka zahrnuje spiritualitu osobnosti. Duchovnost a náboženství hraje významnou roli v životě dobrovolníků, tyto prvky mohou a mají motivační charakter pro volbu povolání, či dobrovolné činnosti.

Důležité je v současné době zajímat se o dialog daných kultur v globalizací ovlivněném světě, ať jsme jakéhokoliv náboženského vyznání, či bez vyznání. A vnímat spirituální dimenze člověka, jako nezbytnou součást lidské celistvosti.

Téma příspěvku s názvem „ Dobrovolník a jeho působnost v rozvojových zemí v kontextu religiozity a globalize“ bylo vypracováno v rámci projektu: Právní a společenské aspekty migrace a problémy postavení menšin - Progres Q05 and NAKI II DG18P02OVV064

Právní, historické a společenskovední aspekty nových a tradičních menšin v České republice.

Literatura

CUSKELLY, E.J. *Současná spiritualita*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994. 263 s. ISBN 80–85527–70–7.

HALÍK, Tomáš. *Prolínání světů*. 1. vydání. Praha: Lidové noviny, 2006. 279 s. ISBN 80-7106-834-9.

LUŽNÝ, Dušan. *Zelení bódhisattvové*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2000. 142 s. ISBN 80-210-2464-X.

MACHOVEC, Milan. *Ježíš pro moderního člověka*. 2. vydání. Praha: Akropolis, 2003. 292 s. ISBN 80-7304-033-6.

MATOUŠEK, Oldřich et al. *Základy sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7

MEZŘÍCKÝ, V. kol. *Globalizace*. Praha: Portál, 2003. 152 s. ISBN 80-7178-748-5.

MOORE, Robert L. et al. *C.G.Jung a křesťanská spiritualita*. 1. vydání. Praha: Portál, 1998. 200 s. ISBN 80-7178-195-9.

NYDAHL, Ole. *Buddha a láska*. 1. vydání. Brno: Bílý deštník, 2008. 223 s. ISBN 978-80-903821-2-1.

ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. 328 s. ISBN 978-80-7367-312-3.

YAMAZAKI, Y., KAYES Ch. D. (2004). *An Experiential Approach to Cross-Cultural Learning: A Review and Integration of*

Competencies for Successful Expatriate Adaptation. Academy of Management Learning & Education, 3(4), 362-379

Autor

PhDr. Monika Nová, PhD.

Univerzita Karlova, Husitská teologická fakulta

Pacovská 4, Praha 4, 14021

Email: monika.nova@htf.cuni.cz

Dobrovoľnícka činnosť v zariadeniach Spišskej katolíckej charity

Zuzana Budayová

Abstract: In the present paper, the author defines forms of volunteering and presents legislative definitions and research on volunteering. It characterizes the acquisition, selection, motivation and demotivation of volunteers. In the next part he explains and identifies emotional intelligence as a basic factor of volunteering and motivation for volunteering. Volunteer activity identifies through the Young Charity platform, describes the activities that volunteers can carry out at Spišská katolícka charita.

Key words: activity, volunteer, EQ, forms, Mladá charita, visions, devices

Úvod

Dobrovoľníctvo je forma pomoci alebo služby, ktorá je vykonávaná bez nároku na odplatu alebo odmenu. Dobrovoľníctvo môže vykonávať ktokoľvek kto cíti potrebu byť potrebným pre iných, je to práca vykonávaná v prospech akejkoľvek cieľovej skupiny. Slovenská katolícka charita pomáha ľuďom biednym, chudobným,

ľuďom chorým, znevýhodneným bez ohľadu na vek, pohlavie, národnosť a iné odlišnosti.

Dobrovoľníctvo prináša nový pohľad, inovácie, objavuje nové poznatky a buduje komunity ľuďí, ktorých cieľom je prinavrátiť zmysel života, životné hodnoty a kvalitu života na primeranej úrovni.

Preto je dobrovoľníctvo podstatnou zložkou pomoci k profesionálnej pomoci odborníkov. Dobrovoľník je človek ktorý ponúka pre organizáciu svojej znalosti, schopnosti, skúsenosti a zručnosti. Sú schopní a ochotní pomáhať iným ľuďom ktorí sa nachádzajú v nepriaznivých životných podmienkach a vymykajú sa bežným životným podmienkam.

Formy dobrovoľníctva

Za dobrovoľníctvo sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých. Dobrovoľník/dobrovoľníčka je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľuďí alebo spoločnosti. Pričom najčastejšie a rozoznávajú štyri typy alebo formy dobrovoľníctva: vzájomná pomoc a svojpomoc; filantropia alebo služba iným; participácia; advokácia a vedenie kampaní.¹ Organizačný kontext rozdeľuje dobrovoľníctvo na formálne a neformálne. Formálne dobrovoľníctvo je vždy vykonávané pod nejakou organizáciou. Autori M. Musick a J. Wilson uvádzajú, že

¹ BROZMANOVÁ – GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. PDCS, o. z. – PANET, 2009. s. 6.

členstvo v organizácií prináša informácie o dobrovoľníckych príležitostiach a pomáha definovať rolu dobrovoľníka. Práve vďaka organizačnej štruktúre zlepšuje efektivitu práce a dodáva jej na vážnosti.²

Jedným zo základných kritérií je rozdelenie podľa časového vymedzenia, ktoré

uvádzame podľa K. Kosinu³ a J. Tošnera, O. Sozanskej:

- Jednorazové akcie – jedná sa predovšetkým o dobrovoľné zapojenie pri kampaniach, zbierkach, benefičných akciách apod. Dobrovoľník môže pomáhať aj viacnásobne, ale vždy v krátkodobom časovom rozmedzí.
- Dlhodobý dobrovoľnícky program – dlhodobá dobrovoľná pomoc prebieha v dlhšom časovom rozpätí. Dobrovoľník vykonáva činnosť pravidelne. Jedná sa o častú formu dobrovoľného záväzku, ktorý je splniteľný pre dobrovoľníka a užitočný svojou pravidelnosťou pre organizáciu.
- Dobrovoľnícka služba, inak misia – dobrovoľník vykonáva dlhodobú pomoc v zahraničí.⁴

Česká autorka M. Mullerová uvádza i ďalšiu typológiu dobrovoľníctva. Prvou z foriem dobrovoľníctva je **dobrovoľná občianska výpomoc**. Práve táto forma je neorganizovanou formou dobrovoľníctva a prejavuje sa ako spontánna a samozrejímavá pomoc

² MUSICK, M., WILSON, J. *Volunteers. A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. s. 270 - 271.

³ KOSINA, K. a kol. *Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky*. Praha : AGNES, 2003. 79 s.

⁴ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha : Portál, 2006. 152 s.

hlavne rodinným príslušníkom a blízkym osobám. Ako uvádza autorka M. Mullerová „ľudia sa v tejto situácii necítia ako dobrovoľníci a nechceli by byť týmto slovom označovaní.“⁵ Táto forma dobrovoľníctva automaticky patrí k životu človeka a spoločnosti.

Autori Tošner a Sozanská uvádzajú, že je to činnosť zameraná na rodinu, príbuzenstvo, susedov. Tento termín sa rovná termínu susedská výpomoc.⁶

Ďalšími formami sú dobrovoľníctvo verejne prospešné a dobrovoľníctvo vzájomne prospešné. Pri vzájomne prospešnom dobrovoľníctve sa jedná o činnosť, ktorá je vykonávaná členmi spolku, klubu či združenia pre realizáciu vlastných cieľov, keďže tieto spolky sú vo veľkej miere založené na práci svojich členov.⁷ Síce verejne prospešné dobrovoľníctvo sa prvotne sústreďuje na pomoc svojmu okoliu, obe tieto formy majú spoločné to, že sú väčšinou organizovanými formami dobrovoľníctva. „Platformou pre tento typ dobrovoľníctva (verejne prospešného dobrovoľníctva) sú prevažne neštátne neziskové organizácie, ktoré sa snažia získať pre svoju činnosť dobrovoľníkov z verejnosti.“⁸ Poslednou formou je dobrovoľnícka služba, ktorá sa v Českej republike vyznačuje tým, že to je dlhodobé dobrovoľníctvo vykonávané väčšinou v zahraničí.⁹

⁵ MÜLLEROVÁ, M. *Dobrovoľníci pro kulturu: dobrovoľnícká činnosť v kultúrnych organizáciách*. s.12.

⁶ TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002.

⁷ MÜLLEROVÁ, M. *Dobrovoľníci pro kulturu: dobrovoľnícká činnosť v kultúrnych organizáciách*. s. 11.

⁸ MÜLLEROVÁ, M. *Dobrovoľníci pro kulturu: dobrovoľnícká činnosť v kultúrnych organizáciách*. s. 11.

⁹ MÜLLEROVÁ, M. *Dobrovoľníci pro kulturu: dobrovoľnícká činnosť v kultúrnych organizáciách*. s. 11.

Na Slovensku je dobrovoľníctvo definované na základe Zákona o dobrovoľníctve:

Dobrovoľník vykonáva dobrovoľnícku činnosť najmä:

a) pre osoby so zdravotným postihnutím, cudzincov, osôb bez štátnej príslušnosti, osoby počas výkonu trestu odňatia slobody alebo ochranej výchovy, po prepustení z výkonu trestu, pre osoby trpiace násilím, nezamestnané osoby, alebo pri poskytovaní verejnoprospešných činností a ďalších činností v oblasti sociálnych vecí a zdravotníctva,

b) v neformálnom vzdelávaní v práci s mládežou a v špecializovaných činnostiach v oblasti práce s mládežou,

c) pri odstraňovaní následkov prírodných, ekologických katastrof, humanitárnej pomoci, pri záchrane života a zdravia, v civilnej ochrane, ochrane pred požiarmi, v zahraničných, domácich a medzinárodných organizáciách,

d) pri tvorbe, ochrane, udržiavaní alebo zlepšovaní životného prostredia, pri starostlivosti o ochranu a zachovanie kultúrneho dedičstva a pri organizovaní kultúrnych športových, telovýchovných, charitatívnych, vzdelávacích a osvetových podujatí,

e) pri odstraňovaní foriem sociálneho a ekonomického znevýhodnenia a znevýhodnenia vyplývajúceho z dôvodu veku a zdravotného postihnutia, ktorého cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi,

f) pri začleňovaní osôb žijúcich v sociálne vylúčenom spoločenstve do spoločnosti, najmä pri odstraňovaní všetkých foriem ich znevýhodnenia,

g) pri administratívnych prácach pre verejnú správu.¹⁰

Súbor výskumov v oblasti dobrovoľníctva na Slovensku ponúka brožúra *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku* z roku 2009. V nej autori konštatujú že: „*Dobrovoľníctvo na Slovensku reálne existuje, nie je však možné uviesť relevantný údaj o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít. V sledovaných rokoch sa pohybuje v intervale od 13 do 46 percent populácie.*“¹¹

V neskoršej publikácii Brozmanovej-Gregorovej z roku 2012 už vychádza z národného výskumu, ktorý bol realizovaný na vzorke 973 respondentov v roku 2011 a uvádza, že až 27,5 % uviedlo formálnu dobrovoľnícku aktivitu za posledných 12 mesiacov¹² (pričom z tohto počtu 12,3 % dobrovoľníkov pracovalo v oblasti kultúry a umenia¹³).

E. Mydlíková uvádza definíciu Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve ktorá hovorí, že dobrovoľníctvo je založené na osobnej motivácii, slobodnom rozhodnutí, je to spôsob, ktorý podporuje aktívnu občiansku participáciu, záujem o rozvoj komunity,

¹⁰ NR SR. Zákon č. 406/2011 Z. z. Zákon o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 3. [online]. [2018-09-27]. Dostupné na internete: <http://www.epi.sk/zz/2011-406>

¹¹ BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. [online]. s.4

¹² BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. a kol. *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie. MŠVVAŠ. SR: Iuventa*, [online]. s. 36.

¹³ BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. a kol. *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie. MŠVVAŠ. SR: Iuventa*, [online]. s. 67.

zvyšuje kvalitu ľudského života a posilňuje solidaritu.¹⁴ Práca dobrovoľníkov na Slovensku má korene v cirkvi a časovo siaha do stredoveku. Starostlivosť o ľudí v nepriaznivej situácii v tomto období malo filantropický charakter, a s rozvojom kresťanstva čoraz viac impulzov na pomoc prichádza od Rímskokatolíckej cirkvi.¹⁵

Získavanie, výber, výcvik a motivácia dobrovoľníkov je nepretržitý proces, v ktorom má kľúčové postavenie koordinátor dobrovoľníkov. Konkrétne spôsoby, metódy získavania dobrovoľníkov sú závislé na jeho tvorivosti. Najčastejšími prostriedkami na získavanie dobrovoľníkov sú: letáky, miestna tlač, rozhlas a televízia, náborové akcie, spolupráca s dobrovoľníckymi centrami, spolupráca so strednými a vysokými školami. Najvyužívanejšou, osvedčenou metódou ale aj časovo náročnou sú osobné kontakty, t.j. získavanie dobrovoľníkov prostredníctvom príbuzných a známych.

Získavanie dobrovoľníkov sa uskutočňuje v troch etapách:

1. etapa je príprava náboru – v tejto fáze sa plánujú metódy, formy náboru, cieľové skupiny na ktoré bude zameraný. Ujasňujú sa ciele, potreby organizácie a projektu, definuje sa koho organizácia potrebuje a v akom počte, špecifikujú sa požiadavky na dobrovoľníkov, ich zručnosti, znalosti, charakter osobnosti. Zvažuje

¹⁴ MYDLÍKOVÁ, E. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom.“* Bratislava: ASSP, 2002.

¹⁵ TOKÁROVÁ, A. a kol. *Sociálna práca - Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. 3. vyd. Prešov: Akcent, 2007. Poznámka autora: O konkrétnej pomoci vrámci RKC píše aj R. Lojan. Porov. LOJAN, R. Mravné úsilie ako cesta zdokonaľovania Božieho obrazu v človekovi. In Juhás, V. (ed.) *Aký je Boh Starého a Nového zákona?* Prešov : Michal Vaško – Vydavateľstvo 2016, s. 403-414.

sa nutnosť a rozsah zaškolenia. Je potrebné v tejto fáze vyriešiť otázku kto, kde a ako bude hľadať budúcich dobrovoľníkov.¹⁶

2. etapa je samotný nábor – jeho praktická realizácia. Základom náboru je výzva, t.j. akýkoľvek druh správy, ktorú podávame smerom k potenciálnym dobrovoľníkom. Môže mať zvukovú, písomnú, obrazovú podobu. Vo formulácii výzvy sa musia stretnúť potreby organizácie a potreby potenciálneho dobrovoľníka¹⁷

3. etapa zahŕňa zaradenie dobrovoľníkov – uskutočňuje sa na základe osobného pohovoru, zaškolenia, spätnej väzby.¹⁸

Osobné stretnutie potenciálneho dobrovoľníka a koordinátora zahŕňa informačnú časť a samotný pohovor. V informačnej časti získa záujemca informácie o dobrovoľníckom programe, organizácii, právach a povinnostiach dobrovoľníka, o možnostiach svojho uplatnenia. Pohovor by sa mal zamerať na možnosti záujemcu, zistiť rozsah jeho skúseností, jeho motívy k dobrovoľníctvu, možnosti zladenia jeho záujmu s činnosťou organizácie. Pohovor sa môže skončiť viacerými alternatívami: záujemca je odmietnutý alebo je oboznámený s tým, že spolupráca je možná. Môže sa však stať, že dobrovoľník z rôznych dôvodov nebude môcť vykonávať pravidelnú

¹⁶ MYDLÍKOVÁ, E. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom.“* Bratislava: ASSP, 2002, s. 14.

¹⁷ MYDLÍKOVÁ, E. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom.“* Bratislava: ASSP, 2002, s. 15.

¹⁸ MYDLÍKOVÁ, E. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom.“* Bratislava: ASSP, 2002, s. 14.

dobrovoľnú činnosť, v tomto prípade je možné ho zaradiť do databázy dobrovoľníkov pre tzv. nárazové akcie.¹⁹

Autori J. Tošner a O. Sozanská uvádzajú niektoré možnosti, ktoré môžu dobrovoľníkov podporovať, alebo odrádzať pri rozhodovaní sa o dobrovoľníckej činnosti:

Podpora k motivácii: majú pocit, že sú oceňovaný, uvedomujú si, že niečo znamenajú, vidia nádej na zmenu, postup vo svojej činnosti, majú uznanie na verejnosti i v súkromí, majú pocit, že dokážu zvládnuť predkladané úlohy, pociťujú súdržnosť tímu a vykonávanie tímovej práce spolupracovníkov, spoločne riešia problémy a zúčastňujú sa na rozhodovaní i stanovení cieľov organizácie, uvedomujú si, že v dôsledku ich činnosti sa deje niečo podstatné, majú uspokojované osobné potreby.²⁰

Autorky J. Bursová, Z. Budayová rozdelili pozitíva, ktoré dobrovoľníctvo prináša do štyroch kategórií:

1) Jedným z pozitív dobrovoľníctva je *proces upozorňovania na negatívne spoločenské javy*, ktoré vyžadujú pozornosť a aktivitu zacielenú na ich elimináciu a odstránenie.

2) Vo všeobecnosti platí, že dobrovoľníctvo sa tak stáva významným faktorom obohacovania jednotlivých kultúr, výmenou medzikultúrnych poznatkov, odlišností a skúseností. Prezentuje sa ako *prostriedok spolupráce, vzájomnej komunikácie a spájania ľudí rôznych národností a etnickej príslušnosti*, ktorých prínosom môžu

¹⁹ NOVOTNÝ, M., STARÁ, I. a kol. *Dobrovoľníci v nemocniciach – metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. 1. vyd. Praha: Hestia, 2002.

²⁰ TOŠNER, J.- SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizaciach* 2002, s. 55.

byť nové prístupy k riešeniu konkrétnych, či globálnych problémov. Zároveň je priestorom pre rozvoj demokratických a humanistických myšlienok a princípov, ako je tolerancia, úcta k iným ľuďom bez akejkoľvek diskriminácie, rešpektovanie ľudskej osobnosti a dôstojnosti, sloboda.

3) Na úrovni organizácií, ktoré využívajú bohatý potenciál dobrovoľníctva, je jeho pozitívom aj *obohatenie tradičných pracovných postupov o nové, invenčné metódy riešenia problémov*, ako aj o komplex zručností, vedomostí a skúseností vyplývajúci z osobnostnej a profesijnej rôznorodosti dobrovoľníkov.

4) Pre samotných realizátorov – dobrovoľníkov je *prostriedkom seberealizácie, rozvoja vlastnej osobnosti, schopností a zručností, ako aj cestou k vyjadreniu tvorivých a kreatívnych myšlienok*. Vytvára celý rad možností pre nadväzovanie sociálnych kontaktov, vzájomnú komunikáciu a spoluprácu a jeho význam spočíva aj v zmysluplnom využívaní voľného času, najmä v komunite mladých. Skúsenosti, ktoré dobrovoľníci nadobudnú počas dobrovoľníckej práce, by mohli byť cenným vkladom pre ich budúce pracovné uplatnenie.²¹

Čo dobrovoľníkov brzdí: zistia veľký rozdiel medzi ich očakávaniami a skutočnou činnosťou, majú pocit, že ich pomoc nie je správne využitá, nedostanú žiadnu spätnú väzbu, ani pochvalu či ocenenie, úlohy sú zamerané rovnakým smerom, žiadna rozmanitosť, cítia nedostatočnú podporu spolupracovníkov, úlohy či výsledky práce tímu neprinášajú žiadnu prestíž, činnosť im nedáva možnosť

²¹ BURSOVÁ, J. BUDAYOVÁ, Z. *Dobrovoľníctvo*. Košice: Vienala, 2012, s. 32-33.

osobného rastu, nemajú možnosti prejavit' svoju iniciatívu či tvorivosť, nedostatok času na vykonávanie dobrovoľných aktivít.²²

EQ – emocionálna inteligencia a dobrovoľníctvo

„Citom alebo emóciou nazývame prežívanie vzťahu človeka k veciam a javom okolitého sveta, k sebe samému, k svojmu konaniu, k iným ľuďom.“²³

V súvislosti s empatiou a schopnosťou jedincov porozumieť vlastným emóciám sa dnes hovorí o emocionálnej inteligencii. Emocionálnu inteligenciu, ktorej sa v súčasnosti pripisuje väčší význam ako IQ, charakterizuje päť základných oblastí. *Tými oblasťami sú:*

1. poznanie vlastných emócií,
2. zvládanie emócií,
3. schopnosť sám seba motivovať,
4. vnímavosť emócií iných ľudí,
5. umenie medzil'udských vzťahov.²⁴

Petrides chápe emocionálnu inteligenciu ako postavenie sebe–pripísaných schopností a dispozícií v behaviorálnej oblasti, ktoré súvisia s emóciami. Jeho model popisuje v tabuľke 1 Salbot a uvádza, že tento zahŕňa štyri všeobecné faktory a dva, ktoré stoja samostatne²⁵:

²² TOŠNER, J.- SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách* 2002, s. 55.

²³ KOŠČ, M. *Základy psychológie*. 6. vyd. Bratislava: SPN, 2006, s. 51.

²⁴ DANIEL, J. a kol. *Prehľad všeobecnej psychológie*. 1. vyd. Nitra: Enigma, 2005, s. 210.

²⁵ SALBOT, V. et al. *Črtová emočná inteligencia a psychometrické vlastnosti nástrojov na jej meranie*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2011, s. 12.

Tabuľka 1 Koncepcia emočnej inteligencie od Petriedesa²⁶

Emocionalita	črtová empatia, emočná percepcia, emocionálna expresia a vzťahová kompetencia
Sociabilita	manažment emócií (druhých), asertivita a sociálna uvedomelosť
Well-being	optimizmus, črtové šťastie a sebaúcta
Sebakontrola	emočná regulácia, (nízka) impulzivita a zvládanie stresu
Samostatné domény	adaptabilita a sebamotivácia

Pojem emocionálna inteligencia definujú autori P. Salovey a J. D. Mayer ako:

- schopnosť monitorovať emócie (svoje vlastné aj iných ľudí),
- rozlišovať medzi nimi a
- využiť tieto informácie v regulácii svojho myslenia a konania.²⁷

Dobrovoľnícka činnosť v zariadeniach Spišskej katolíckej charity

Je nutné ako uvádza L. Radková, prepojiť sociálnu prácu s jednou z najdôležitejších oblastí záujmov charitatívnych organizácií, a tou je oblasť sociálna a to nielen z pohľadu súčasnosti, ale predovšetkým z pohľadu budúcnosti. Charitatívne organizácie aktivizujú občanov, rozvíjajú prirodzenú solidaritu, pomáhajú,

²⁶ Porov. PETRIDES, K.V. et al. (2001). *Trial emotional intelligence: Psychometric Investigation with Reference to Established Trait Taxonomes*. European Journal of Personality. (15), 425-448.

²⁷ Porov. SALOVEY, P., MAYER, J. D. *Emotional intelligence. Imagination, Cognition and Personality*, 2000, 185-211.

obhajujú, presviedčajú a vytvárajú alternatívy. Robia svet krajším a život šťastnejším.²⁸

V súvislosti s dobročinnosťou súvisí aj pojem **charita**. Je to kresťanská láska k bližnému, a na jej základe preukazovaná i organizovaná dobročinnosť.²⁹

Spišská katolícka charita na svojej úvodnej stránke ponúka motto dobrovoľníckej činnosti, ktoré znie: „*Viac rúk viac urobí. Pômožte nám pomáhať tým, ktorí to potrebujú a tam, kde to najviac potrebujú.*“ Na tejto stránke³⁰ prostredníctvom zaregistrovania sa a vyplnenia krátkeho dotazníka sa môže budúci dobrovoľník prihlásiť do dobrovoľníckej činnosti.

Charita v súvislosti sociálnej práce ako pomoci druhým fungovala od dávnych čias týkala a týka sa nielen tých najchudobnejších ale aj tých ktorí prispievajú k riešeniu chudoby biedy nešťastia v živote človeka.³¹ Spišská katolícka charita poskytuje pobytové, terénne, ambulantné, pedagogické služby, humanitárnu pomoc. Zriaďuje a prevádzkuje predajne (internetovú, ale i kamenné predajne) a lekárne.

Charitatívna služba má mať systém, má byť štruktúrovaná. Nie je to iba pomoc ad hoc, ale ako uvádza M. Szentmártonyi In Rašlová „počiatkom a cieľom každej charitatívnej činnosti musí vždy zostať

²⁸ RADKOVÁ, L. *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava : FZSP TU, 2003. 69 s.

²⁹ KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 4. vyd. Praha: SPN, 1987. Porov. LOJAN, R. Ľudská dôstojnosť a hodnota ľudského. In *Nové horizonty*. ISSN 1337-6535, 2015, roč. 9, č. 1, s. 10-14.

³⁰ Poznámka autora: [online].[2018-10-02] . Dostupné na internete: <https://caritas.sk/dobrovolnictvo/>

³¹ BUDAYOVÁ, Z., BURSOVÁ, J. *Charitatívna sociálna práca*. Warszawa : Szkoła im. Bogdana Jańskiego, 2016. s. 7-8.

bezprostredná, nie naprogramovaná láska voči blížnemu. Kresťanská láska má aj verejno-cirkevný rozmer. Kresťanská charitatívna služba sa nemá pokladať len za liek na naliehavé potreby, ale tiež za štrukturálnu zmenu príčin núdze a predvídajúcu a programovanú prevenciu, aby sa vyhlo budúcim prípadom núdze.“³²

Medzi cieľové skupiny starostlivosti charity, podľa K. Rašlovej patria: zdravé deti všetkých vekových kategórii; deti z rizikového prostredia, týrané deti, deti ulice; mládež; rodiny; osamelí rodičia; ženy, týrané ženy; zdravotne znevýhodnení občania; občania vyššieho veku, chorí a umierajúci ľudia; občania sociálne odkázaní a ľudia bez domova; ľudia závislí; nezamestnaní; prostitútky; obeť vojen, katastrof a živelných pohrôm.³³

Oblasť pôsobenia dobrovoľníkov je veľmi široká od opatrovateľských služieb, útulkov pre starých ľudí, bezdomovcov, hrozené osoby, rôzne formy sociálnej moci, zbierky. Dobrovoľníkov získavajú z radov veriacich ľudí, priateľov, známych a to aj prostredníctvom Cirkvi a jej inštitúcií. Svoju činnosť propagujú širokej verejnosti, prostredníctvom médií, či už cez tlač, rozhlas, televíziu. V poslednom období sa v médiách necháva len málo priestoru pre Cirkev a propagovanie jej akcií.³⁴

Dobrovoľníkmi sa podľa O. Matouška et al., môžu stať, ale i sa nimi stávajú:

³² RAŠLOVÁ, K. *Teória a metódy charitatívnej práce*. Trnava : FZSP TU, 2006, s. 58.

³³ RAŠLOVÁ, K. *Teória a metódy charitatívnej práce*. Trnava : FZSP TU, 2006.

³⁴ RADKOVÁ, L. *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava : FZSP TU, 2003. s. 69.

- študenti, tí ktorí sa pripravujú na výkon pomáhajúcej profesie a pre ktorých dobrovoľnícka práca predstavuje možnosť prvýkrát pracovať samostatne s vlastným prípadom;
- nezamestnaní ľudia, ktorí chcú byť užitoční;
- ženy starajúce sa o rodinu a deti, ktoré ešte nechcú nastúpiť do práce a chcú sa spoločensky uplatniť mimo domov;
- ľudia, ktorí sú v dôchodku a cítia sa byť málo užitoční;
- ľudia, ktorí vnímajú svoju prácu, ako monotónnu a nie sú v kontakte s inými ľuďmi, čo im chýba.³⁵

O uplatnení dobrovoľníkov v sociálnych službách a o ich význame v prepojení profesionálov a ne-profesionálov dobrovoľníkov píše i Lešková, pričom zdôrazňuje ich veľkú dôležitosť, ktorú môžeme vnímať ako nový, humanizačný prvok v sociálnych službách.³⁶

Na webovej stránke Slovenskej katolíckej charity sú uverejnené informácie, ktoré môžu slúžiť ako vstupný materiál pri rozhodovaní sa o dobrovoľníckej činnosti **v zahraničí**. Hlavnou náplňou činností dobrovoľníka je prispieť svojou aktivitou k efektívnemu fungovaniu centra v Ugande a Rwande.

Počas svojej misie môže dobrovoľník počítať s nasledovnými aktivitami:

³⁵ MATOUŠEK, O. et al. *Metódy a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 61 – 63.

³⁶ Porov. LEŠKOVÁ, L. *Dobrovolnictvo v sociálních službách* = Volunteerism in social services. In HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ, L., MINAROVIČOVÁ, K., BAKOVÁ, D. (Eds.) *I. vyšehradské stretnutie „Sociálne služby ako pilier európskej spoločnosti“: zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 560-566.

- trávenie času s deťmi v centre (doučovanie, spoločné hry, rozhovory, príprava voľnočasových aktivít, spolupráca na organizácii výletov a podobne)
- výpomoc s administratívnymi úlohami v centre
- kontakt s koordinátorom rozvojových projektov Charity s cieľom zlepšovať fungovanie centra a podmienok pre detí, zamestnancov a dobrovoľníkov v centre
- vykonávanie monitorovacích návštev v školách a rodinách detí zapojených v projekte Adopcia na diaľku® (platí len pre projekt v Ugande).

Príprava na cestu

Naši dobrovoľníci prechádzajú pred vyslaním na misiu odbornou prípravou, vďaka ktorej získajú prehľad o konkrétnom projekte, aktivitách, ktorým sa budú venovať ako i kultúrnemu pozadiu regiónu. V rámci prípravy bude mať záujemca taktiež možnosť stretnúť sa s dobrovoľníkom, ktorý už na konkrétnom projekte bol, a tak získať informácie priamo z prvej ruky.

Okrem odbornej prípravy poskytuje Slovenská katolícka charita dobrovoľníkovim aj informácie ohľadom potrebných očkovaní. Podobne svojmu dobrovoľníkovim či dobrovoľníčke pokryje náklady spojené s: očkovaním, poistením, letenkou, ako aj vízami.

Záujemcovia o dobrovoľnícku činnosť na projektoch Charity by mali mať:

- vek od 22 do 35 rokov,
- skúsenosť zo zahraničného pobytu,

- otvorenú myseľ a srdce k ľuďom z iných kultúrnych prostredí,
- ovládať anglický jazyk aspoň na úrovni B1,
- ochotu vycestovať aspoň na 6 mesiacov (po vzájomnej dohode vieme dobu vycestovania upraviť).

Viac informácií dobrovoľník/dobrovoľníčka získa na osobných stretnutiach v rámci prípravy na vyslanie na misiu. V prípade záujmu budúci dobrovoľník napíše mail na adresu koordinátora dobrovoľníckej činnosti, v prílohe zašle štruktúrovaný životopis a motivačný list, ktorý by mal obsahovať odpovede aj na nasledujúce otázky:

1. Prečo sa chcete stať dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou?
2. Na aké vaše vlastnosti ste hrdí a na ktorých potrebujete ešte popracovať?
3. Ako reagujete na stresové situácie?
4. Predstavte si svoj život v kultúrne úplne odlišnej spoločnosti, ktorá je silno zasiahnutá chudobou – ako by ste reagovali na takéto prostredie?
5. Čo považujete za výhody a čo za nevýhody života v komunite?
6. Čo by ste chceli z dobrovoľníckej činnosti získať pre seba?
7. Ako vnímate prácu pre kresťanskú organizáciu akou je Slovenská katolícka charita?
8. Ako by ste opísali Vašu duchovnú cestu vzhľadom na Váš záujem o dobrovoľníctvo?³⁷

³⁷ SLOVENSKÁ KATOLÍCKA CHARITA. *Dobrovoľníctvo*. [online] . [2018-10-05]. Dostupné na internete: <https://www.charita.sk/dobrovolnictvo/>

Spišská katolícka charita má svojich stálych, ale i stále nových dobrovoľníkov, ktorí sa podieľajú na práci, ktorá nie je odbornou činnosťou, ale ktorá odbremení zdravotníkov, sociálnych pracovníkov a ktorá má zmysel pre človeka, ktorý je prijímateľom sociálnych služieb v zariadeniach Spišskej katolíckej charity.

Platforma Mladá charita je určená mladým ľuďom. Snaží sa o inovatívny prístup k zvyšovaniu povedomia mladých ľudí o rozvojových témach a solidarite k chudobným krajinám. Ide nám o vhodné priblíženie práve týchto tém.

Webová stránka (<http://mladacharita.sk/>) je pravidelne aktualizovaná o informácie o projektoch a umožňuje mladým zdieľať informácie o kampaniach a motivovať ich ku konkrétnym činom solidarity, poskytuje priestor pre fórum, kde môžu prezentovať svoje názory a nápady. Stránka bude obsahovať vzdelávacie materiály pre školy na stiahnutie, kde si budú môcť aj učitelia stiahnuť spracované príklady na uskutočnenie rôznych workshopov, alebo súťaží. Stránka však bude určená aj k uverejňovaniu postojov a názorov mladých ľudí k témam, ktoré si sami vyberú, ako aj fotografií, či iných spôsobov prezentácie.

Na tejto stránke môžu mladí ľudia nájsť informácie, ktoré sa týkajú dobrovoľníckej činnosti v rámci SpKCH, v jednotlivých zariadeniach. Jednotlivé zariadenia určujú i **popis činností, ktoré by mohli dobrovoľníci v zariadení vykonávať:**

- **Agentúra domácej starostlivosti Caritas** (Majere 5, 034 01 Ružomberok):

- návšteva starých a chorých klientov v domácom prostredí (rozhovor, modlitba, sprevádzanie na sv. omšu, prechádzky a pod.)

- **Dom Charitas sv. Jozefa (Wolkerova 41, 052 05 Spišská Nová Ves):**

- osobná asistencia a pomoc deťom a mládeži s mentálnym a kombinovaným postihnutím,
- pomoc pri zbierkach a propagácii činností,
- pomoc matkám s deťmi v zariadení núdzového bývania,
- pomoc pri organizovaní kultúrnych a športových podujatí.

Dom Charitas Sv. Františka z Assisi (Zápotočná 569, 028 01 Trstená):

- motivácia klientov,
- realizácia rôznych programov a aktivít podľa individuálneho rozvojového plánu.

Agentúra domácej starostlivosti (Námestie Osloboditeľov 68, Liptovský Mikuláš):

- Návšteva, rozhovory, aj pomoc pri domácich prácach u starších klientov, ktorým poskytujeme socialnu pomoc,
- Triedenie šatstva a jeho prerozdelenie sociálne slabým ľuďom,
- V prípade potreby pomoc rodinným príslušníkom pri starostlivosti o terminálne chorých klientov (aj pomoc pri vybavovaní úradných záležitostí ...).

ADS Caritas (ul. Cyrila a Metoda č. 318, 029 01 Námestovo):
Sociálne služby súvisiace s opatrovateľskou službou.³⁸

V nasledujúcom texte preberáme príbehy dobrovoľníkov, ktorí pracujú v Spišskej katolíckej charite a na základe ktorých si dovoľíme tvrdiť, že dobrovoľníkom sa môže stať ktokoľvek bez ohľadu veku.

Príbeh Na veku nezáleží

„Kristína, 35 rokov, dokáže v charitných zariadeniach na Orave pomôcť takmer so všetkým. Pred Vianocami pravidelne cez sociálne siete oslovuje ľudí a zabezpečuje darčeky pre detičky a ich mamy v charitnom zariadení. Počas roka nájde dobrodincov, ktorí poskytnú spotrebiče, oblečenie, drogériu, hračky alebo aj kočiar či plienky pre klientov. Do dobrovoľníckej činnosti sa zapája aj šikovná 68-ročná dôchodkyňa z Liptovského Mikuláša. Pravidelne navštevuje charitné zariadenie a vypomáha klientom v dielni, kde robí ručné práce, no s radosťou sa postará aj o deti.“³⁹

Ďalším uvedeným príkladom sú mladí gymnazisti z Kežmarku, ktorí nie sú voči pomoci druhým ľahostajní. „Žiaci Gymnázia P. O. Hviezdoslava v Kežmarku sa venujú mimoškolským aktivitám aj pomoci pri rozdávaní balíčkov v rámci Potravinovej pomoci. Druháci spolu so zamestnancami Spišskej katolíckej charity navštívili rómske

³⁸ SLOVENSKÁ KATOLÍCKA CHARITA. *Mladá charita*. [online] . [2018-10-05]. Dostupné na internete: http://mladacharita.sk/?page_id=83

³⁹ Charita. CHARITA A DOBROVOĽNÍCI. Časopis Slovenskej katolíckej charity. č. 1, roč. XXVI, máj 2018. s. 11.

osady v kežmarskom okrese. „Cítila som sa nápomocná. Mala som dobrý pocit, že konám niečo prospešné. Myslím si, že je to dobrý druh pomoci, na vlastné oči som videla ľudí a hlavne deti, ktorí pomoc naozaj potrebujú a zaslúžia si ju,“ hovorí žiačka gymnázia. Mnohí ľudia považujú svoje dobré životné podmienky za samozrejmosť, no pri iných je to práve naopak. „Som rada, že sme aj my, žiaci, mohli takto aspoň malou štipkou prispieť k pomoci ľuďom v núdzi,“ hovorí 18-ročná gymnazistka Laura.⁴⁰

Vízia dobrovoľníctva -potenciál dobrovoľníctva v budúcnosti

Dobrovoľníctvo fungovalo v minulosti, realizuje sa v súčasnosti a malo by byť uplatniteľné a realizovateľné i v budúcnosti. Autorky Brozmanová-Gregorová, a Mračková uvažujú nad niekoľkými:

- „Poskytovanie informácií o dobrovoľníctve s cieľom zapojiť viac ľudí do dobrovoľníctva a zvýšiť jeho status. Je potrebné prepájať neziskové organizácie a dobrovoľníkov prostredníctvom funkčných dobrovoľníckych centier a pracovať na propagovaní a zviditeľňovaní dobrovoľníctva.
- Rozvoj infraštruktúry dobrovoľníctva. Na Slovensku je potrebné vybudovať sieť spolupracujúcich dobrovoľníckych centier, ktoré budú plniť aj ďalšie úlohy: spolupracovať s verejnou správou a

⁴⁰ Charita. CHARITA A DOBROVOĽNÍCI. Časopis Slovenskej katolíckej charity. č. 1, roč. XXVI, máj 2018. s. 11.

samosprávou, sústrediť sa na výskum a propagáciu dobrovoľníctva na regionálnej a lokálnej úrovni.

- Profesionizácia dobrovoľníckych organizácií. Sústrediť sa na kvalitu manažmentu dobrovoľníkov, resp. na ponuky vzdelávania a supervízie koordinátorov dobrovoľníkov.
- Zapojenie mladej a staršej generácie do dobrovoľníctva, medzigeneračný dialóg.
- Výskumy o dobrovoľníctve. Hľadať zdroje a možnosti výskumu dobrovoľníctva na lokálnej, aj celoslovenskej úrovni. Právna úprava dobrovoľníctva je v súčasnosti jednou z najdiskutovanejších tém dobrovoľníckych organizácií.⁴¹

Záver

Poskytovanie rôznych dobrovoľníckych aktivít sa prelínajú celými dejinami ľudstva od nepamäti. Každá vzájomná pomoc, záujem o človeka, spolupatričnosť, prejavy solidarity sú základné prejavy ľudskosti, ktoré by v súčasnej dobe mali byť v živote človeka na prvom mieste.

Dobrovoľníctvo spája. Spája nielen dobrovoľníkov, ktorí majú víziu a cieľ pomáhať, ale spája aj cieľové skupiny, ktoré sa mnohokrát nachádzajú v nepriaznivých životných podmienkach. Dobrovoľníctvo v podmienkach Slovenskej katolíckej charity je vysoko cennou

⁴¹ Porov. BROZMANOVÁ-GREGOROVÁ, A., MRAČKOVÁ, A. 10 rokov dobrovoľníctva na Slovensku. Príspevok na medzinárodnej konferencii „10 let rozvoje dobrovolnictví –rehabilitace občanských ctností „, Kroměříž, www.cardoeu.net/files/10rokov_dobrovolnictva_na_slovensku_kromeriz_final_1225114045.doc

službou nielen zo strany charitných zariadení, ale aj zo strany samotných klientov pretože dobrovoľníci ich sprevádzajú a zvyšujú kvalitu ich života. Prínosy dobrovoľníctva sú pre obe strany nepopierateľné a preto je nutné aby sme k dobrovoľníctvu vychovávali nielen študentov vysokých škôl, ale aj mladších študentov a žiakov na to, aby vedeli poskytnúť pomoc a podať pomocnú ruku človeku, ktorý sa ocitne v núdzi.

Zoznam použitej literatúry

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. a kol. *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie. MŠVVaŠ. SR: Iuventa*, [online]. 208 s. ISBN 978-80-8072-120-6.

BROZMANOVÁ – GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. PDCS, o. z. – PANET, 2009. 113 s. ISBN 978-80-8083-844-7.

BROZMANOVÁ-GREGOROVÁ, A., MRAČKOVÁ, A.: 10 rokov dobrovoľníctva na Slovensku. Príspevok na medzinárodnej konferencii „10 let rozvoje dobrovolnictví –rehabilitace občanských ctností.“ Kroměříž, 5-6.5.2008. www.cardoeu.net/files/10rokov_dobrovolnictva_na_slovensku_kromeriz_final_1225114045.doc

BUDAYOVÁ, Z., BURSOVÁ, J. *Charitativna sociálna práca*. Warszawa : Szkoła im. Bogdana Jańskiego, 2016. 202 s. ISBN 978-83-87897-15-4.

BURSOVÁ, J. BUDAYOVÁ, Z. *Dobrovoľníctvo*. Košice: Vienala, 2012. 75 s. ISBN 978-80-8126-054-4.

DANIEL, J. a kol. *Prehľad všeobecnej psychológie*. 1. vyd. Nitra: Enigma, 2005. 278 s. ISBN 80-89132-05-7.

Charita. CHARITA A DOBROVOLNÍCI. Časopis Slovenskej katolíckej charity. č. 1, roč. XXVI, máj 2018. s. 11. ISSN 1338-1504.

KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. 4. vyd. Praha: SPN, 1987.

KOSINA, K. a kol. *Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky*. Praha : AGNES, 2003. 79 s. ISBN 80-902633-X-7.

KOŠČ, M. *Základy psychológie*. 6. vyd. Bratislava: SPN, 2006. 118 s. ISBN 80-10-00957-1.

LEŠKOVÁ, L. *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách = Volunteerism in social services*. In HABURAJOVÁ-ILAVSKÁ, L., MINAROVICHOVÁ, K., BAKOVÁ, D. (Eds.) *I. vyšehradské stretnutie „Sociálne služby ako pilier európskej spoločnosti“: zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013. ISBN 978-80-558-0463-7. s. 560-566.

LOJAN, R. Ľudská dôstojnosť a hodnota ľudského. In *Nové horizonty*, ISSN 1337-6535, 2015, roč. 9, č. 1, s. 10-14.

LOJAN, R. Mravné úsilie ako cesta zdokonaľovania Božieho obrazu v človekovi. In JUHÁS, V. (ed.) *Aký je Boh Starého a Nového zákona?* Prešov : Michal Vaško – Vydavateľstvo, 2016. s. 403-414. ISBN 978-80-7165-994-5.

MATOUŠEK, O. et al. *Metódy a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. s. 61 – 63. ISBN 80-71785-48-2.

MYDLÍKOVÁ, E. *Dobrovolníctvo na Slovensku alebo „ Čo si počať s dobrovoľníkom.“* 1. vyd. Bratislava: ASSP, 2002. 55 s. ISBN 80-968713-0-7.

MUSICK, M., WILSON, J. *Volunteers. A Social Profile*. Bloomington: Indiana University Press. s. 233 – 272.

MÜLLEROVÁ, M. *Dobrovoľníci pro kulturu: dobrovoľnícká činnosť v kultúrnych organizáciách*. 2011. 128 s. ISBN 80-7008-268-3.

NOVOTNÝ, M., STARÁ, I. a kol. *Dobrovoľníci v nemocnicích – metodický manuál pro zdravotnická a sociální zařízení*. 1. vyd. Praha: Hestia, 2002, ISBN 80-238-8697-5.

NR SR. Zákon č. 406/2011 Z. z. Zákon o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 3. [online]. [2018-09-27]. Dostupné na internete: <http://www.epi.sk/zz/2011-406>

PETRIDES, K.V. et al. *Trial emotional intelligence: Psychometric Investigation with Reference to Established Trait Taxonomes*. European Journal of Personality. (15), 425-448.

RADKOVÁ, L. *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava : FZSP TU, 2003. 69 s. ISBN 80-89104-91-6.

RAŠLOVÁ, K. *Teória a metódy charitatívnej práce*. Trnava : FZSP TU, 2006. 83 s. ISBN 80-89104-91-6.

SALBOT, V. et al. *Črtová emočná inteligencia a psychometrické vlastnosti nástrojov na jej meranie*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2011. 79 s. ISBN 978-80-557-0303-9.

SLOVENSKÁ KATOLÍCKA CHARITA. *Dobrovoľníctvo*.
[online] . [2018-10-05]. Dostupné na internete:
<https://www.charita.sk/dobrovolnictvo/>

SLOVENSKÁ KATOLÍCKA CHARITA. *Mladá charita*.
[online] . [2018-10-05]. Dostupné na internete:
http://mladacharita.sk/?page_id=83

TOKÁROVÁ, A. a kol. *Sociálna práca - Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce*. 3. vyd. Prešov: Akcent, 2007. 572 s. ISBN 978-80-969419-8-8.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. 2. vyd. Praha : Portál, 2006. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.

Autor

PhDr. Zuzana Budayová, PhD.

Katolícka univerzita, Teologická fakulta

Teologický inštitút v Spišskom Podhradí

Email: budayova@gmail.com

***Dobrovoľníctvo v cirkevnom zbore ev. a. v.
v Gelnici (Začíname od tých najmenších ...)***

Marta Chlpíková

Abstract: Contribution comes with short excursus to activities realized in evangelical church in Gelnica with components of volunteering. They preferentially focus to volunteer activities leading to the youngest target group – to children and their parents spending maternity leave. Exactly actions with the smallest ones should be a beginning of intensive activity of association of citizens. It starts with activity leading to volunteer activities in the church, but also their favourers in the town Gelnica.

Keywords: Volunteering. Children. Parents. Maternity leave.

Úvod do skúmanej problematiky – teoretické východiská

V súvislosti s dobrovoľníctvom je nevyhnutné objasniť pojmy, ktoré sú podstatné a súvisia s prezentovanou problematikou. Teoretickými východiskami je základná pojmológia, do ktorej sme zahrnuli pojmy: dobročinnosť, charita a kresťanská charita.

Dobročinnosť predstavuje všeobecný pojem označujúci rôzne aktivity motivované láskou k blížnemu a snahou pomôcť človeku,

ľudstvu, svetu. Jeho podstatu tvorí darcovstvo, ktoré môže mať formu materiálnu (vecné dary) a finančnú (peňažné dary). Dobrovoľníctvo (môže byť vnímané tiež ako darovanie napríklad: času, energie, a podobne). Charita a filantropia predstavujú dve rôzne formy či podoby dobročinnosti.¹ *Filantropia* – z gréckeho *philein* a *anhtropios* je označenie pre dobročinnosť. Je to jedna z modernejších foriem darcovstva, ktoré sa snaží riešiť problémy spoločnosti podporou vzdelávania, inovácií a rozvojom schopnosti ľuďi, aby boli schopní sami pomôcť a neboli odkázaní na almužny. Je chápaná ako občianska cnosť. Má dve formy: darcovstvo a dobrovoľníctvo.² Veľkou a významnou osobnosťou je vždy ten, kto do svojho tvorivého potenciálu vie zahrnúť potreby čím viacerých ľuďi. Nie ten, kto je síce tvorivý, ale len pre naplnenie vlastných potrieb, ale ten, kto vie byť humánny a dobrý, milujúci iných.³ *Charita* – z latinského slova *caritas* – dobročinnosť,⁴ ľudomilnosť:

- v kresťanskom ponímaní láska k blížnemu, ktorá zahŕňa vnútorný aspekt, t. j. lásku vo svojej podstate, nielen citovú; a zároveň jej vonkajší aspekt – konkrétny prejav lásky, teda skutky telesného a duchovného milosrdenstva. Je motivovaná nadprirodzenom. V kresťanskom ponímaní je to príkaz, odporúčanie. Popri ohlasovaní

¹ Porov. ĎURIČ, L. et al. 1997. *Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: SPN, 1997, s. 64.

² Porov. MATULAYOVÁ, T. 2003. *Dobrovoľnícka práca seniorov v sociálnych službách z aspektu andragogiky*, dizertačná práca. Bratislava: FF UK 2003, s. 13.

³ Porov. UHÁL, M. 2006. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice: TypoPress Košice – Myslava, 2006, s. 121.

⁴ V súvislosti s dobročinnosťou a dobrovoľníctvom Bursová a Budayová uvádzajú, že: „V katolíckom prostredí je vznik dobrovoľníctva motivovaný vierou. Ona je podnetom pre budovanie Božieho kráľovstva, podporujúc hodnoty pravdy, spravodlivosti, lásky, slobody, pokoja a radosti“ BURSOVÁ, J., BUDAYOVÁ, Z. *Dobrovoľníctvo*. Košice : Viena, 2012, s.31.

Božieho slova a slávení liturgie je neoddeliteľnou zložkou kresťanského života. Teologicky je podmienkou spásy;

- skupina diel, ktoré sa venujú láske k blíznym (charitné spolky).

Kresťanská charita je v kresťanskom chápaní láska k Bohu, ktorá sa prejavuje najmä v skutkoch lásky k blíznym a vyznačuje sa piatimi charakteristickými črtami: je nezištná, realistická, všeobecná, milosrdná a ospravedlňujúca. Kresťanský znamená atribút, ktorý vzniká zo vzťahu dvoch realít: zo vzťahu Boha a človeka a zo sveta zhora a zdola⁵.

Spomeňme si len na Ježišovo podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi.⁶ Toto podobenstvo, podobne ako mnohé ďalšie v Biblii, po stáročia motivovalo ku charitatívnej službe. Postava Samaritána, ktorému tradícia dala prívlastok milosrdný, predstavuje cudzinca, ktorý sa priznáva v ozbíjanom k blížnemu a pomôže mu na rozdiel od tých, ktorí mali poznanie o pravom Bohu, ale predsa človeka v núdzi obišli. Samaritán poskytuje núdznemu prvú charitatívnu pomoc – zdravotnú, sociálnu a zabezpečuje aj ďalšiu starostlivosť, kým sa on môže o seba postarať sám. Sociálne učenie nás môže viesť ku

⁵ Porov. RAŠLOVÁ, K. 2006. *Teória a metódy charitatívnej práce*. Bratislava: Slovak Academia Press, 2006, s. 6.

⁶ Podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi približuje príbeh z Nového zákona: „*A ktože je môj blížny?*“ *Ježiš odpovedal: „Istý človek zostupoval z Jeruzalema do Jericha a padol do rúk zbojníkov. Tí ho ozbíjali, dorážali, nechali ho polomŕtveho a odišli. Náhodou šiel tou cestou istý kňaz a keď ho uvidel, obišiel ho. Takisto aj levita; keď prišiel na to miesto a uvidel ho, šiel ďalej. No prišiel k nemu istý cestujúci Samaritán, keď ho uvidel, bolo mu ho ľúto. Pristúpil k nemu, nalial mu na rany oleja a vína a obviazal mu ich, vyložil ho na svoje dobytča, zaviezol ho do hostinca a staral sa oň. Na druhý deň vyňal dva denáre, dal ich hostinskému a povedal: „Staraj sa oň a ak vynaložíš viac, ja Ti to zaplatím, keď sa budem vracat’.“ „Čo si myslíš, ktorý z tých troch bol blížny tomu, čo padol do rúk zbojníkov?“ On odpovedal: „Ten, čo mu preukázal milosrdenstvo.“ A Ježiš mu povedal: „Chod’ a rob aj ty podobne...“ (Lk 10,25-37;).*

komplexnejšiemu pohľadu. Samaritán robí charitatívnu službu blížnemu (solidarita⁷), ale spoločnosť má tiež zasiahnuť a nastoliť poriadok a spravodlivosť. Jednak tým, že štát má chrániť pred zbojníkmi a minimalizovať kriminalitu, ale má aj zvážiť, prečo sa niekto dáva na zbíjanie – či samotný štát nevytvára nespravodlivé ekonomické alebo také morálne a sociálne podmienky, ktoré môžu viesť k porušovaniu zákona. Zároveň by mal vytvárať pre svojich občanov také podmienky, aby mohli účinne pomáhať druhým (subsidiarita⁸) – mať zamestnanie, primeraný príjem, bezpečie a iné.⁹

Vybrané polia pôsobnosti dobrovoľníkov pri zapájaní sa do dobrovoľníckej činnosti v sociálnej oblasti

Uplatnenie dobrovoľníkov v sociálnej oblasti je mnohostranné. V podkapitole priblížime niektoré vybrané polia pôsobnosti,¹⁰ kde sa môžeme s dobrovoľníkmi stretnúť.

Na Slovensku prevláda jav, keď sa mladí dobrovoľníci venujú vo svojich dobrovoľníckych aktivitách a službe prevažne deťom alebo iným mladým ľuďom. Dobrovoľníci v strednom a staršom veku sú zriedkavosťou. Podľa skúseností UNICEF je takéto vekové zloženie

⁷ Princíp solidarity je priamou požiadavkou ľudského a kresťanského bratstva. Je to výrazne kresťanská čnosť, ktorá pobáda k deleniu sa o hmotné ale hlavne duchovné dobré. Porov. (KKC 1939; KKC 1948).

⁸ Princíp subsidiarity spočíva v tom, že nie je dovolené odňať jednotlivcom a zveriť spoločstvu to, čo môže vykonať svojimi vlastnými silami a vlastnou usilovnosťou. Zároveň sa nemá preniesť na vyššie a väčšie spoločenstvá to, čo sa dá realizovať v menších a nižšie postavených spoločenstvách. Porov. (QA 91).

⁹ Porov. BARÁT, J. et al. 2000. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2000, s.72.

¹⁰ Samotné sociálne polia – polia sociálnej práce môžu byť rôznorodé, pričom ich rozdelenie závisí od pohľadu, ako sa na sociálnu prácu pozerá. Roztriedenie pracovných polí z pohľadu sociálnej práce ako teoretickej disciplíny kopíruje oblasti sociálnych problémov z teoretického pohľadu. Ak polia kopírujú jednotlivé praktické oblasti, v ktorých sa sociálna práca realizuje, je tento pohľad na sociálne pole z uhla jej praktického zamerania. LEŠKOVÁ, L. *Polia sociálnej práce (vybrané kapitoly II)*. Košice: Viena 2009, s. 72-73.

skôr raritou oproti ostatným častiam sveta, kde sú aktívne v dobrovoľníckom sektore najmä generácie v produktívnom veku.¹¹

Demokratická spoločnosť by sa o ľudí, ktorí sú istým spôsobom slabší, mala postarať. Kto mu tú pomoc má poskytnúť a ako by mala vyzeráť, záleží od sociálneho systému danej krajiny. Existuje však mnoho ľudí, ktorí sa nevedia alebo nechcú dožadovať pomoci štátu, ktorý o ich problémy nevie a teda ich nerieši.¹² Podľa Druckera neziskové organizácie existujú, aby zabezpečili zmenu spoločnosti aj jednotlivca.¹³ Na Slovensku môžu dobrovoľníci dobrovoľnícku činnosť vykonávať vo verejnom sektore, v súkromnom sektore a v neziskovom – treťom sektore. Každá organizácia, v ktorej pôsobia dobrovoľníci, je považovaná za dobrovoľnícku organizáciu.

Podľa Fialovej dobrovoľníckej organizácie pôsobiace v sociálnej starostlivosti možno rozdeliť na niekoľko typov:

- ✓ svojpomocné združenia postihnutých, chorých a hendikepovaných,
- ✓ kresťanské charitatívne organizácie,
- ✓ patronátne nadácie občianskych združení,
- ✓ združujúce a servisné organizácie,
- ✓ iné zdravotnícke a sociálne iniciatívy.¹⁴

¹¹ Porov. EURÓPSKA KOMISIA. *Národná správa o implementovaní spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <http://www.intenda.sk>.

¹² Porov. MYDLÍKOVÁ, E, et al. 2006. *Letom svetom do sociálnej práce v treťom sektore*. Bratislava: ASSP 2006, s. 5-7.

¹³ Porov. DRUCKER, P. F. 2005. *Managing the Non-Profit Organization: Principles and Practice*. New York: Collins Business, 2005, s.22.

¹⁴ Porov. BÚTORA, M., FIALOVÁ, Z. 1995. *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava: SAIA SCTS a FOCUS, 1995, s. 37.

Motivačné faktory dobrovoľníkov

Motivácia predstavuje jeden z najdôležitejších nástrojov zvyšovania pracovného výkonu a patrí k riadeniu organizácie. Aby bola pomoc dobrovoľníka v organizácii účinná, je potrebné ju organizovať. Taká činnosť môže zvýšiť výkonnosť ale i profesionalitu organizácie či subjektu a pritom nebráni tvorivosti a spontánnej činnosti dobrovoľníka.

Prvý reprezentatívny výskum, ktorý sa uskutočnil v Českej republike boli vytvorené tri deklarované motivácie dobrovoľníkov a to: *konvenčná, recipročná a nerozvinutá*. Na základe výskumu zistili, že konvenčná motivácia má najbližšie k občianskej výpomoci v rodine, u príbuzných, v komunite. Recipročná motivácia k dobrovoľníctvu vzájomne prospešnému a nerozvinutá, pokiaľ ju budeme vnímať ako altruistickú, má najbližšie k dobrovoľníctvu verejne prospešnému.¹⁵ Pre organizácie, ktoré pracujú s dobrovoľníkmi je nevyhnutné, aby dokázali motivovať k tejto práci potrebný, respektíve čo najširší okruh týchto ľudí. Úspešná dobrovoľnícka práca musí niečo prinášať aj dobrovoľníkom. Musia cítiť, že má ich práca zmysel a zároveň by mali byť súčasťou organizácie v ktorej tieto aktivity vykonávajú. Dobrovoľníci sa najlepšie cítia v prostredí, ktoré podporuje rast ich sebaúcty, lebo majú z toho dobrý pocit. Preto je potrebné pre dobrovoľníkov vytvárať práve takéto prostredie.

¹⁵ BURSOVÁ, J., BUDAYOVÁ, Z. *Dobrovoľníctvo*. Košice : Viena, 2012, s.30.

Ľudia obvykle vykonávajú dobrovoľnícku činnosť popri štúdiu, alebo zamestnaní, vo vlastnom voľnom čase, bez nároku na odmenu a tým pádom sa ich motivačné faktory podstatne líšia od motivačných faktorov, ktoré pôsobia na človeka vykonávajúceho svoje platené zamestnanie. Na pochopenie potrieb dobrovoľníkov je potrebné pochopiť ľudí celkovo: pochopiť ich ako žijú, čo očakávajú, prečo sú dobrovoľníkmi, čo ich k tejto činnosti priviedlo a čo ich drží venovať sa jej bez očakávania finančného ohodnotenia.¹⁶

Motivácia je psychologický proces. Jeho podstatou je aktivizovanie správania, ktorému dáva účel a smer. Je to vnútorná hnacia sila, ktorá ženie k uspokojeniu nenaplnených potrieb, dosiahnutiu osobných či iných cieľov. Jej predpokladom je dosiahnutie vlastnej spokojnosti a sebestačnosti.¹⁷ Prečo je dôležité poznať motívy dobrovoľníkov? Informácie o ich motivácii môže organizácia využiť pri hľadaní potencionálnych dobrovoľníkov. Na základe poznania motivačných potrieb nových dobrovoľníkov, môže organizácia zabezpečiť účinné umiestnenie dobrovoľníkov do aktivít, ktoré zodpovedajú ich potrebám. Poznanie motívov pomáha organizácii udržať dobrovoľníkovu spokojnosť.¹⁸

¹⁶ Porov. LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo v kontexte uchádzačov o zamestnanie = Volunteering in the Context Jobseekers. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu bl. Sáro Salkaházi*. Košice : Vienala, 2011, s. 47-56; porov. LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo vo sociálnych službách = Volunteerism in social services. In *I. vyšehradské stretnutie "Sociálne služby ako pilier európskej spoločnosti" : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 560-566.

¹⁷ Porov. KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I. 2008. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008, s. 92.

¹⁸ Porov. ESMOND, J. *Developing the Volunteer Motivation Inventory To Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <<http://www.morevolunteers.com/resources/>>.

Latinské slovo „*movere*“ - hýbať, pohybovať, uviesť do pohybu, postrkávať už naznačuje fakt aktivizácie ľudského konania. Ak vychádzame z toho, že každá motivácia má vždy svoj smer, svoju intenzitu a svoju stálosť, tak pri aplikácii na dobrovoľnícku prácu nám to smeruje k poskytovaniu pomoci iným, k ľubovoľnej a dávkovanej intenzite práce pre iných a rôznej miery stálosti pri výkone dobrovoľníckej práce. Motív predstavuje pre človeka vnútornú psychickú silu, ktorá ho vedome alebo nevedome aktivuje k činnosti. Stimul predstavuje podnet prichádzajúci zvonka, ktorý vplýva smerom dovnútra človeka ako podnet, ktorý vyvoláva zmeny v motivácii človeka. K hlavným zdrojom motivácie patria: potreby, návyky, záujmy, hodnoty a ideály.¹⁹ Poznáme viaceré teórie motivácie, pričom môžeme uviesť, že kým obsahové motivačné teórie hľadajú odpoveď na otázku: „Čo motivuje?“, procesné motivačné teórie zisťujú: „Ako motivovať a udržať želané správanie“.²⁰

Výskum Martina J. Crowlinga ukázal prepojenie motivačných dôvodov dobrovoľníkov vzhľadom na ich časovú pôsobnosť v pozícii dobrovoľníka. Dobrovoľníci podľa neho majú štyri *dôvody vykonávať dobrovoľnícku činnosť*:

- ✓ Z dôvodu cieľov a ideálov organizácie;
- ✓ Reálne a / alebo vnímané individuálne výhody;
- ✓ Momentálna úloha, alebo práca;

¹⁹ Porov. MYDLÍKOVÁ, E. et al. 2007. *Dobrovoľníctvo – efektívna študentská prax*. Bratislava: ASSP, 2007, s. 16.

²⁰ Porov. SEDLÁK, M. 2009. *Manažment*. Bratislava: IURA Edition, 2009, s. 202.

- ✓ Ľudia (priatelia, lídri, a pod.).²¹

Ten istý autor vymedzuje *fázy dobrovoľníctva* nasledovne:

- ✓ Počiatočná fáza (0 mesiacov);
- ✓ Medové týždne (1 až 3 mesiace);
- ✓ Usadenie sa v organizácii (6 až 24 mesiacov);
- ✓ Dlhodobá činnosť (rok a dlhšie);
- ✓ Postupný odchod z organizácie (posledné 3 až 6 mesiacov).²²

Pre správne pochopenie významu dobrovoľníctva, o čo sa dobrovoľníci snažia a prečo robia dobrovoľnícku činnosť, musíme najprv vedieť odpovedať na otázku: „Prečo sú ľudia dobrovoľníkmi?“

Dobrovoľníctvo v cirkevnom zbore ev. a. v. v Gelnici

Táto časť príspevku má empirický charakter a zameriame ju do štyroch oblastí, a to:

- 1) Ako to začalo
- 2) Oblasti pôsobenia – dobrovoľnícke aktivity
- 3) Naša motivácia k dobrovoľníctvu – anketa
- 4) Vízia do budúcnosti – ako uvažujeme ďalej ...

²¹ COWLING, M. J. *Volunteer Motivation: Key to Transformation* [online] . [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <<http://www.pfts.com.au/training/SessionResourcesMotivation.htm>. >.

²² COWLING, M. J. *Volunteer Motivation: Key to Transformation* [online] . [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <<http://www.pfts.com.au/training/SessionResourcesMotivation.htm>. >.

Ako to začalo

Ak chceme predstaviť dobrovoľníctvo v našom cirkevnom zbore je vhodné uvažovať o jeho začiatkoch.

Situácia v cirkevnom zbore bola kritická. Zbor bol štyri roky bez kňaza, ktorý by viedol a hnal život v cirkevnom zbore dopredu. Viedli sme zápasy ako rozbehnúť aspoň nejakú činnosť v cirkevnom zbore, ako evanjelizovať, ako rozširovať pôsobnosť evanjelia a jeho konkrétnych dopadov na členov cirkevného zboru a občanov mesta.

V letných mesiacoch sme najskôr nezáväzne sprístupnili priestory farskej záhrady pre mamičky s deťmi, ktoré sa počas leta nemali kde stretávať. Chodili pravidelne jedenkrát do týždňa. Postupne sa z toho začali vytvárať organizované skupiny s tematickými aktivitami pre deti (pohybový, výtvarný, hudobný, Montessori týždeň). Na takmer každé stretnutie pridávame témy určené aj pre mamičky. S pribúdajúcim časom a neútlmujúcim záujmom sa otvorila otázka riešenia a úpravy priestorov a prostredia pre deti. S tým súvisela finančná otázka, preto sme sa rozhodli založiť občianske združenie, ktoré by vedelo poskytnúť finančné možnosti pre tieto aktivity.

Oblasti pôsobenia – čo robíme

Detský klub do tohto času funguje čisto na ochote dobrovoľníkov a ľudí, ktorí túžia v tejto veci pokračovať a rozvíjať. S prípravou aktivít pre deti intenzívne pomáhajú aj niektoré mamičky. Najmä jedna, ktorá sa zaoberá Montessori výchovou. Ďalšia z mamičiek (zdravotná

záchranárka) urobila pre ostatné bezplatnú prednášku o najčastejších úrazoch detí. Dobrovoľne sa ponúkla jedna pani učiteľka zo základnej umeleckej školy, že by sa rada hudobne venovala aj takýmto malým deťom, čo sme privítali a poskytli jej k tomu pravidelný priestor.

Jeden člen cirkevného zboru – architekt bezplatne vypracoval návrh na realizáciu úprav interiérových priestorov pre deti. (Ako aj návrh na spoločenský pavilón v priestoroch farskej záhrady.)

Ďalší pridali svoje murárske schopnosti a zručnosti a dobrovoľníckou prácou zrekonštruovali sociálne zariadenia v jednej z budov.

Ako jednu z podporných činností vnímame aj nedávne podujatie v kostole k 100. výročiu ukončenia svetovej vojny.

Naša motivácia k dobrovoľníctvu – anketa

Anketa bola zrealizovaná medzi najviac angažovanými členmi zboru. Pri stanovení otázok do ankety sme sa inšpirovali výsledkami štúdie z vykonaného výskumu autora M. J. Cowlinga, ktorý sformuloval päť potrieb, ktoré by organizácie mali vykonávať:

- pýtať sa dobrovoľníkov, prečo chcú byť zaangažovaní,
- nájsť potreby a záujmy, ktoré sa zhodujú s cieľmi organizácie,
- pýtať sa dobrovoľníkov, čo ich motivuje (a aj demotivuje) v každej fáze,
- sústrediť sa na to, čo môže byť zlepšené,

- povzbudzovať a oceňovať dobrovoľníkov.

Vychádzajúc z tejto štúdie sme si v rámci nami realizovanej ankety stanovili nasledovné otázky:²³

1. Prečo chcete byť angažovaný v aktivitách cirkevného zboru ?
2. V čom sa zhodujú Vaše potreby a záujmy s cirkevného zboru ?
3. Čo Vás motivuje k práci pre zbor ?
4. Čo by ste chceli zlepšiť ? Aké sú Vaše vízie do budúcnosti ?

Výsledky ankety (otázky 1-3):

Otázka 1: Prečo chcete byť angažovaný v aktivitách cirkevného zboru ?

P1 (M) ... je mi ct'ou, ak môžem CZ pomôcť a ponúknuť svoje vedomosti a schopnosti v riešení niektorých otázok ... P2 (Ž) ... chcem pomôcť zboru svojou prácou a angažovať tým aj iných mladých, pasívnych cirkevníkov ... P3 (M) ... pretože verím v božie kráľovstvo a túžim ho budovať...

Otázka 2: V čom sa zhodujú Vaše potreby a záujmy s cirkevného zboru ?

P1 (M) ... medzi moje záujmy patrí stavbárčina, a v našom CZ je potrebné riešiť a robiť rôzne stavebné práce na cirkevnom majetku ...

²³ Uvádzame odpovede troch participantov – P1 (M); P2 (Ž); P3 (M).

P2 (Ž) ... všetko to robím vo viere v trojjediného Pána Boha ... P3 (M) ... potreba byť užitočný, potrebný a milovaný ...

Otázka 3: Čo Vás motivuje k práci pre zbor ?

P1 (M) ... Cirkevný zbor, ktorý môže byť vzorom a trendsetterom v istých veciach ... P2 (Ž) ... výsledky - keď vidím, že náš doteraz (kým neprišla nová farárka) len prežívajúci zbor sa posúva veľkými krokmi dopredu ... P3 (M) ... viera v Boha ...

Vízia do budúcnosti – ako uvažujeme ďalej ...

Našu víziu prezentujeme odpoveďami z realizovanej ankety – otázka 4:

Otázka 4: Čo by ste chceli zlepšiť ? Aké sú Vaše vízie do budúcnosti ?

P1 (M) ... vždy je čo zlepšovať, kam sa človek pozrie dá sa niečo urobiť lepšie. Mojou víziou je aby cirkevný zbor bol Zborom mnohých cirkevníkov, lebo bez nich nie je zbor, iba prázdne cirkevné budovy ... P2 (Ž) ... chcela by som, aby sa zaplnili prázdne lavice kostola, hlavne o mladých ľuďoch, aby bolo viac spoločných aktivít pre Pána Boha, viac spoločne tráveného času ... P3 (M) ... ak Boh dá slúžiť ďalej a ešte viac oddanejšie ... Vízie: pomôcť zlepšiť detský klubík ... otvoriť kaviareň pri občianskom združení so zameraním na všetky vekové skupiny ... rozbehnúť občiansku záhradu ... zveľadiť cintorín za kostolom ... upraviť Lutherovo námestie ... založiť malú búdku s knihami na námestí ... zlepšiť prechod medzi Lutherovým

námestím a nemocnicou ... založiť rómsky spevokol ... zlepšiť vzťahy medzi Rómami a majoritou ... a popritom všetkom evanjelizovať ...

Záver

Ľudia obvykle vykonávajú dobrovoľnícku činnosť popri štúdiu, alebo zamestnaní, vo vlastnom voľnom čase, bez nároku na odmenu a tým pádom sa ich motivačné faktory podstatne líšia od motivačných faktorov, ktoré pôsobia na človeka vykonávajúceho svoje platené zamestnanie. K dobrovoľníckej práci ľudí obvykle podnecujú určité stimuly. Tieto sa dajú zhrnúť do štyroch skupín: sociálne stimuly (hľadanie priateľstva, spoločenského uznania a spoločenských kontaktov, dôraz na medzil'udské vzťahy); rozvojové stimuly (hľadanie nehmotných výhod ako individuálne učenie, či spoznávanie nových vecí); ideologické stimuly (výhody prichádzajúce v skutočnosti vykonávaním práce, ktorej veríme, či dôraz na činnosti podporované organizáciou); materiálne stimuly (hľadanie výhod ako prístup k určitému tovaru, službám alebo práci, získavanie zručností, alebo rozvojové vzťahy, ktoré môžu byť užitočné v momentálnej, alebo budúcej práci). Na svete v súčasnosti prevláda veľký rozvoj dobrovoľníctva a to najmä v organizáciách, ktoré poskytujú neustále stimuly pre dobrovoľníkov. Každý, kto sa rozhodne vykonávať dobrovoľnícku činnosť, má k tomu svoju motiváciu. Poznanie týchto faktorov má význam pre vytvorenie optimálnych podmienok pre dobrovoľnícku činnosť a pre motiváciu potenciálnych dobrovoľníkov.

Zoznam použitej literatúry

KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Trnava : SSV, 1999, 917s. ISBN 987-8545-25-2.

PIUS XI. encyklika *Quadragesimo Anno*, 81. Praha: Zvon, 1996. č. 81, 44 s. ISBN 80-7113-154-7.

BARÁT, J. et al. 2000. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Bratislava: Centrum prevencie a riešenia konfliktov, 2000. 307 s. ISBN 80-968095-3-9.

BURSOVÁ, J., BUDAYOVÁ, Z. 2012. *Dobrovoľníctvo*. Košice : Vienala, 2012, 76 s. ISBN 978-80-8126-054-4.

BÚTORA, M., FIALOVÁ, Z. 1995. *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava: SAIA SCTS a FOCUS, 1995. 87 s. ISBN: 80-967480-0-9.

COWLING, M. J. *Volunteer Motivation: Key to Transformation* [online] . [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <http://www.pfts.com.au/training/SessionResourcesMotivation.htm>.

DRUCKER, P. F. 2005. *Managing the Non-Profit Organization: Principles and Practice*. New York: Collins Business, 2005. 236 s. ISBN 0-06-016507-3.

ĎURICĚ, L. et al. 1997. *Terminologický a výkladový slovník*. Bratislava: SPN, 1997. ISBN 80-08-02498-4.

ESMOND, J. *Developing the Volunteer Motivation Inventory To Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <<http://www.morevolunteers.com/resources/>>.

EURÓPSKA KOMISIA. *Národná správa o implementovaní spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné na internete: <http://www.intenda.sk>.

KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I. 2008. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. 208 s. ISBN 978-80-247-2169-9.

LEŠKOVÁ, L. 2009. *Polia sociálnej práce (vybrané kapitoly II.)*. Košice: Vienala 2009. 164 s. ISBN 978-80-89232-55-0.

LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo v kontexte uchádzačov o zamestnanie = Volunteering in the Context Jobseekers. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu bl. Sáry Salkaházi*. Košice : Vienala, 2011. ISBN 978-80-8126-042-1. s. 47-56.

LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo v sociálnych službách = Volunteerism in social services. In *I. vyšehradské stretnutie "Sociálne služby ako pilier európskej spoločnosti" : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Nitra : Univerzita

Konštantína Filozofa v Nitre, 2013. ISBN 978-80-558-0463-7. s. 560-566.

MATULAYOVÁ, T. 2003. *Dobrovoľnícka práca seniorov v sociálnych službách z aspektu andragogiky*, dizertačná práca. Bratislava: FF UK 2003.

MYDLÍKOVÁ,E, et al. 2006. *Letom svetom do sociálnej práce v treťom sektore*. Bratislava: ASSP 2006. 72 s.

MYDLÍKOVÁ,E. et al. 2007. *Dobrovoľníctvo – efektívna študentská prax*. Bratislava: ASSP, 2007. 68 s. ISBN 978-80-968713-4-6.

RAŠLOVÁ, K. 2006. *Teória a metódy charitatívnej práce*. Bratislava: Slovak Academia Press, 2006. 85 s. ISBN 80-891049-1-6.

SEDLÁK, M. 2009. *Manažment*. Bratislava: IURA Edition, 2009. 434 s. ISBN 978-80-8078-283-2.

UHÁL, M. 2006. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice: TypoPress Košice – Myslava, 2006. 160 s. ISBN 80-89089-49-6.

Autor

Mgr. Marta Chlpíková
Lutherovo námestie 5/25
056 01 Gelnica
Email: gelnica@ecav.sk

***Dobrovoľníctvo ako neoddeliteľná súčasť
nadobúdania sociálnych kompetencií študentov
sociálnej práce (Ako sa učíme dobrovoľníctvu
na Teologickej fakulte v Košiciach)¹***

Lýdia Lešková

Abstract: The entry introduces a short excursion into the volunteer activities of the Social Work programme students on Faculty of Theology in Košice, which are implemented for several years. Since 2011, we have been cooperating with Archdiocese Charity Košice and participating in the collection named Open Your Heart. We were enabled to try volunteering, whether organized or individual, by other institutions and organizations as well. We consider it a unique opportunity to do something selflessly and to help the others who are dependent on such help. What our students acquire is not only experience, but enrichment with new social competences which they can use in both professional and personal life.

Keywords: Volunteering. Social Competence. Social work. Student.

¹ Príspevok je výstupom riešenie projektu EDU Gr. 01.05.17 P.SK Výskum v charitatívnej a misijnej práci na Slovensku, v Poľsku a v Čechách.

Teoretické východiská problematiky dobrovoľníctva

V dnešnej spoločnosti má dobrovoľníctvo dôležitý význam. Svedčí o tom aj fakt, že tejto problematike venujú priestor orgány a komisie Európskej únie ako aj odborníci zo Slovenska. Osoba, ktorá sa rozhodne byť dobrovoľníkom, môže mať k takémuto kroku rôznu motiváciu. Môže ísť o vyznávanie určitých hodnôt, nezištnú snahu pomôcť iným, ale aj o pragmatickejšie faktory, ako je kariérny rast, či zbieranie skúseností.

Dobrovoľníctvo vytvára ľudský a sociálny kapitál. Je cestou k integrácii a zamestnanosti a zásadným faktorom zlepšovania sociálnej súdržnosti. Predovšetkým však je zhmotnením základných hodnôt spravodlivosti, solidarity, začlenenia a občianstva, na ktorých je Európa založená. Dobrovoľníctvo pomáha formovať európsku spoločnosť a tí, ktorí pracujú za hranicami svojej vlasti, aktívne pomáhajú budovať Európu občanov.

Pod pojmom dobrovoľníctvo rozumieme: *„všetky formy dobrovoľníckych aktivít; formálne alebo neformálne, na čiastočný alebo plný úväzok, doma alebo v zahraničí, trvajúce jeden deň, či niekoľko rokov, a to v rôznych verejnoprospešných oblastiach. Dobrovoľníctvo je vykonávané na základe vlastného rozhodnutia, z vlastnej vôle a podľa vlastného výberu a motivácie, bez záujmu o finančný zisk.“*² Pôvod slova etymologicky pochádza z latinského voluns (voľba) alebo zo slova velle (chcenie). V odbornej literatúre

² PLATFORMA MVRO. *Všeobecné definície dobrovoľníctva a jeho foriem* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://www.mvro.sk/sk/rozvojove-dobrovolnictvo/262-vseobecne-definie-dobrovolnictva-a-jeho-foriem>

nachádzame množstvo definícií dobrovoľníctva, pričom neexistuje zhoda v jednej, aj keď sa o to pokúsili mnohí autori. Tošner a Sozanská ho nepovažujú za obeť, ale prirodzený prejav občianskej zrelosti, ktorý prináša pomoc konkrétnemu človeku.³ V našej spoločnosti má dobrovoľníctvo významné a nezastupiteľné miesto. Uplatňuje sa v rôznych sférach života celej spoločnosti. *Dobrovoľníctvo* je fenomén, ktorý sa v súčasnosti vyznačuje rôznorodými formami. Je významne ovplyvnené kultúrnym, politickým ale aj historickým vývojom, či náboženstvom toho ktorého regiónu, kde sa rozvíja. Z týchto dôvodov existujú na jeho definovanie rôzne náhľady.⁴ Za dobrovoľníctvo sa vo všeobecnosti považuje neplatená forma, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých.⁵ Dobrovoľníctvo vykonáva človek, ktorého označujeme ako dobrovoľníka.⁶ S dobrovoľníctvom sa úzko spája

³ Porov. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. 2006. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: Portál, 2006, s. 18.

⁴ Podľa Matulayovej je dobrovoľníctvo fenomén, ktorý prekračuje hranice štátov, náboženstiev a sociálnych skupín. Poukazuje na možnosť súžitia, ktoré je založené na vzájomnej pomoci a solidarite. Zabezpečuje budovanie kohéznej spoločnosti a sociálneho kapitálu. Porov. MATULAYOVÁ, T. 2008. *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách v kontexte andragogiky a sociálnej práce*. Prešov: 2008. *Habilitačná práca*, s. 9. Tošner a Sozanská označujú dobrovoľníctvo nie za obeť, ale za prirodzený prejav zrelosti človeka, ktorou sa dostáva konkrétnej pomoci tomu, kto ju potrebuje a zároveň poskytuje dobrovoľníkovi pocit zmysluplnosti a užitočnosti. Porov. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. 2006. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: Portál, 2006, s. 18. Stretávame sa aj s ďalšími definíciami. Napr. Slovenský Červený kríž definuje dobrovoľnícku činnosť v SČK ako motivovanú slobodnou vôľou človeka. Jednotlivec sa do nej zapája dobrovoľne, bez nátlaku. Nie je to činnosť motivovaná materiálnym alebo finančným ziskom, ani vonkajšími tlakmi spoločnosti. Porov. SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ. *Kódex dobrovoľníka SČK* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <www.sck.sk/dobrovolnik>.

⁵ Porov. BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. 2009. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. Banská Bystrica: PF UMB, OZ Pedagóg, PDCS PANET, 2009, s. 6. Podstatu dobrovoľníctva a jeho princípov definujú Scheierove zásady dobrovoľníctva: dobrovoľníctvo je nevynútená aktivita; hlavným zámerom je pomáhať; myšlienka na finančný zisk nie je prvoradá; táto aktivita nie je hrou, ale prácou. Porov. McCURLEY, S., LYNCH, R. 2000. *Manažment dobrovoľníkov - vybrané kapitoly*. Bratislava: SAIA-SCTS, 2000, s. 8.

⁶ *Dobrovoľník* – latinsky voluntarius – ochotný, naklonený; anglicky volunteer – dobrovoľník. Zákon NR SR č. 406/2011 Z. z. v znení neskorších predpisov definuje, že „dobrovoľník je fyzická osoba, ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a spĺňa

pojem dobročinnosť, ktorý v sebe obsahuje dve dimenzie, darcovstvo a dobrovoľníctvo. Dve dimenzie: dobro a vôľa. Dobrovoľníctvo je efektívne vtedy, ak prináša prospech tak pre spoločnosť(komunitu), ako aj pre dobrovoľníka samotného.⁷ V odborných literatúrach sa stretávame s rôznymi definíciami na dobrovoľníka, pričom sa všetky podobajú v tom, že je to dobro konané v prospech iného človeka.⁸ Jurko uvádza,⁹ že v Katechizme katolíckej cirkvi sa termín dobrovoľníctvo nespomína, pričom daný termín nespomína latinská verzia katechizmu,¹⁰ ani Kompendium Katechizmu katolíckej cirkvi nemá miesto pre tento termín.¹¹ Taktiež v súčasnosti najnovšie vydanie Katechizmu katolíckej cirkvi pre mladých nepoužíva termín dobrovoľník.¹² A nakoniec možno skonštatovať, že ani prieskum

podmienky ustanovené zákonom č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve“. Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve. § 2, ods. 1. Porov. LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo v kontexte uchádzačov o zamestnanie = Volunteering in the Context Jobseekers. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu* bl. Sára Salkaházi. Košice : Viena, 2011, s. 47-56; porov. LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo vo sociálnych službách = Volunteerism in social services. In I. vyšehradské stretnutie "Sociálne služby ako pilier európskej spoločnosti" : *zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013, s. 560-566.

⁷ BURSOVÁ, J., BUDAYOVÁ, Z. 2012. *Dobrovoľníctvo*. Košice : Viena, 2012, s. 23-24.

⁸ Podľa T. Matulayovej je dobrovoľník človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu (niekedy za úhradu nákladov) sporadicky alebo pravidelne poskytuje svoj čas, energiu, vedomosti, zručnosti v prospech iných ľudí a pre spoločnosť bez toho, aby bol povinný robiť to na základe príbuzenských vzťahov alebo profesionálnej činnosti. Dobrovoľníkom sa môže stať každý, bez rozdielu pohlavia a veku, vzdelania, profesie, vierovyznania, či postavenia na trhu práce. Porov. MATULAYOVÁ, T. 2008. *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách v kontexte andragogiky a sociálnej práce*. Prešov: 2008. Habilitačná práca, s. 16. Radková konštatuje, že u nás sa na dobrovoľníkov často pozerá ako na čudákov, ktorých motívy spoluobčania niekedy nevedia pochopiť. Porov. RADKOVÁ, L. 2003. *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava: FZSP TU, 2003, s. 32. Slovenský Červený kríž (SČK) definuje dobrovoľníka ako osobu, ktorá sa príležitostne, alebo pravidelne zapája do aktivít SČK, pričom môže ale nemusí byť členom SČK. Porov. SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ. *Kódex dobrovoľníka SČK* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <www.sck.sk/dobrovolnik>.

⁹ Porov. JURKO, J. 2011. Dobrovoľníctvo v prameňoch Cirkvi a kontexte svedectva bl. Sára Salkaházi. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu* bl. Sára Salkaházy. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice:Viena, 2011, s. 13.

¹⁰ Porov. *KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI*. Trnava: SSV, 1999, s.179.

¹¹ Porov. *KOMPENDIUM KATECHIZMU KATOLÍCKEJ CIRKVI*: Trnava : SSV, 2006, s. 243.

¹² Porov. *YOUCAT, Katechismus Katolíckej cirkvi pre mladých*. Bratislava: Karmelitánske nakladateľstvo, 2011, s. 301.

v tematickom vyhľadávači vzácnej publikácie dokumentov sociálnej náuky Cirkvi termín dobrovoľníctvo neobsahuje.¹³

V súvislosti s dobrovoľníctvom sa stretávame s dobrovoľníckou prácou a dobrovoľníckou službou. Popri platenej práci existuje aj neplatená dobrovoľná práca, ktorá má rôzne podoby. Za dobrovoľnú prácu teda vo všeobecnosti považujeme každú prácu, ktorá je nevynútená, t. j. vychádza z vlastnej dobrej vôle a nie je platená. *Dobrovoľnícka práca* podľa Mydlíkovej et al. je dobrovoľná činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle v prospech druhých. Jej základom je spájanie ľudskej a profesionálnej pomoci, ktorá často obohatí tak darcu ako aj prijímateľa. Dobrovoľnícka práca zahŕňa nielen činnosť na miestnej a národnej úrovni, ale aj ako dobrovoľnícku službu v rámci medzinárodných programov.¹⁴

*Dobrovoľnícka služba*¹⁵ je definovaná ako dobrovoľný záväzok venovať sa dobrovoľníckej práci zvyčajne mimo svojej krajiny. Mnohokrát sa táto forma vníma ako krátkodobé dobrovoľníctvo – služba (Volunteering), ktoré nastáva neformálne (napr. susedská pomoc) alebo prostredníctvom štruktúry neziskovej organizácie.¹⁶ Ján Pavol II. uvádza fenomén dobrovoľníckej služby ako jedinečný prejav ľudskej solidarity a lásky, ktorá je potrebná na prekonanie dnes

¹³ Porov. ONDICA, S. (red.) *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*. Bratislava : SSV, 2007, s. 597.

¹⁴ Porov. MYDLÍKOVÁ, E., GYMERSKÁ, M., KOPCOVÁ, E., VASKA, L. 2006. *Ako byť prospešný sebe aj iným*. Bratislava: ASSP, 2006, s. 9 -11.

¹⁵ V poňatí Bielej knihy Európskej komisie sa pojem dobrovoľnícka služba označuje ako forma sociálnej participácie, vzdelávacia skúsenosť i ako faktor zamestnateľnosti a integrácie. Splňa očakávania mladých, ale aj celej spoločnosti. Porov. EURÓPSKA KOMISIA. *Biela kniha Európskej komisie - Nový impulz pre európsku mládež*. Bratislava: Iuventa, 2002, s. 25.

¹⁶ Porov. ASSOCIATION OF VOLUNTARY SERVICE ORGANISATION. 2018. *European Year of Volunteering* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete:< <http://www.avso.org>>.

rozšíreného individualistického spôsobu myslenia (CA 49). Pri realizácii spoločného dobra ide o hodnoty, ktorými jednotlivci alebo sociálne útvary realizujú svoje plány, čím prispievajú k spoločnému dobru, s ktorými ostatní počítajú. Je to dobro, ktoré sa vytvára činnosťou jednotlivca alebo subjektu, ale nie na príkaz, čo a kedy má robiť.¹⁷

Dobrovoľníctvo je možné klasifikovať podľa rôznych kritérií. Tošner a Sozanská uvádzajú nasledovnú klasifikáciu z hľadiska historického vývoja:

1. európsky model dobrovoľníctva – komunitný (vývojovo starší model): na základe spoločných záujmov sa dobrovoľníci spontánne stretávajú v prirodzených spoločenstvách (cirkev, športová, detská organizácia a pod.). Z niektorých sa postupne stávajú profesionálne dobrovoľnícke centrá, ktoré sa ale špecializujú na určitú sociálnu alebo vekovú skupinu či určitý druh dobrovoľnej činnosti. Centrá si naďalej zachovávajú svoj komunitný charakter. Ich nosnou silou sú osobné priateľské vzťahy;

2. americký model dobrovoľníctva – manažérsky (vývojovo mladší) model: s dobrovoľníkmi pracujú profesionálne vedené dobrovoľnícke centrá, ktoré vyhľadávajú altruisticky zameraných občanov a ponúkajú im dobrovoľnú činnosť v celom rade odborov

¹⁷ Porov. UHÁL, M. 2006. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice: TypoPress Košice – Myslava, 2006, s. 51.

ľudskej činnosti a organizácií. Centrá sú postavené na profesionáloch.¹⁸

Slovenská legislatíva o dobrovoľníctve

Vo všeobecnej deklarácii o dobrovoľníctve sa hovorí, že dobrovoľníctvo:

- je založené na osobnej motivácii a slobodnom rozhodnutí, je spôsob podpory aktívnej občianskej participácie a záujmu o rozvoj komunity,
- má formu skupinovej aktivity vykonávanej väčšinou v rámci určitej organizácie, zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu života, posilňuje ľudskú solidaritu,
- poskytuje odpoveď na dôležité výzvy súčasnej spoločnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta,
- prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií.¹⁹

Mydlíková, vychádzajúc zo Všeobecnej deklarácie ľudských práv a Európskej charty, považuje za dobrovoľníka: *„človeka, ktorý sa slobodne, z vlastnej vôle rozhodol prostredníctvom formálnej alebo neformálnej skupiny, venovať svoj čas a schopnosti v prospech iných*

¹⁸ Porov. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. 2006. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: Portál, 2006, s. 38-40.

¹⁹ Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve bola prijatá Medzinárodnou asociáciou pre dobrovoľnícke úsilie (International Association for Volunteer Effort) na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990. Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve [online]. [cit. 2018-10-13]. Dostupné na internete: http://rmpk.sk/dobrovolnictvo/Vseobecna_deklaracia_o_dobrovolnictve.pdf

ľudí alebo spoločnosti, bez nároku na odmenu za vykonanú prácu.“²⁰ Pričom rola dobrovoľníka je určená tak, aby sa príjemca pomoci mohol na ňu v dohodnutom rámci spoľahnúť.²¹ Podľa Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve sa majú riadiť dobrovoľníci určitými základnými princípmi.²²

Skúsenosti európskych krajín potvrdzujú, že prioritou sa právny rámec stáva v momente, keď začína dobrovoľníctvu klásť prekážky. Preto prešli najmä krajiny strednej a východnej Európy z fázy verejného uznania hodnoty dobrovoľníctva do fázy vytvorenia právneho prostredia podporujúceho rozvoj dobrovoľníctva.²³

Právna úprava dobrovoľníctva je v každej krajine špecifická a jedinečná, nielen pre rôznorodosť dobrovoľníckych aktivít, ale najmä preto, že rôzne krajiny sledujú rôzne legislatívne ciele. Úroveň dobrovoľníctva závisí aj od ekonomickej a politickej situácie, rozvoja neziskového sektora, kultúry dobrovoľníctva v danej krajine a situácie na trhu práce. Rada Európy odporúča, aby jednotlivé krajiny definovali dobrovoľnícku službu na národnej úrovni s dôrazom

²⁰ MYDLÍKOVÁ, E, et al. 2006. *Letom svetom do sociálnej práce v treťom sektore*. Bratislava: ASSP 2006, s. 65.

²¹ Porov. TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. 2006. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: Portál, 2006, s. 35.

²² *Základné princípy podľa Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve*: rešpektovať ľudské práva, dôstojnosť a kultúru každej ľudskej osoby, bez ohľadu na rasu, vieru, fyzické, sociálne a ekonomické podmienky; poskytovať službu bez nároku na odmenu v partnerskom duchu bezplatne prostredníctvom spoločného úsilia alebo prostredníctvom dobrovoľníckej organizácie; odhaľovať spoločenské potreby a snažiť sa zapojiť do ich riešenia celú komunitu; prostredníctvom tejto práce rásť vo všetkých dimenziách osobnosti, rozvinúť nové vedomosti a zručnosti, ktoré umožňujú aktívnu účasť na riešení sociálnych problémov; stimulovať spoločenskú zodpovednosť a propagovať rodinu, komunitu, medzinárodnú solidaritu. Porov. MYDLÍKOVÁ, E. et al. 2002. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom“*. Bratislava: ASSP, 2002, s. 7.

²³ Porov. HADŽI-MICEVA, K. 2008. Komparatívna analýza dobrovoľníctva v európskych právnych systémoch a praxi. In MARČEK, E. *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, 2008, s. 9.

na výchovno-vzdelávaciu stránku, ktorá je pre spoločnosť významná.²⁴

Dobrovoľníctvo, ktoré po roku 1989 nadobudlo nové formy i spoločenské postavenie, nebolo dlhé obdobie upravené v právnom poriadku Slovenskej republiky. V praxi to spôsobovalo výrazné problémy, ktoré brzdili túto významnú pozitívnu aktivitu človeka voči iným ľuďom a celej spoločnosti.

Z toho dôvodu boli podniknuté viaceré iniciatívy, ktoré smerovali k tomu, aby bola vytvorená legislatívna úprava dobrovoľníctva, kde by sa odzrkadlili tieto princípy dobrovoľníctva:

- princíp solidarity, ktorý posilňuje vzájomnú medziľudskú pomoc a podporu a jednak zvyšuje zodpovednosť všetkých občanov za dosiahnutie cieľov dobrovoľníctva,
- princíp bezodplatnosti, ktorý znamená, že dobrovoľníci nie sú odmeňovaní za svoju dobrovoľnícku prácu, čo však nevyučuje náhradu nákladov vynaložených na prácu, vrátane s tým spojených otázok nemocenského, sociálneho, zdravotného a dôchodkového poistenia,
- princíp doplnkovosti, ktorý vylučuje, aby inštitút dobrovoľníctva nahrádzal pracovnoprávne a im podobné inštitúty,
- princíp podpory, ktorým sa vyjadruje vzťah štátu k dobrovoľníctvu, najmä v uznaní jeho sociálnej hodnoty a podpore jeho pluralizmu a autonómie.²⁵

²⁴ Porov. HADŽI-MICEVA, K.2008. Komparatívna analýza dobrovoľníctva v európskych právnych systémoch a praxi. In MARČEK, E. *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava : Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, 2008, s. 9.

Dobrovoľníctvo až donedávna nebolo súčasťou žiadneho politického programu. Slovenská legislatíva do októbra 2011 neobsahovala jasnú definíciu dobrovoľníctva, aj keď občas používala súvisiace pojmy. Od 1. decembra 2011 nadobudol účinnosť zákon č. 406/2011Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov,²⁶ ktorý bol prijatý Národnou radou SR 21. októbra 2011. Dovedy existovali na Slovensku dva zákony, ktoré sa dotýkali dobrovoľníctva – Zákon o službách zamestnanosti (zákon č. 5/2004 Z. z.)²⁷ a Zákon o podpore práce s mládežou (zákon č. 282/2008 Z. z.),²⁸ ktorý bol schválený v roku 2008. Druhý spomenutý zákon okrem iného identifikoval dobrovoľníctvo mládeže v súlade s Európskou dobrovoľnou službou. Zo zákona č. 5/2004 Z. z. vyplýva, že uchádzačovi o zamestnanie, ktorý je evidovaný na ÚPSVaR, môže byť poskytnutý príspevok na vykonávanie aktivačnej činnosti formou dobrovoľníckej služby, tzn. že môže vykonávať aktivačnú činnosť podľa zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.²⁹ Oblasť mládežníckeho

²⁵ Porov. PLATFORMA MIMOVĽÁDNYCH ROZVOJOVÝCH ORGANIZÁCIÍ. *Legislatívny zámer Zákonníka neziskového práva* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://www.mvro.sk/dobrovolnictvo-dobrovolnictvona-slovensku-dobrovolnictvo-a-legislativa-rozvojove-rojekty.html>.

²⁶ Porov. Zákon č. 406/2011Z. z. o dobrovoľníctve v znení neskorších predpisov.

²⁷ Porov. Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

²⁸ Porov. Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou v znení neskorších predpisov.

²⁹ Príspevok podľa § 52 písm. a) sa poskytuje právnickej osobe alebo fyzickej osobe na základe dohody o poskytnutí príspevku na vykonávanie aktivačnej činnosti medzi úradom a právnickou osobou alebo fyzickou osobou. Tento príspevok na aktivačnú činnosť je dvojzložkový, pozostáva z príspevku na úhradu časti nákladov, ktoré súvisia s vykonávaním dobrovoľníckej služby a z príspevku na úhradu časti celkovej ceny práce zamestnanca, ktorý organizuje dobrovoľnícku službu (organizátor aktivačnej činnosti). Počas vykonávania dobrovoľníckej služby úrad poskytuje uchádzačovi o zamestnanie paušálny príspevok vo výške sumy životného minima poskytovaného jednej plnoletej fyzickej osobe podľa zákona o životnom minime. Je určený na úhradu nevyhnutných výdavkov na stravovanie, ubytovanie a výdavkov na cestovné z miesta jeho trvalého pobytu alebo prechodného pobytu do miesta vykonávania dobrovoľníckej služby. Dobrovoľnícku službu vykonáva uchádzač o zamestnanie v rozsahu 20 hodín týždenne nepretržite, najviac počas šiestich kalendárnych mesiacov

dobrovoľníctva rieši Zákon o podpore práce s mládežou,³⁰ ktorý bol prijatý v roku 2008. Zákon sa nevyjadruje k dobrovoľníctvu ako takému, špecifikuje len mládežnícke dobrovoľníctvo. Uvádza, že tzv. mládežníckym dobrovoľníkom môže byť ten, kto dovŕšil najmenej 15 rokov a najviac 30 rokov a pracuje s mládežou v organizácii, ktorá má v predmete prácu s mládežou. Zákon nariaďuje úhradu cestovného a iných nákladov, nekladie však sankcie pri nedodržaní.

Mladí ľudia, dobrovoľníctvo a motivácia k nemu

Mladí ľudia sú jedným z najdôležitejších a najcennejších zdrojov dobrovoľníctva. Majú chuť a vôľu čeliť novým výzvam, entuziazmus učiť sa nové zručnosti a získavať nové schopnosti a tiež odhodlanie vytvárať nové komunity³¹. Príklady z praxe nasvedčujú tomu, že niektorí mladí ľudia slovo dobrovoľník radšej nepoužijú, pretože ich vrstovníci nechápu v porovnaní s dobre platenými brigádami zmysel dobrovoľníctva. Správne tento rozpor vystihla v názve brožúrky Králiková et al. s vyjadrením: „*Ja nie som dobrovoľník! ja to robím iba tak*“.³² Omoto a Snyder uvádzajú, že práve skupinové

u právnickej osoby alebo fyzickej osoby. Porov. HOLEČKO, E. 2011. Aktivačná činnosť. In *Práca – život – rodina*. 2011, roč. 1., č. 9, s. 22-24.

³⁰ Predmetom zákona je úprava podpory práce s mládežou, financovanie práce s mládežou, akreditácia vzdelávacích zariadení v oblasti práce s mládežou a dobrovoľnícka služba v rámci práce s mládežou. Porov. Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou, § 1.

³¹ Porov. KRATOCHVÍLOVÁ, E. 1999. Výchovné ovplyvňovanie voľného času v primárnej prevencii. In *Protidrogová výchova*. Bratislava: Veda, 1999, s. 245-257.

Slovo dobrovoľníctvo vyvoláva u mladých ľudí rôzne asociácie. Najčastejšie ide o pomoc iným osobám, prírode, stretávanie sa či práca s inými ľuďmi, či práca zadarmo, bez nároku na honorár či finančnú odmenu. Dobrovoľníctvo v nich evokuje aj zábavu, relax a možnosť pre osobný rozvoj a naberanie skúseností. Dobrovoľníctvo má podobný význam pre mužov aj ženy. Muži ho chápu častejšie ako zdroj zábavy či relaxu. Porov. LORINCOVÁ, E. et al. 2009. *Postoje k dobrovoľníctvu u mladých ľudí – dobrovoľníkov na Medzinárodných táboroch dobrovoľníckej práce*. Bratislava: INEX Slovakia, 2009, s. 3.

³² Porov. KRÁLIKOVÁ, N. 2006. *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* Bratislava: Iuventa, 2006, s. 5.

dobrovoľníctvo podmieňuje u mladých ľudí pocit spolupatričnosti, identifikáciu so skupinou a budovanie osobnej identity.³³

EDS je európska dobrovoľnícka služba (ďalej len EDS), ktorá umožňuje mladým ľuďom vycestovať do zahraničia a realizovať tak projekt EDS v niektorej z členských krajín Európskej únie, prípadne v ostatných krajinách sveta.³⁴ Dobrovoľnícka služba je formou sociálnej participácie, vzdelávacou skúsenosťou a faktorom zamestnateľnosti a integrácie. Ako taká spĺňa očakávania nielen mladých, ale aj celej spoločnosti. Pozitívna skúsenosť z európskej dobrovoľníckej služby bude užitočným vzorom pre vypracovanie štandardnej praxe dobrovoľníckej služby. Na európskej úrovni je potrebné dohliadnuť, aby dobrovoľnícka služba bola uznávaná ako vzdelávacia skúsenosť a ako obdobie neformálneho učenia mládeže.

Hlavnými dôvodmi fungovania mládežníckych organizácií je neformálne vzdelávanie a dobrovoľnosť, ktorá spočíva v slobode, dobrovoľnom rozhodovaní, sociálnej kompetencii a demokracii, uznávaní hodnôt. Ich cieľom je výchova mládeže k participácii

³³Porov. OMOTO, A. M., SNYDER, M. Considerations of comunity – The context and process of volunteerism. In *Public Policy and Administration*. [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://nvs.sagepub.com/content/39/3/498.full.pdf+html>. DOI: 10.1177/0002764202045005007.

³⁴ Téma projektu môže byť rôznorodá a môže sa dotýkať oblasti kultúry, športu, sociálnej starostlivosti, umenia, ekológie. Hlavným cieľom EDS je podporiť solidaritu a toleranciu medzi mladými ľuďmi a umožniť im tak skúsenosť z neformálneho vzdelávania. EDS môže pomôcť mladým ľuďom získať nové zručnosti a skúsenosti a podporiť tak ich osobnostný ako aj profesionálny rast. Dobrovoľníkom sa môže stať každý mladý človek vo veku od 18 do 30 rokov. Dobrovoľník musí mať trvalé bydlisko v Slovenskej republike, prípadne v iných programových alebo partnerských krajinách. Dobrovoľníkom je z grantu hradená cesta na projekt a späť, ubytovanie, strava, poisťné a vreckové. Vysielajúca organizácia sa nachádza v medzinárodnej databáze akreditovaných organizácií tak, ako aj budúca hostiteľská organizácia, v ktorej bude dobrovoľník vykonávať svoje aktivity. Porov. IUVENTA.SK. *Akcia 2 - Európska dobrovoľnícka služba* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://www.iuventa.sk/sk/Akcia2-Europska-dobrovolnicka-sluzba.alej>.

na živote spoločnosti.³⁵ Siurala konštatuje, že skúsenosti z neformálneho vzdelávania rozvíjajú osobnosť a vychovávajú k aktívnemu občianstvu.³⁶

Takmer každý človek v rôznych etapách života vykonáva dobrovoľnícku prácu, aby pomohol svojej komunite. U mladých je to záujem o získanie pracovných skúseností alebo pozitívnej referencie v životopise. Avšak medzi najčastejšie motivácie patrí naučiť sa niečo nové, byť súčasťou tímu alebo jednoducho mať dobrý pocit.³⁷ Z doterajšej praxe poskytovania *sociálnych služieb*³⁸ právnickými a fyzickými osobami možno jednoznačne potvrdiť, že poskytovateľmi sociálnych služieb sú prevažne občianske združenia a charitatívne organizácie, ktoré zakladajú cirkvi a náboženské spoločnosti a ktoré spolupracujú s dobrovoľníkmi.³⁹

³⁵ Porov. HOLDEN, C., CLOUGH, N. 1998. *Children as a citizens*. London: Jessica Kingsley Publishers, 1998, s. 14.

³⁶ Porov. SIURALA, L. 2004. European steering committee for youth. In *Európsky rámec mládežníckej politiky*, 2004. Strasbourg: 17. 9. 2004 CDJ, s. 13.

³⁷ Porov. MARČEK, E. 2008. *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, 2008, s. 3.

³⁸ *Sociálna služba* je „odborná činnosť, obslužná činnosť alebo ďalšia činnosť alebo súbor týchto činností, ktoré sú zamerané na a) prevenciu vzniku nepriaznivej sociálnej situácie, riešenie nepriaznivej sociálnej situácie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity, b) zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti, c) zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby, d) riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny, e) prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny“. Zákon č. 488/2008 Z. z. o sociálnych službách, § 2, ods. 1, písm. a) až e).

³⁹ Porov. MYDLÍKOVÁ, E, et al. 2006. *Letom svetom do sociálnej práce v treťom sektore*. Bratislava: ASSP 2006, s.53. *V sociálnych službách má dobrovoľníctvo svoje osobitné postavenie. Prináša predovšetkým onú mentalitu solidarity, ktorá hýbe sociálnymi službami, motivuje jednotlivca, spoločenstvo, ba i štát k tomu, aby sa – každý na svojom poli – spolupodieľali na reálnej pomoci človekovi v núdzi. Dobrovoľníctvo, postavené na tejto báze, je pomocou, a zároveň prínosom pre sociálnu prácu, lebo rozširuje možnosti jej pôsobenia a podčiarkuje jej význam, teda službu pre klienta, no zároveň i jej spoločenský význam, a teda spoločenskú službu. Dobrovoľníctvo je nielen prejavom, ale i konkrétnym nástrojom na vyhľadávanie týchto izolovaných ľudí a ich konkrétne navrátenie do spoločnosti prostredníctvom ponuky konkrétnych foriem sociálnej interakcie*. Porov. KOŠČ, S. 2012. *Kultúra dobrovoľníctva*. In *Dobrovoľníctvo ako rozmer sociálnej služby*. Zborník z vedeckej konferencie. Ružomberok: Verbum, 2012, s. 19-20.

Motivácia k dobrovoľníctvu. Údaje z viacerých prieskumov o dobrovoľníkoch ukazujú, že ak dobrovoľníci vidia reálnu možnosť pomôcť, stotožňujú sa s cieľmi organizácie, je im jasné, akú prácu môžu robiť a oveľa ľahšie sa začnú zapájať do činnosti organizácie. Ďalšími motivačnými faktormi podľa dobrovoľníkov ako aj ich manažérov sú: získanie tréningu, nových skúseností a zručností, ako aj možnosť nahliadnuť do vnútra organizácie, participovať pri vytyčovaní cieľov a riadení organizácie.

Na zadefinovanie motivácie k dobrovoľníctvu uvádzame desať skupín motivačných faktorov:

- hodnotová motivácia,
- uznanie ako motivácia,
- sociálne interakcie ako motivácia,
- reciprocita dobrovoľníctva ako motivácia,
- reaktivita dobrovoľníctva ako motivácia,
- zvýšenie sebadôvery ako motivácia,
- okolie a blízki ako motivácia,
- kariérny rast ako motivácia,
- seba porozumenie a porozumenie ostatným,
- prekonanie zlých pocitov o sebe samom.⁴⁰

Na základe výsledkov štúdie z vykonaného výskumu, autor štúdie Cowling sformuloval 5 potrieb, ktoré by organizácie mali vykonávať:

⁴⁰ ESMOND, J., DUNLOP, P. *Developing the Volunteer Motivational To Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na inernete: <[www.http://morevolunteers.com/resources.](http://morevolunteers.com/resources.)>.

1. Pýtať sa dobrovoľníkov, prečo chcú byť zaangažovaní; 2. Nájsť potreby a záujmy, ktoré sa zhodujú s cieľmi organizácie; 3. Pýtať sa dobrovoľníkov, čo ich motivuje (a aj demotivuje) v každej fáze; 4. Sústrediť sa na to, čo môže byť zlepšené; 5. Povzbudzovať a oceňovať dobrovoľníkov.

Sociálne kompetencie nevyhnutné pre pomáhajúce profesie

V rámci realizácie dobrovoľníctva dochádza k získavaniu a posilňovaniu sociálnych kompetencií, a práve preto považujeme za nevyhnutné zdefinovať a bližšie charakterizovať kompetencie a ich členenie. Kompetencia⁴¹ sa všeobecne chápe ako právomoc, okruh pôsobností a rozsah právomocí, príslušnosť niečo konať po odbornej alebo vecnej stránke.

K vymedzeniu pojmu kompetencia nachádzame v odbornej literatúre rôzne definície, pričom viacerí autori sa zhodujú v názore, že kompetencia ako požiadavka zahŕňa v sebe nielen získanú výbavu vedomostí, ale aj spektrum spôsobilostí a praktických sociálnych zručností využívaných k úspešnému riešeniu zverených úloh v sieti existujúcich sociálnych vzťahov. Je to i súhrn schopností človeka

⁴¹ Termín kompetencia pochádza z latinského výrazu *competens*, t. j. vhodný, príhodný, náležitý. V americkom slovníku sociálnej práce (*Social Work Dictionary*, 1995) je kompetencia definovaná ako schopnosť naplniť požiadavky povolania alebo inej požiadavky. Kompetencia v sociálnej práci zahŕňa a zvládnutie požiadaviek vzdelávacích i skúsenostných. Porov. HAVRDOVÁ, Z. 1999. *Kompetence v praxi sociálnej práce*. 1. vyd. Praha : OSMIUM, 1999, s. 41. Prvýkrát pojem kompetencia použil R. White (1959) a označil tým požiadavky na pracovné činnosti. Porov. MLČÁK, Z. 2005. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty*. 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2005, s. 30-31. V rokoch 1975 – 1977 bol na West Virginia Univerzite realizovaný projekt špecifikácie kompetencií sociálnych pracovníkov, ktorého výsledky zverejnili B. Bear a R. Federico v *Educating the Baccalaureate Social Worker* (1978). Porov. SUPPES, M. A., WELLS, C. C. 1991. *The social work experience*. New York-St. Louis-San Francisco : McGraw-Hill, Inc. 1991, p. 6-7.

správať sa primerane danej situácii, spôsobilosť na určitú konkrétnu činnosť v určitých sociálnych situáciách, ktoré spôsobujú vznik individuálnych problémov klientov. V súvislosti s uplatňovaním sociálnych kompetencií zdôrazňujeme i nezastupiteľnosť schopnosti empatie pri udržaní si profesionálnych hraníc. V tomto kontexte je kompetencia súbor schopností, návykov a postojov, ktorých základom je schopnosť reflexie sociálnej situácie a sebareflexie vlastného konania.

K praktickým kompetenciám, ktoré sa prejavujú najčastejšie pri práci s klientmi, môžeme zaradiť:

- rozvíjať účinnú komunikáciu,
- orientovať sa a plánovať postup,
- podporovať a pomáhať k sebestačnosti,
- zasahovať a poskytovať služby,
- prispievať k práci organizácie,
- odborný rast.⁴²

K profesionálnym kompetenciám sa zvyčajne zaraďuje: schopnosť sebainštrumentalizácie, kognitívna sebaďistancia, schopnosť komunikovať a kooperovať, vedieť iniciovať klienta k spolupráci,

⁴² V roku 1997 bol vytvorený prvý ucelený návrh šiestich základných kompetencií, ktoré prechádzali viacerými zmenami. Každá kompetencia je bližšie definovaná tzv. kritériami kompetencie, ktoré sa dajú objektívne zisťovať a sú nevyhnutnou podmienkou pre naplnenie roly pracovníka (napr. kompetencia zasahovať a poskytovať služby, poznať možnosti a metódy poskytovania služieb a intervencie; poskytovať pomoc a službu v súlade s dohodnutým poskytovaním služieb a intervencie; poskytovať pomoc a službu v súlade s dohodnutým postupom; pravidelne hodnotiť meniace sa situácie, pokroky a účinnosť postupu spolu s klientmi; organizovať a koordinovať poskytovanie pomoci a služieb z rôznych zdrojov a pod.). Porov. HAVRDOVÁ, Z. 1999. *Kompetence v praxi sociální práce*. 1. vyd. Praha : OSMIUM, 1999, s. 45-46.

podporovať klienta a viesť ho k samostatnosti, vhodne zasahovať a poskytovať služby.

Vychádzajúc zo *základných požiadaviek, či minimálnych štandardov*, ktoré sa od pomáhajúcej profesie vyžadujú, sociálny pracovník – sociálny kurátor *by mal vedieť*: komunikovať a angažovať sa v prospech záujmov detí, rodín či skupín, ktoré sú v ohrození alebo v núdzi s cieľom zlepšiť ich kvalitu života; posudzovať a plánovať; vedieť diagnostikovať a plánovať kroky s klientom tak, aby bolo akceptované jeho tempo; podporovať a pomáhať k sebestačnosti; pomáhať k osamostatňovaniu a k nezávislému životu klienta; zasahovať a poskytovať služby; mal by prispievať k plánovaniu programov služieb pre užívateľov; pracovať v organizácii so schopnosťou pracovať v tíme odborníkov; rozvíjať profesionálne a sociálne kompetencie neustálym vzdelávaním.

Dobrovoľníctvo študentov odboru sociálna práca Teologickej fakulty v Košiciach

Ak by sme vychádzali presne z definícií dobrovoľníctva, mohli by sme naraziť na problém, ktorý reflektuje nie celkom identické ponímanie dobrovoľníctva vymedzeného teoreticky, legislatívou a dobrovoľníctvom, ktoré chceme prezentovať.

Sumarizáciou prezentovaných definícií dobrovoľníctva vnímame dobrovoľníctvo ako formálne alebo neformálne aktivity, jednorazové alebo opakované, kde dobrovoľník *slobodne* (z vlastnej vôle) venuje svoj čas v prospech iného (iných), bez záujmu o finančný zisk, pričom

dobrovoľníctvo spája dve dimenzie, a to dobro a vôľa. V prípade dobrovoľníctva študentov sociálnej práce sme v dileme, či vôľa je skutočne slobodná.

Aby sme túto, pre niekoho „nezrovnalosť“ vysvetlili, pokúsime sa na naše dobrovoľníctvo nazerať cez spektrum vybraných dilem sociálnej práce.

Formalizovaná sociálna práca i neformálna sociálna práca sa vyvíjajú súčasne a prevaha jedného alebo druhého prístupu je závislá na konkrétnej situácii. Pre dobrovoľníctvo sa predpokladá znížená formalizácia, avšak formálne organizované dobrovoľníctvo (čo i len čiastočne) môže riešiť sociálne problémy úspešnejšie, než keď sa veciam nechá voľný priebeh. Pre dobrovoľníctvo je charakteristický proces deprofesionalizácie, ktorý so sebou prináša nové formy vzťahov medzi dobrovoľníkmi a cieľovými skupinami, ku ktorým je dobrovoľníctvo nasmerované.

Deprofesionalizácia prináša širší priestor pre prístup k sociálnej práci i laikom, avšak rozsah (čas, diapazón činností) práce laickej verejnosti v poliach sociálnej práce evokuje opätovné preberanie prvkov profesionálnej práce (k čomu postupne pristupuje i dobrovoľníctvo). V dobrovoľníctve sa stretávame i s dilemou „normatívnosť - nenormatívnosť“. Dobrovoľníci pomáhajú ľuďom stojacim mimo tzv. väčšinovej spoločnosti, aby sa prispôbili tejto spoločnosti. Tým sa postupne prihlasuje k normatívnemu princípu. V dobrovoľníctve sa rozvíja partnerstvo, čo znamená snahu podporovať „klienta“, než aby boli kladené normatívne a hodnotové

podmienky tejto spolupráce. Dobrovoľníctvo je jednou z foriem sociálnej práce a je to zároveň umenie porozumieť potrebám druhých a schopnosť pomáhať ľuďom tak, aby sa na našej pomoci nestali závislými (aby nestratili schopnosť pomáhať si vlastnými silami).

Ak sa pozeráme na dobrovoľníctvo, ako slobodný prejav vôle v školskom prostredí, ide o istú motiváciu, ktorá pomáha v usmernení študentov pochopiť význam dobrovoľníctva cez možnosti získavania sociálnych kompetencií prostredníctvom osobného kontaktu s klientmi sociálnej práce a s organizáciami, kde je dobrovoľníctvo rozvinuté nielen na neformálnej, ale i formálnej úrovni.

Teologická fakulta poskytuje študentom sociálnej práce možnosť vyskúšať si dobrovoľníctvo. Ide o rôzne formy, ktoré majú študenti v ponuke (Obr. 1).

Obr. 1 Dobrovoľníctvo študentov sociálnej práce

Jednotlivé dobrovoľnícke aktivity majú už svoju tradíciu, napr. Otvor svoje srdce (zúčastňujeme sa od roku 2011), Dni nezábudiek

(zúčastňujeme sa od roku 2015), ale študenti pôsobia ako dobrovoľníci i na aktivitách, ktoré sú jednorazové.

Tabuľka 1 Prehľad skupinových, pravidelných dobrovoľníckych aktivít

Názov akcie	Organizátor / spoluorganizátor	Účasť v rokoch
Otvor svoje srdce	Arcidiecézna charita Košice	2011 – 2018
Dni nezábudiek	Liga za duševné zdravie / Združenie príbuzných a priateľov Radosť (Košice)	2015 – 2018

Otvor svoje srdce je tradičná verejná charitatívna zbierka, ktorá sa realizuje v predvianočnom období. Organizuje ju Arcidiecézna charita v Košiciach. Hlavnou myšlienkou projektu je skutočnosť, že medzi nami žijú ľudia, ktorých životná cesta je poznačená viacerými komplikovanými prekážkami, na odstránenie ktorých sami nestačia a potrebujú pomoc ostatných. Študenti ponúkajú kahančeky, mydielka za ľubovoľný finančný príspevok. Prispením dobrovoľného príspevku darcovia v uliciach mesta Košice vyjadrujú solidaritu – spolicítenie s trpiacimi a núdznyimi.

Liga za duševné zdravie SR je organizácia, ktorej cieľom je aktívna podpora duševného zdravia. Usiluje sa o zlepšenie podmienok a života duševne chorých, angažuje sa však aj v oblasti prevencie duševných porúch. Na celosvetovú kampaň nadväzuje Liga za duševné zdravie SR celonárodnou zbierkou **Dni nezábudiek**. Jej cieľom je upozorňovať verejnosť na dôležitosť duševného zdravia. Zároveň

upozorňuje na to, že výskyt duševných chorôb stúpa. *Dôvodom je to, že žijeme vo veľmi stresujúcom období, kedy je život veľmi aktívny, nemáme čas a nemyslíme na psychohygienu, na to, že by sme mali aj oddychovať.* Na celonárodnej zbierke Dni nezábudiek sa zúčastňujeme na základe spolupráce s organizáciou Združenie príbuzných a priateľov Radosť v Košiciach.

Tabuľka 2 Prehľad skupinových, jednorazových dobrovoľníckych aktivít

Názov akcie	Organizátor / spoluorganizátor	Účast' v rokoch
Dobrovoľníctvo počas 75. Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2011	Magistrát mesta Košice Arcidiecézna charita Košice	apríl – máj 2011
Dni dobrovoľníctva 2012 – dobrovoľnícke aktivity	Občianske združenie Pomocná ruka	21. – 22.09.2012
Noc vonku	Spolupútnik, o. z. ADCH Košice, Úsmev ako dar ...	24.05.2014
Potravinová a finančná zbierka	Maják nádeje, o. z.	november – december 2014
Spolu proti obchodovaniu s ľuďmi. Filmový festival	Slovenská katolícka charita v spolupráci s Košickou arcidiecéznou charitou, zahraničným partnerom Unchosen, za podpory Ministerstva vnútra Slovenskej republiky	16.10.2015

Dobrovoľníctvo počas 75. Majstrovstiev sveta v ľadovom hokeji 2011. Jedným z dobrovoľníckych projektov bolo riešenie problematiky bezdomovectva počas Majstrovstiev sveta v ľadovom

hokeji (ďalej len „MS v LH), pričom cieľ nebol len v jednorazovej pomoci, ale i v následne vytvorenej kontinuite. Do pomoci bolo zapojených viacero subjektov, a to: Magistrát mesta Košice, Arcidiecézna charita Košice, Oáza - nádej pre nový život n. o. Bernátovce, Občianske združenie Pomocná ruka Košice, Spoločnosť Dcér kresťanskej lásky sv. Vincenta de Paul, Katolícka univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta Košice, katedra sociálnej práce. Na základe požiadaviek ADCH a Magistrátu boli vytvorené skupinky študentov, ktoré sa striedali na viacerých pracoviskách, pri rôznorodých činnostiach, a to:

- *s pracovníkmi Magistrátu - terénna sociálna práca* (rozdávanie letákov a usmerňovanie bezdomovcov na možnosti, ktoré poskytoval CHD Bosákova a Oáza Bernátovce, monitoring, depistáž, vyhľadávanie ľudí bez domova a mapovanie lokalít ich výskytu),
- *s pracovníkmi ADCH - sociálna práca v Charitnom dome sv. Alžbety, Bosákova ulica* (stavanie stanu na prespanie bezdomovcov, stavanie prístrešku - na podávanie stravy, na zabezpečenie priestoru k televíznym prenosom z MS v LH), pomoc v jedálni pri varení a rozdávaní stravy, administratívne práce, práca v „sociálnom šatníku“ a asistencia pri hľadaní šatstva pre klientov ...).

Noc vonku 2014. Cieľom podujatia bolo poukázať na problematiku bezdomovectva v meste Košice, ktoré sa týka nás všetkých. Po kultúrnom programe prebehli besedy s ľuďmi bez domova, ktorí sa snažia dostať z ulice a už majú za sebou niekoľko úspešných krokov

a o ďalšie sa snažia. Počas programu sa predstavili i jednotlivé organizácie, ktoré sa problematikou bezdomovectva a prácou s ľuďmi bez domova v Košiciach a okolí zaoberajú, či už každodenne, alebo vzhľadom na ich poslanie len okrajovo.

Spolu proti obchodovaniu s ľuďmi. Filmový festival. Filmový festival zameraný na problematiku obchodovania s ľuďmi sa konal na Slovensku po druhýkrát, pri príležitosti Európskeho dňa boja proti obchodovaniu s ľuďmi (18.10.), mal za cieľ pripomenúť neľútostnú realitu moderného otroctva. Realizoval sa v Košiciach, pretože najviac obetí obchodovania s ľuďmi pochádzalo v roku 2014 z východného Slovenska a predovšetkým z Košického kraja. Naši študenti pôsobili počas celého dňa ako dobrovoľníci.

Okrem skupinových aktivít študenti realizujú aj *individuálne dobrovoľnícke aktivity*. Ide prioritne o študentov kombinovanej formy štúdia.

Pravidelne zbierame vrchnáky z PET fliaš⁴³ od roku 2015. Naše vrchnáky pomohli obdarovanému, zdravotne postihnutému chlapcovi v tom, že v roku 2017 mu škola zabezpečila týždňový pobyt hipoterapie. Taktiež študenti zbierajú šatstvo, ktoré následne distribuujeme podľa potreby do sociálnych zariadení (prioritne

⁴³ Vrchnáky z PET fliaš sú vyrábané z kvalitného tvrdého plastu, takže ide o drahšiu surovinu ako bežná plastová fľaša. Preto je dobré ich recyklovať a to nielen z ekonomického, ale aj ekologického hľadiska. Preto je skvelé, že sa v posledných rokoch tak rozmohlo zbieranie plastových vrchnákov, takže nekončia na skládke a v spaľovni, ale reálne aj pomáhajú. Čím viac škôl, firiem a organizácií sa zapojí do zbierania, tým lepšie. Porov. Prečo sa vlastne zbierajú vrchnáky z PET fliaš? [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <https://lepsiden.sk/plastove-vrchnaky-zbierka/>

detských domovov, resp. krízových centier, či občianskym združeniam, ktoré pracujú s rodinami v núdzi).

Záver

Dobrovoľníctvo v súčasnosti ako sociálny fenomén prekračuje hranice štátov, náboženstiev a sociálnych skupín. Poukazuje na možnosť spolunažívania založeného na pomoci a solidarite. Dobrovoľníctvo buduje kohéznú spoločnosť a sociálny kapitál, práve z toho dôvodu je dôležité v globálne prepojenom svete plnom obrovských kontrastov. Dobrovoľníctvo nie je len prostriedok sociálneho rozvoja spoločnosti, ale aj určitá forma občianskej cnosti a je jedným z kľúčových foriem demokracie a aktívneho občianstva. Dobrovoľníctvo predstavuje európske hodnoty ako solidaritu a spolunažívanie bez diskriminácie a tým prispieva k harmonickému rozvoju spoločností v Európe. Možno konštatovať, že dobrovoľníctvo je a vždy bude stále významnou a dôležitou súčasťou života mnohých ľudí i celej spoločnosti. V súčasnosti sa stretávame s tým, že dobrovoľníctvo na Slovensku začína byť preferované, k čomu prispieva najmä záujem zo strany medzinárodných spoločností o firemné dobrovoľníctvo a medializácia dobrovoľníckej práce. Chut' a ochota vykonávať činnosť dobrovoľníka je hodnota sama osebe. Predpokladá sa, že príprava, vyškolenie a následná supervízia práce dobrovoľníkov, vytvorenie systému a zladenie ich pomoci s prácou profesionálnych zamestnancov v organizáciách, skvalitní život oboch strán. Kvalita života nespočíva jednostranne v získavaní a honbe za

materiálnymi statkami, neustálom zvyšovaní efektivity, výkonnosti, ale aj vo vytváraní kvalitných vzťahov medzi ľuďmi. Dobrovoľnícke činnosti prinášajú zároveň bohaté vzdelávacie skúsenosti, umožňujúce rozvoj, sociálne zručnosti, kompetencie, prispievajú k solidarite.

Je dôležité upozorňovať na potrebu dobrovoľníkov vo všetkých sférach spoločnosti na Slovensku a aj v krajinách tretieho sveta. Dobrovoľníctvo je cesta, ktorá posúva ľudí k humanizácii najmä takej spoločnosti, ktorá vyznáva hmotné hodnoty. Jedným z riešení súčasného stavu dobrovoľníctva by malo byť zvýšenie informovanosti a povedomí o ňom u širokej verejnosti. Propagácia dobrovoľníctva v regionálnych médiách a tlači by mohla pomôcť túto problematiku viac zviditeľniť. Súčasne by sa na základných a stredných školách mohlo vychovávať k dobrovoľníctvu. Dobrovoľnícka práca je významná pre fungovanie spoločnosti, preto sa usilujeme zdôvodniť a presadzovať v spoločnosti dôsledné a zodpovedné povedomie dobrovoľníctva.

Dobrovoľníctvo študentov odboru sociálna práca môžeme považovať za jednu z najefektívnejších foriem ich praktickej prípravy pre vstup na trh práce po ukončení vysokoškolského štúdia. Prínosy dobrovoľníctva vidíme vo viacerých oblastiach, a to:

- príležitosť študentov získať konkrétnejšiu predstavu o pomoci ľuďom – odkázaným skupinám,
- zvýšiť u študentov angažovanosť a motiváciu k dobrovoľníckej práci, ako aj k nezištnej pomoci klientom prostredníctvom priameho kontaktu a samostatnej práce v teréne,

- príležitosť získať špecifické zručnosti a rozvinúť schopnosti dôležité pre výkon ich budúceho povolania,
- poskytnúť študentom priestor pre konfrontáciu teórie a praxe, budovanie vzťahu k svojej budúcej profesii,
- nadviazať a zintenzívniť kontakt s potenciálnym zamestnávateľom, kde môžu študenti po skončení školy nájsť svoje profesionálne uplatnenie.

Zoznam použitej literatúry

KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI. Trnava : SSV, 1999, 917s. ISBN 987-8545-25-2.

KOMPENDIUM KATECHIZMU KATOLÍCKEJ CIRKVI: Trnava : SSV, 2006, s. 243.

YOUCAT, Katechizmus Katolíckej cirkvi pre mladých. Bratislava: Karmelitánske nakladateľstvo, 2011, 301s.

ASSOCIATION OF VOLUNTARY SERVICE ORGANISATION. 2018. *European Year of Volunteering* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete:< <http://www.avso.org>>.

BEDRNOVÁ, E., NOVÝ, I. et al. 2009. *Psychologie a sociologie řízení*. 3. rozš. a doplnené vyd. Praha : Management Press, 2009, 592 s. ISBN 8072610643.

BELZ, H., SIEGRIST, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001, 376 s. ISBN 80-7178-479-6.

BURSOVÁ, J., BUDAYOVÁ, Z. 2012. *Dobrovoľníctvo*. Košice : Vienala, 2012, 75 s. ISBN 978-80-8126-054-4.

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. 2009. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. Banská Bystrica: PF UMB, OZ Pedagóg, PDCS PANET, 2009. 113 s. ISBN 978-80-8083-844-7.

ESMOND, J., DUNLOP, P. *Developing the Volunteer Motivational To Assess the Underlying Motivational Drives of Volunteers in Western Australia* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na inernete: <[www. http://morevolunteers.com/resources](http://morevolunteers.com/resources)>.

EURÓPSKA KOMISIA. *Biela kniha Európskej komisie – Nový impulz pre európsku mládež*. Bratislava: Iuventa, 2002. 98 s. ISBN 92-894-2189-4.

HADŽI-MICEVA, K.2008. Komparatívna analýza dobrovoľníctva v európskych právnych systémoch a praxi. In MARČEK, E. *Dobrovoľníctvo a právna úprava*. Bratislava : Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, 2008, s. 8-21.

HAVRDOVÁ, Z. 1999. *Kompetence v praxi sociální práce*. 1. vyd. Praha : OSMIUM, 1999, 167 s. ISBN 80-902081-8-5.

HOLEČKO, Ľ. 2011. Aktivačná činnosť. In *Práca – život – rodina*. 2011, roč. 1., č. 9, s. 22-24.

HOLDEN, C., CLOUGH, N.1998. *Children as a citizens*. London: Jessica Kingsley Publishers, 1998. 278 s. ISBN 1-83502-566-6.

IUVENTA.SK. *Akcia 2 - Európska dobrovoľnícka služba* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://www.iuventa.sk/sk/Akcia2-Europska-dobrovolnicka-sluzba.alej>.

JURKO, J. 2011. Dobrovoľníctvo v prameňoch Cirkvi a kontexte svedectva bl. Sára Salkaházi. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu bl. Sára Salkaházi*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Košice: Vienala, 2011. ISBN 978-80-8126-042-1. s. 13.

KOŠČ, S. 2012. Kultúra dobrovoľníctva. In *Dobrovoľníctvo ako rozmer sociálnej služby*. Zborník z vedeckej konferencie. Ružomberok: Verbum, 2012. ISBN 978-80-8084-870-5. s. 10-23.

KRÁLIKOVÁ, N. 2006. *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* Bratislava : Iuventa, 2006. ISBN 80-8072-054-1.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 1999. Výchovné ovplyvňovanie voľného času v primárnej prevencii. In *Protidrogová výchova*. Bratislava: Veda, 1999. s. 245-257 s. ISBN 80-968713-0-7.

LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo v kontexte uchádzačov o zamestnanie = Volunteering in the Context Jobseekers. In *Osobnosť dobrovoľníka v pomáhajúcej profesii cez prizmu ideového odkazu bl. Sára Salkaházi*. Košice : Vienala, 2011. ISBN 978-80-8126-042-1. s. 47-56.

LEŠKOVÁ, L. Dobrovoľníctvo vo sociálnych službách = Volunteerism in social services. In *I. vyšehradské stretnutie „Sociálne*

služby ako pilier európskej spoločnosti" : zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2013. ISBN 978-80-558-0463-7. s. 560-566.

LORINCOVÁ, E. et al. 2009. *Postoje k dobrovoľníctvu u mladých ľudí – dobrovoľníkov na Medzinárodných táboroch dobrovoľníckej práce.* Bratislava: INEX Slovakia, 2009. 20 s.

MATOUŠEK, O. 2003. *Slovník sociální práce.* 1. vyd. Praha : Portál, 2003, 287 s. ISBN 80-71785490.

MATULAYOVÁ, T. 2008. *Dobrovoľníctvo v sociálnych službách v kontexte andragogiky a sociálnej práce.* Prešov: 2008, *Habilitačná práca.*

McCURLEY, S., LYNCH, R. 2000. *Manažment dobrovoľníkov - vybrané kapitoly.* Bratislava: SAIA-SCTS, 2000. 120 s. ISBN 80-88928-42-7.

MLČÁK, Z. 2005. *Profesní kompetence sociálních pracovníků a jejich hodnocení klienty.* 1. vyd. Ostrava : Ostravská univerzita v Ostravě, 2005, 351 s. ISBN 80-7368-129-3.

MARČEK, E. 2008. *Dobrovoľníctvo a právna úprava.* Bratislava: Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation, 2008, 111 s. ISBN 978-80-969271-6-6.

MYDLÍKOVÁ, E, et al. 2006. *Letom svetom do sociálnej práce v treťom sektore.* Bratislava: ASSP 2006. 72 s.

MYDLÍKOVÁ, E., GYMERSKÁ, M., KOPCOVÁ, E., VASKA, L. 2006. *Ako byť prospešný sebe aj iným.* Bratislava: ASSP, 2006, 52 s. ISBN 978-80-968713-3-9.

MYDLÍKOVÁ, E. et al. 2002. *Dobrovoľníctvo na Slovensku alebo „Čo si počať s dobrovoľníkom“.* Bratislava: ASSP, 2002. 54 s. ISBN 978-80968713-4-6.

OMOTO, A. M., SNYDER, M. Considerations of community – The context and process of volunteerism. In *Public Policy and Administration.* [online].[cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete:

<http://nvs.sagepub.com/content/39/3/498.full.pdf+html>. DOI:
10.1177/0002764202045005007.

ONDICA, S. (red.) *Dokumenty sociálnej náuky Cirkvi*. Bratislava : SSV, 2007, s. 597.

PLATFORMA MVRO. *Všeobecné definície dobrovoľníctva a jeho foriem* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://www.mvro.sk/sk/rozvojove-dobrovolnictvo/262-vseobecne-definicie-dobrovolnictva-a-jeho-foriem>

PLATFORMA MIMOVLÁDNYCH ROZVOJOVÝCH ORGANIZÁCIÍ. *Legislatívny zámer Zákonníka neziskového práva* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <http://www.mvro.sk/dobrovolnictvo-dobrovolnictvona-slovensku-dobrovolnictvo-a-legislativa-rozvojove-rojekty.html>.

Prečo sa vlastne zbierajú vrchnáky z PET fľaš? [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <https://lepsiden.sk/plastove-vrchnaky-zbierka/>

RADKOVÁ, L. 2003. *Sociálna práca v treťom sektore*. Trnava: FZSP TU, 2003. 40 s. ISBN 80-89104-30-4.

SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ. *Kódex dobrovoľníka SČK* [online]. [cit. 2018- 10-13]. Dostupné na internete: <www.sck.sk/dobrovolnik>.

SIURALA, L. 2004. European steering committee for youth. In *Európsky rámec mládežníckej politiky*, 2004. Strasbourg: 17. 9. 2004 CDJ, s. 13-41.

SUPPES, M. A., WELLS, C. C. 1991. *The social work experience*. New York-St. Louis-San Francisco : McGraw-Hill, Inc. 1991, 433 p. ISBN 0-07-062607-3.

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O. 2006. *Dobrovoľníci a metodika práce s nimi v organizáciách*. Praha: Portál, 2006. 149 s. ISBN 80736717-8-6.

UHÁL, M. 2006. *Sociálna náuka Cirkvi v základných princípoch*. Košice: TypoPress Košice – Myslava, 2006. 160 s. ISBN 80-89089-49-6.

Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve [online]. [cit. 2018- 10- 13]. Dostupné na internete: http://rmpk.sk/dobrovolnictvo/Vseobecna_deklarccia_o_dobrovolnictve.pdf

VETEŠKA, J., TURECKIOVÁ, M. 2008. *Kompetence ve vzdělávání*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008, 159 s. ISBN 978-80-247-1770-8.

Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 488/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov.

Zákon č.5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

Autor

doc. PhDr. Ing. Lýdia Lešková, PhD.

Teologická fakulta Košice, katedra spoločenských vied

Katolícka univerzita v Ružomberku

Hlavná 89, 041 21 Košice

Email: lydia.leskova@ku.sk

Prínosy dobrovoľníctva pre mladých ľudí

Michaela Šul'ová

Abstract: The article presents the benefits of volunteering for young people. It is the result of the qualitative research. The aim of the research was find out from young volunteers what the volunteering gives them.

Key words: *Volunteering. Young people. Benefits.*

1 Teoretické východiská

Zákon o dobrovoľníctve č. 406/2011 Z. z. dobrovoľníka definuje ako „fyzickú osobu, ktorá na základe svojho slobodného rozhodnutia bez nároku na odmenu vykonáva pre inú osobu s jej súhlasom v jej prospech alebo vo verejný prospech dobrovoľnícku činnosť založenú na svojej schopnosti, zručnosti alebo vedomosti a spĺňa podmienky ustanovené týmto zákonom, ak dobrovoľnícku činnosť

a) vykonáva mimo svojich pracovných povinností, služobných povinností a študijných povinností vyplývajúcich jej zo zákona, z pracovnej zmluvy, zo služobnej zmluvy, zo študijného poriadku alebo z iného obdobného pre neho záväzného dokumentu,

- b) nevykonáva pre orgán alebo funkcionára právnickej osoby, ktorej je členom, zamestnancom, žiakom alebo študentom,
- c) vykonáva mimo svojho podnikania alebo inej samostatnej zárobkovej činnosti.“¹

„Dobrovoľníckou činnosťou podľa tohto zákona nie je

- a) činnosť vykonávaná medzi manželmi alebo medzi blízkymi osobami,
- b) činnosť vykonávaná v rámci podnikania alebo inej zárobkovej činnosti,
- c) činnosť vykonávaná v pracovnoprávnom vzťahu, v štátnozamestnaneckom pomere, služobnom pomere alebo činnosť vykonávaná v rámci študijných povinností,
- d) vzájomná občianska alebo susedská výpomoc,
- e) činnosť vykonávaná osobami, ktoré nedovršili 15 rokov.“²

Podľa zákona č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou mládežníckym dobrovoľníkom je človek, „ktorý dovšil vek najmenej 15 rokov a najviac 30 rokov a je bezúhonný. Ak dobrovoľník nedovšil vek 18 rokov, je na výkon dobrovoľníckej služby potrebný súhlas zákonného zástupcu dobrovoľníka.“³

2 Metodológia výskumu

Cieľom výskumu bolo zistiť, aké prínosy predstavuje dobrovoľníctvo pre mladých dobrovoľníkov.

¹ Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. I, §2, ods. 1.

² Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov, čl. I, §3, ods.2.

³ Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou, čl. I, § 11, ods. 1-2.

Zvolili sme kvalitatívnu metodológiu. Na zber dát sme využili metódu hĺbkového pološtruktúrovaného interview. Na analýzu dát sme využili otvorené kódovanie a vyhodnotenie sme uskutočnili technikou „vyloženia kariet“.

Výskumný súbor tvorilo 23 dobrovoľníkov (participantov) vo veku 17 až 30 rokov, ktorí sa dobrovoľníctvu venujú intenzívne a dlhodobo. Z výskumného súboru sú 5 participanti z Poľska a 18 participantov je zo Slovenska. Celkovo sa výskumu zúčastnilo 17 žien a 6 mužov. Participantia pôsobia ako dobrovoľníci časovo v rozmedzí od 4 do 13 rokov. Ako dobrovoľníci pôsobia v cirkevných, neziskových i štátnych organizáciách (sociálne, zdravotnícke a školské zariadenia).

3 Výsledky výskumu – prínosy dobrovoľníctva pre mladých ľudí

Podľa zrealizovaného výskumu môžeme prínosy dobrovoľníctva rozdeliť na niekoľko kategórií, a to sebaopoznanie, napĺňanie ľudských potrieb, rozvíjanie zručností a talentov, vzťah k cieľovej skupine, zamestnanie, zmeny v živote dobrovoľníka vzniknuté prostredníctvom dobrovoľníctva, prevencia sociálno-patologických javov a sebatranscendencia.

3.1 Sebaopoznanie

Poznať seba je nutnosť a povinnosť každého z nás. Človek potrebuje vedieť kým je. Cestou k sebaopoznaniu je aj dobrovoľnícka

činnosť. Človek prostredníctvom dobrovoľníctva zisťuje svoje prednosti i nedostatky. Mladý človek môže osobnostne rásť a rozvíjať sa. Ako sa vraví – kto nič nerobí, nič nepokazí – tak keby sa človek nepustil do dobrovoľníckej činnosti, tak nezažije sklamanie i úspech, a kedy to skončilo totálnou rezignáciou, tak osobnostne neporastie.

- **spoznávanie svojich predností a pozitívnych vlastností**

Dobrovoľníctvo pomáha človeku odhaliť jeho **pozitívne vlastnosti, zručnosti a nadanie**. Participanti sa vyjadrili, že mali možnosť na sebe spoznať nasledujúce vlastnosti: zodpovednosť, empatia, komunikatívnosť, obetavosť, tvorivosť, flexibilita, záujem učiť sa nové veci, pracovitosť, zmysel pre priateľstvo, schopnosť efektívne využívať čas, vytrvalosť, otvorenosť, schopnosť prijať druhých, aktívnosť, zmysel pre hlbšie uvažovanie, poriadkumilovnosť, odvážnosť, cieľavedomosť, uprednostnenie dobra druhého, dôvera, asertívnosť, čestnosť, schopnosť poradiť iným, schopnosť povzbudzovať a motivovať druhých, optimizmus, ochota, veselosť, úcta, vnútorný pokoj, schopnosť priznať si chybu, zmysel pre humor, skromnosť, úprimnosť, horlivosť za dobro, trpezlivosť, spontánnosť, tolerancia a vodcovské schopnosti.

Niektorí dobrovoľníci zisťujú, že im dobrovoľnícka činnosť pomáha poznávať a budovať **sebavedomie**. Pre mladého človeka je dôležité objaviť, odhaliť svoju vlastnú hodnotu, jedinečnosť, neopakovateľnosť, potvrdiť a zdvihnúť svoje sebavedomie a stavať na tom. *„Čím viac som bola dobrovoľníkom, tým viac som cítila túžbu po dobrovoľníctve. Som to cítila ako volanie, povolanie. Mohla som*

odísť po dvoch mesiacoch, no chcela som ostať. Som tam cítila obrovské prijatie od ľudí. Že nie som neschopná, ako som si na začiatku myslela. Porovnávanie s inými dobrovoľníkmi zmizlo. Tiež mám sebaistotu, sebadôveru, že to dokážem.“ (P4)

Ďalším pomáha rozlišovať, či svoj **voľný čas využívajú efektívne**, odhaľuje im aj to, že **radi pomáhajú a slúžia iným**. *„Prišla som na to, že neviem rozumne využiť čas a práve dobrovoľníctvo mi v tom pomáha, že keď mám niečo, tak viem, že robím zmysluplné veci a že to niekomu pomáha. Tiež som prišla na to, že rada slúžim. Musím poznať seba samú, aby som vedela sa zaradiť, že ak chcem pomáhať, tak v akej oblasti.“ (P9)*

Voluntariát pomáha človeku odhaľovať **vnútorný pokoj** a **radosť** z toho, že môže pomáhať. *„Dalo mi to vnútorný pokoj a tiež som, prišla na to, že naozaj treba aj tým druhým ľuďom pomáhať a nie len myslieť na seba sebecky, zahľadený do vlastného života.“ (P3)*

Veľmi nápomocné je dobrovoľníctvo pri **rozpoznávaní svojho povolania**. Tým, že človek zistí, čo ho baví a zaujíma, môže si to v praxi odskúšať a presvedčiť sa o svojom smerovaní.

Človek si pri dobrovoľníctve môže uvedomiť aj dôležitosť niektorých **čností**, ako je napr. pokora. *„Ukázalo mi to, že je tam potrebná veľká pokora dobrovoľníka, že tá pokora nie je potrebná len u podriadených, treťoradých ľudí, ale hlavne u toho, kto je vedúci danej akcie. Tí ľudia, ktorí sú pod tebou, už sa na teba pozerajú tak či tak, že si viac, že ty to vieš, a keby si mal prísť do pýchy, tak to celý projekt zhodí. Pokora je dôležitá práve u lídrov, dobrovoľníkov*

vedúcich, lebo sú na očiach a idú príkladom a to môže zle skončiť.“
(P12)

- **spoznávanie svojich nedostatkov a negatívnych vlastností**

Pri dobrovoľníctve človek spoznáva aj svoje negatívne vlastnosti. Keby človek neprijal a neuvedomoval si svoje nedostatky, nemohol by na sebe nič zmeniť a tak ani kvalitatívne rásť.

Dobrovoľníci majú možnosť spoznať napr. svoju sebeckosť, uzatvorenosť, náladovosť, nekomunikatívnosť, strach z ľudí, netrpezlivosť, neochotu prijať iný názor či iného človeka „*Som spoznala, že som stresový typ a často panikárim.*“ (P10) „*Ukázalo mi to, že som nie vždy dokázal motivovať ľudí pre dobrovoľníctvo.*“ (P12)

3.2 Napĺňanie ľudských potrieb

Človek je viacrozmerná bytosť. Môžeme rozlišovať biologickú, psychickú, sociálnu a duchovnú rovinu. Následne podľa jednotlivých rozmerov, dimenzií môžeme klasifikovať prislúchajúce potreby, teda môžeme hovoriť o potrebách biologických (telesných), psychologických, sociálnych a spirituálnych (duchovných). Dobrovoľníctvo jednou z možností, ako naplňať niektoré z týchto potrieb.

- **biologická rovina**

Dobrovoľníci sa vyjadrili, že nakoľko majú veľa aktivít, alebo aktivitu, ktorá je náročná z organizačného či priestorového hľadiska, tak im nechýba **pohyb**, lebo sa kvôli tomu veľa nabehajú.

Ak organizácia disponuje vonkajším športovým areálom, kde je futbalové, volejbalové či basketbalové ihrisko, alebo interiérovým športovým zariadením, kde je posilňovňa či pingpongový stôl, tak podľa možností môžu **využívať tieto priestory** aj dobrovoľníci. Venujú sa tam športu, a to či už sami, alebo spolu s klientmi či ďalšími dobrovoľníkmi.

Voluntariát dobrovoľníkom **otvára obzory**, lebo spoznávajú ľudí, a cez tieto kontakty a kamarátstva majú oveľa viac možností napr. aj k **športu**. „*Ja som prostredníctvom dobrovoľníckej činnosti spoznala mnoho ľudí, s ktorými som potom začala športovať, stiahli ma na to.*“ (P8)

- **psychologická rovina**

Dobrovoľník má možnosť napĺňať svoje psychologické potreby prostredníctvom **intelektuálneho rastu**. Rozširuje si vedomosti z oblasti, kde pôsobí ako dobrovoľník. Získava praktické skúsenosti, pri ktorých si osvojuje metódy práce s cieľovou skupinou, učí sa, ako sa správať k tým ľuďom, ako s nimi komunikovať, čo môže od nich očakávať. Na druhej strane, ak dobrovoľník komunikuje s ľuďmi, ku ktorým prichádza, a zisťuje, že nedokáže im poradiť alebo odpovedať na niektoré otázky, tak to ho motivuje siahnuť po knihách a hľadať odpovede. V prípade, že dobrovoľník pôsobí v zahraničí, je preňho väčšou motiváciou zdokonaľiť sa v cudzom jazyku, pretože následne viac dokáže pomôcť ľuďom.

Dobrovoľníctvo napĺňa aj **emocionálne potreby**. Dobrovoľník často vníma duševnú spokojnosť z toho, že mohol urobiť niečo

prospešné, vníma v sebe dobrý pocit po dobrovoľníckej činnosti a potešenie z dobrej práce. Dobrovoľníkovi prináša radosť do srdca, že môže niekomu pomáhať, alebo keď vidí, že pomohol, spravil nejaké dobré dielo, že mohol poslúžiť. Dobrovoľník vníma naplnenie, keď vidí, že ľudia ku ktorým prichádza, a ktorým sa snaží pomôcť, sú aspoň trochu šťastnejší. *„Vedomie, že robím dobro ma naplňa.“* (P1)

- **sociálna rovina**

Dobrovoľník môže budovať **medziľudské vzťahy na viacerých úrovniach**, a to vzťahy s ďalšími dobrovoľníkmi z danej organizácie, vzťahy s ľuďmi, ktorým pomáha, vzťahy so zamestnancami organizácie a vzťahy s ľuďmi z iných organizácii a inštitúcii, s ktorými daná organizácia spolupracuje.

Dobrovoľníctvo pomáha naplňať dobrovoľníkom potrebu budovania **priateľstiev**. Dobrovoľníctvo je výbornou príležitosťou budovať krásne vzťahy. Dobrovoľníci majú možnosť spoznávať ľudí, ktorí sa venujú podobným činnostiam.

Dobrovoľníci majú možnosť v niektorých organizáciách budovať aj vlastné **spoločenstvá**. Spoločenstvo je miesto, kam človek patrí, kde nachádza svoju identitu, zázemie a bezpečie. Príkladom sú spoločestvá animátorov – dobrovoľníkov u saleziánov. Tieto spoločestvá rovesníkov naplňajú animátorom potrebu niekam patriť, mať zázemie, dobrú partiu. *„Som rád, že môžem niekam patriť.“* (P7) *„Zisťujem, že hlboké priateľstvá vznikajú tam, kde sa angažujeme pre rovnakú vec.“* (P10) *„V spoločestve ťaháme všetci za jeden koniec, a to mi pomáha, cítim tam jednotu, že všetkým záleží na konkrétnej*

hodnote. Je to aj pre mňa psychická podpora, že v tom nie som sama, že som s ľuďmi, ktorí majú rovnaké hodnoty a postoje. V takých službách sa robí ľahšie dobrovoľníctvo, než keby som robila niečo sama alebo stála proti niekomu s opačnými názormi. Ma to povzbudzuje a motivuje, že sa zapalujem od tých ľudí. Keď poznáme potreby jeden druhého a vieme, čo nestíha, tak sa tam tiež môžeme obetovať, že napriek tomu, že sama mám toho veľa, tak aj tak ti pomôžem.“ (P11) Taktiež v prípade, že sa mladí ľudia zúčastňujú dobrovoľníckych činností na väčších akciách mimo svojho mesta, príkladom je Púť radosti vo Vysokej nad Uhom, a chceli by sa stretávať aj mimo daných akcií, tak sa začnú stretávať ako skupinka vo svojom meste.

Taktiež umožňuje prepájať generácie, čím sa posilňujú **medzigeneračné korelácie**. Príkladom sú dobrovoľníci, ktorí pôsobia v zariadeniach pre seniorov, kde trávajú čas so seniormi rozprávaním či prechádzkami. Nakoľko v súčasnosti už nie sú tak typické viacgeneračné rodiny, prípadne dobrovoľníci už nemajú starých rodičov, práve dobrovoľníctvo im pomáha v budovaní vzťahov so staršou generáciou a uvedomovať si, prežívajú iné generácie.

- **spirituálna rovina**

Dobrovoľníctvo pomáha dobrovoľníkom **duchovne rásť**. Niekedy je to spôsobené aj tým, že ide o cirkevnú organizáciu a dobrovoľník sa môže duchovne posúvať prostredníctvom jej **náboženských aktivít**. Ak je v rámci takejto organizácie vybudované

aj spoločenstvo dobrovoľníkov, tak majú možnosť aj osobnostnej a zvlášť **duchovnej formácie** či **modlitbových stretnutí**.

Dobrovoľníctvo napĺňa dobrovoľníkom aj ich **potrebu po Bohu**. Dobrovoľníka približuje viac k Bohu a prehľbuje jeho osobný vzťah s Bohom. „*Niekedy som sa tak modlila, že Pane, by som ti chcela nejako pomáhať, ale ťa nevidím, ako sa dá Boha vidieť, tak potom som pochopila, že Boh prebýva v každom človeku, lebo keď pomáham iným, tak pomáham Jemu – Bohu. A to ma povzbudilo ešte viac, že môžem pomáhať ešte viac a s ešte väčšou radosťou. Lebo tam slúžim Bohu v tom druhom. Snažím sa vidieť Boha v ľuďoch. Robím to kvôli Bohu a druhým.*“ (P9) Dobrovoľník môže hľadať Boha v činnosti, ktorú vykonáva a v ľuďoch, ktorým pomáha.

Dobrovoľníctvo taktiež napĺňa potrebu **odovzdávať vieru** ďalším. „*Je to milosť privádzať ľudí bližšie k Bohu, k živej viere.*“ (P20) Niektorí animátori – dobrovoľníci z cirkevných organizácii sa vyjadrili, že animátorstvo vnímajú ako „*povolanie zhora*“ (P22) či „*prácu pre Ježiša*“ (P23), je to pre nich často tzv. „*kresťanský životný štýl*“.(P21)

Dobrovoľníctvo napĺňa dobrovoľníkom ich potreby **služby, obety** a **lásky** voči iným. „*Láska je dôležitá a to, čo robíme ako dobrovoľníci, že keď milujeme, nie je to zbytočné.*“ (P8) Táto túžba často vyviera z Ježišovho príkladu – milujte sa navzájom, ako som ja miloval vás. (Porov. Jn 15,12). Ak veríme, že Ježiš sa obetoval za nás, tak aj my by sme mali pomáhať a slúžiť, lebo nám dal príklad lásky a služby. Aj to, že sa snažiť nasledovať Ježiša a robiť to, čo on robil.

3.3 Talenty a zručnosti

Dobrovoľníctvo prispieva k **osobnostnému rastu**. Pomáha dobrovoľníkom uplatňovať a rozvíjať **talenty** a rovnako nadobúdať nové, alebo doposiaľ v sebe neobjavené dary.

- **sociálne schopnosti**

Dobrovoľníci majú možnosť rozvíjať svoje sociálne schopnosti. Učia sa budovať **vzťahy** s rôznymi typmi ľudí, získavajú nové kontakty, budujú spoločenstvo a priateľstvá s ďalšími dobrovoľníkmi. Dobrovoľníctvo rozvíja aj schopnosť budovať vzťahy v skupine. Taktiež sa zlepšuje ich kontakt s ľuďmi tým, že dobrovoľnícka činnosť pomáha odbúrať hanbu pri oslovovaní nových ľudí. Pomáha dobrovoľníkom byť viac spoločensky otvorení a veselí. *„Keď potrebujem privítať ľudí, tak tam potrebujem byť veselá a usmievavá. Učila som sa prekonať hanbu pri oslovovaní nových ľudí. No som zistila, že sa nemusím báť poznávať nových ľudí.“* (P9)

Dobrovoľníctvo posilňuje **empatiu** voči ľuďom. Dobrovoľníci sa snažia viac pochopiť prípadne precítiť situáciu, v ktorej sa nachádzajú ľudia, ktorým pomáhajú. Otvára im to oči pre realitu, ktorú si až tak neuvedomovali prípadne nevedeli, že sa to nachádza tak blízko nich. Niektorí si uvedomia, že možno majú problémy a často sa nad tým trápili, no tie sa nevyrovnajú tým problémom, ktoré musia riešiť iní ľudia.

Dobrovoľníctvo rozvíja aj schopnosť konštruktívne **riešiť konflikty**. Dobrovoľníkom sa rozvíja aj schopnosť **kooperácie** a zmysel pre **tímovosť**. Niektorým dobrovoľníkom pomáha meniť sa

z introvertov na **extrovertov** a byť viac „šialená a otvorená novým bláznovstvám“. (P4)

- **komunikačné zručnosti**

Dobrovoľníctvo rozvíja komunikačné zručnosti. Pomáha dobrovoľníkom **komunikovať v skupine** známych či aj cudzích ľudí. Tiež učí dobrovoľníkov začať komunikáciu ako prví. „*Mala som tiež problém komunikovať s cudzími ľuďmi, radšej som bola v menšej skupinke známych ľudí. Dobrovoľnícka služba ma otvorila pre širšie spoločenstvo nových ľudí.*“ (P1)

Dobrovoľníctvo zvyšuje u dobrovoľníkov odvahu komunikovať aj v **cudzom jazyku** a zlepšuje ich cudzojazyčné schopnosti. „*Veľkou bariérou bolo pre mňa komunikovať s ľuďmi z iných krajín. Počas dobrovoľníctva v zahraničí som spoznala, akým dôležitým mostom je jazyk a to ma nútilo učiť sa cudzie reči a osmeliť sa komunikovať aj v jazyku, ktorý som dobre neovládala. Tak som pomaly prekonávala osobné, vnútorné zábrany a komplexy a otvárala sa novému svetu a novej kráse.*“ (P1)

Dobrovoľníctvo rozvíja **prezentačné zručnosti** dobrovoľníkov, učí ich **vystupovať na verejnosti**, prednášať či dokonca **formovať verejnú mienku** okolo seba. „*Nikdy by som nepovedala teraz, že som bola veľmi utiahnuté dievča na základnej škole, bola som strémovaná a zostrachovaná a nedokázala by som vystúpiť pred ľuďmi a niečo im povedať. Čím častejšie som to robila, tým viac ten strach opadával.*“ (P11)

- **organizačné schopnosti**

Prínosom dobrovoľníctva sú aj nadobudnuté organizačné schopnosti. Človek prostredníctvom dobrovoľníckej činnosti ako napr. príprava veľkých podujatí, organizovanie letných táborov, či realizácia pravidelných stretiek s deťmi a mládežou rozvíja svoju schopnosť **organizovať** činnosti i ľudí. Dobrovoľník má možnosť učiť sa taktiež prerozdeľovať úlohy. Dobrovoľníctvo teda vedie dobrovoľníkov k systematickej práci, robiť si systém vo všetkom, od prerozdelenia si času až k študijným povinnostiam.

Značným prínosom dobrovoľníctva je budovanie **zodpovednosti**. Dobrovoľník sa učí byť zodpovedný za zverené úlohy i ľudí. Taktiež niesť následky za svoju činnosť.

V dobrovoľníkoch môže rozvíjať aj schopnosť **samostatnosti**, pretože sú im zverené úlohy, tiež sa môžu ocitnúť v situáciách, kedy majú ísť na neznáme miesto či stretnúť sa s človekom, ktorého nepoznajú.

Dobrovoľníci môžu rozvíjať aj svoju **kreativitu**, najmä pri organizovaní rôznych aktivít či podujatí.

- **administratívne zručnosti**

Dobrovoľníctvo pomáha dobrovoľníkom rozvíjať aj **administratívne** zručnosti. Dobrovoľníci sa dostávajú k činnostiam, pri ktorých musia vypisovať rôzne formuláre, viesť databázy, archivovať dokumenty či pracovať s dokladmi.

Niektorí sa učia písať aj **projekty**, čím získavajú financie pre činnosť organizácie.

Rozvíjajú aj svoje **ekonomické** zručnosti, keďže niekedy robia aj vyúčtovania rôznych akcií či projektov.

- **altruistické vlastnosti**

Človek si prostredníctvom dobrovoľníctva môže uvedomiť, že **nie je tu len pre seba** a že ho niekto potrebuje. Je to služba, ktorá dáva človeku význam. *„Keď slúžime iným, tak to má pravý zmysel, že nežijeme pre seba, ale sme tu aj pre iných, a toto dáva taký pravý zmysel aj nášmu konaniu, teda tie skutky lásky k bližným. To nás učí zomieraniu sebe, umenšovaniu nášho egoizmu, dávať sa iným, pomáhať iným, nebyť egoista ale altruista.“* (P11)

V dobrovoľníkovi to buduje ochotu **pomôcť** tým, ktorí to potrebujú. *„Dobrovoľníctvo je úplne iná kategória, nesnažím sa vnucovať, lebo viem, že za to nebudem ohodnotený, nič ma netlačí, chcem pomôcť, je to skôr také úprimné, som v kontakte s tými ľuďmi a tak im môžem pomôcť.“* (P7)

Dobrovoľníctvo otvára v človeku zmysel pre **dobročinnosť**. Buduje v ňom pozitívny prístup k spoločenským problémom, učí ho urobiť niečo **užitočné pre spoločnosť**, a tým prispieť aspoň malou čiastkou k tomu, aby bol svet lepší. Dobrovoľníka vedie k **solidarite**.

3.4 Vzťah k cieľovej skupine

Dobrovoľníci vykonávajú svoju činnosť niekedy aj z dôvodu pozitívneho vzťahu voči cieľovej skupine, ide predovšetkým o dobrovoľnícku prácu s deťmi či mládežou. Inokedy dochádza k pozitívnej zmene **názoru či vzťahu k cieľovej skupine** počas

samotnej dobrovoľníckej činnosti. Človek sa taktiež stáva viac citlivejším na špecifické problémy tej ktorej cieľovej skupiny.

Príkladom môže byť zmena pohľadu na *osirelé deti* či *deti vyrastajúce v detských domovoch*. Celkovo práca s deťmi pomáha dobrovoľníkom chápať niektoré veci aj z detského pohľadu. No taktiež tam si človek môže uvedomiť, že ich niekedy negatívne správanie či chladný nezraniteľný prístup má korene v ich vnútornom zranení a dané správanie je len maskovaním ich skutočného vnútorného rozpoloženia. Metaforicky by sme to mohli prirovnať k ľadovcu. Ľadovec vyčnieva nad povrchom hladiny len osminovou časťou celej svojej veľkosti. Zvyšná časť – prevažujúcich sedem osmín, je ukrytých, neviditeľných pod hladinou. „*Pri prvom kontakte vyzerali ako drzé a nevychované deti, s ktorými to budem musieť nejako vydržať. Úsilie vstúpiť s nimi do osobného kontaktu a dotknúť sa ich života však prinieslo v mojom postoji k nim obrat. Už som viac nevidela – drzých a nevychovaných nezbedníkov – ale krásne detské duše, často hlboko zranené a silno túžiace po láske a po prijatí.*“ (P1)

Ďalším príkladom je dobrovoľnícka práca s *bezdomovcami* či *pouličnými čiernymi obchodníkmi* od ktorých niekedy bočíme zo strachu, že by nám mohli ublížiť alebo by sme sa mohli niečím nakaziť. Dobrovoľníci tým, že ich viac spoznajú, vypočujú si ich osobné životné svedectvo, zistia, že títo ľudia hľadajú pomoc a nie spôsoby, ako ubližovať iným. „*Podvodníci – bola prvá myšlienka, čo mi napadla, keď som ich nezriedka videla utekať pred políciou. Dobrovoľníctvo mi však umožnilo nazrieť do niekoľkých osudov týchto*

mladých chlapcov, mužov. Ich príbehy začínajú v krajine trpiacej vojnou a nekončia v – prechodnom bydlisku – podzemných garáži svetových metropol. Keď som sa dívala do ich očí, videla som veľa utrpenia...a nekonečnú potrebu lásky. V srdci mi ostala každá tvár a pouličný podvodníci už nie sú viac tí, ktorých z diaľky obchádzam. Sú pre mňa bratmi, ktorí majú svoj ťažký príbeh a neistú budúcnosť. Postupom času si uvedomujem, že ich mám rada stále viac.“ (P1)

3.5 Zamestnanie

Dobrovoľníctvo je veľmi nápomocné pri **rozpoznávaní svojho budúceho povolania**. Dobrovoľník má možnosť zistiť priamo v praxi, k čomu inklinuje a čo by si určite nevedel predstaviť robiť. Následne podľa toho si dokáže aj správne zvoliť vysokú školu.

Dobrovoľníctvo prináša dobrovoľníkom aj väčšiu šancu **uplatniť sa na pracovnom trhu**. Najmä pre **absolventov škôl** je obtiažne sa zamestnať. „*Dobrovoľníctvo mi dáva to, čo mi nedala škola. A to praktickú skúsenosť. V škole sa učíme veľa teórie, no do praxe potrebujem najmä praktické skúsenosti. Mnoho zamestnávateľov uprednostňuje pri hľadaní nových zamestnancov ľudí, ktorí už majú pracovné skúsenosti vo vyžadovanej oblasti. Ja po skončení vysokej školy, keď budem hľadať zamestnanie, nebudem mať odpracované žiadne roky v danej oblasti, no budem disponovať praktickými skúsenosťami nadobudnutými práve prostredníctvom*

dobrovoľníctva, a to ma určite uprednostní pred ostatnými uchádzačmi o zamestnanie z radov absolventov škôl.“ (P5)

Dobrovoľníci si môžu napísať do **životopisu** svoje dobrovoľnícke skúsenosti, čo ich zvyhodňuje pred ďalšími absolventmi škôl, ktorí nenadobudli žiadne pracovné skúsenosti. Taktiež majú možnosť vypýtať si z organizácie, v ktorej pôsobili ako dobrovoľníci **potvrdenie o absolvovanej dobrovoľníckej činnosti**.

Dobrovoľnícke skúsenosti sú využiteľné aj v samotnej **praxi**. Dobrovoľníkom to pomôže aj v zamestnaní, lebo už poznajú rôzne metódy práce s ľuďmi, nadobudli lepšie komunikačné či organizačné schopnosti. *„Tým, že študujem učiteľstvo, tak si viem predstaviť, že dobrovoľnícke skúsenosti využijem aj v praxi, napr. ako komunikovať s mladými, ako viesť skupinu, vedieť sa k nim priblížiť, poznať ich reakcie na rôzne situácie, poznať ich záujmy či vedieť sa prispôbiť vzniknutej situácii.*“ (P8)

Mnohé organizácie sa venujú **odbornej formácii dobrovoľníkov**. Majú rôzne kurzy, prípravné stretnutia či supervízie, čo z dobrovoľníkov robí lepších **profesionáloch**.

Dobrovoľníci majú možnosť získať **kontakty**, ktoré im pomôžu zamestnať sa. Bud' poznajú prostredníctvom dobrovoľníctva priamo zamestnávateľov, alebo poznajú ľudí, ktorí im vedia povedať o voľnom pracovnom mieste, prípadne sa za nich aj prihovoriť. *„Aj zamestnanie, kde som teraz, prišlo vďaka kontaktu cez dobrovoľníctvo, som rozprávala, že hľadám prácu, a ona povedala, že pod' k nám. Kontakty nikdy nevieš, kedy využiješ. Aj ja poznám ľudí zo*

spoločenstva, čo hľadajú prácu, tak som im odporučila, aby poslali životopisy aj k nám, lebo u nás budú hľadať nových ľudí a viem sa za nich aj prihovoriť. Máš známosti a ľudí, ak ťa poznajú, tak sa ti vedia ozvať, že toto sa ti hodí pre teba a teraz tam hľadajú nových ľudí. Ja tiež keď viem o pracovnej pozícii, tak to dám vedieť ďalej.“

(P10)

Niektorým dobrovoľníkom sa podarí **zamestnať priamo v organizácii**, kde pôsobili ako dobrovoľníci. Ich výhodou je, že poznajú už danú organizáciu a metódy práce s cieľovou skupinou a najmä že organizácia ich už má odskúšaných.

Ďalším sa zasa podarí **zamestnať sa v organizácii, ktorá má rovnaké poslanie či cieľovú skupinu**, pretože disponujú praktickými skúsenosťami v danej oblasti, čo ich zvýhodňuje.

3.6 Zmeny – pred a po dobrovoľníctve

Dobrovoľníctvo ovplyvňuje a mení dobrovoľníka. Má vplyv na zmenu osobnostných črt dobrovoľníka, menia sa jeho vlastnosti, priority i hodnoty.

- **zmena osobnostných črt**

Niektorým dobrovoľníkom pomohla dobrovoľnícka činnosť **oslobodiť sa od závislostí** ako je sledovanie televízie a hranie počítačových hier.

U dobrovoľníkov došlo aj k **zmene spôsobu trávenia voľného času**. Väčšina času ide do dobrovoľníctva, do príprav akcií. Pričom dobrovoľníctvo u našich participantov nie je na poslednom mieste

v hodnotovej hierarchii. Nevnímajú dobrovoľníctvo ako poslednú možnosť využitia voľného času, ale ak majú čas, tak sa ho snažia využiť pre dobrovoľníctvo.

Zmenili sa aj **ľudia, s ktorými sa stretávali**. Väčšinu času trávia s ľuďmi, ktorí sú v danej organizácii alebo s ďalšími dobrovoľníkmi.

Niektorým pomohlo v **budovaní sociálnych kontaktov**, lebo sa charakterizovali pred dobrovoľníctvom ako hanbliví a asociálni, vyhľadávali samotu a mali strach z ľudí. Teraz sa to zmenilo – majú radi spoločnosť ľudí, dokážu bez problémov budovať vzťahy a charakterizujú sa ako smelí, komunikatívni a sociálni.

Dobrovoľníctvo prináša **prehlbovanie vzťahov**. Dobrovoľníci dokážu oceniť hĺbku človeka a vzťahu, rozlíšiť povrchné a hlbšie medzilidské vzťahy. Učí aj dôvere voči ľuďom. *„Našla som spoločenstvo skvelých ľudí, stabilné a viem, že keď toho človeka stretnem aj o 20 rokov, tak si stále budeme mať čo povedať, lebo keby som stretla niekoho zo základnej školy, tak sa už asi pomaly ani nepozdravíme.“* (P10)

U niektorých dobrovoľníkov v cirkevných organizáciách došlo aj k osobnému **obrátaniu vo viere** alebo k **posilneniu vzťahu s Bohom**.

Výraznou zmenou je aj to, že dobrovoľníci chcú tráviť čas v **službe iným, chcú byť tam, kde ich potrebujú**.

- **zmena hodnôt a priorít**

Participantí sa vyjadrili, že dobrovoľníctvo mení ich pohľad na život, dodáva nadhľad nad niektorými vecami a pomáha rozlišovať podstatné aspekty od nepodstatných. Dobrovoľníci často zisťujú, že iba život, ktorý žijeme pre iných, má zmysel.

Dobrovoľníctvo pomáha dobrovoľníkom **premáhať sa** a otvárať pre druhých, a **nezameriavať zrak na seba** – teda nie na toho, kto dáva, ale na toho, komu sa dáva. Voluntariát učí dobrovoľníkov **obetovať niečo zo seba** – svoj čas, schopnosti a niekedy aj hmotné dobré.

Niektorí dobrovoľníci sa vyjadrili, že vďaka dobrovoľníctvu sa pre nich stal dôležitejším **vzťah s Bohom** a menej dôležitým **perfekcionizmus a stres zo školy**. *„Dala som dopredu vzťah Ježiša a mňa, lebo som zistila, že keď ja s ním nie som, moja práca je úplne zbytočná. A už takým veciam ako vtedy že som veľmi stresovala na skúšky alebo som sa snažila byť v niektorých veciach, čo som si myslela, že sú dôležité, byť v tom dobrá, tak som zistila, že to nie je až také dôležité, že to nemusím až tak prežívať, lebo niektorí ľudia nemajú ani to, čo ja mám. A že šťastie nie je o tom, čo máme, ale o našom srdci.“* (P8)

Do úzadia sa u našich participantov dostala hodnota **peňazí**. *„Na prvom mieste je viera a úplne som odsunula peniaze, nie sú už pre mňa až tak dôležité. Netúžim tak po majetku, kupovať a kupovať a mať niečo, ale viac sa pre mňa stali dôležité vzťahy, hlboké nie povrchné medziľudské vzťahy. Zmenila som priateľstvá. Lásku ani priateľstvo za*

peniaze nekúpiš. Na čo mi budú peniaze, majetok, keď budem chorá a nebudem mať nikoho, kto by ma vôbec prišiel navštíviť.“ (P4)

- **nové hodnoty**

Dobrovoľníctvo pomáha objaviť dobrovoľníkom aj nové hodnoty. Jednou z nich je **práca na sebe**, teda túžba formovať sa, aby dobrovoľníci vedeli zo seba vydať čo najviac pre druhých ľudí.

U tých dobrovoľníkov, ktorí pred tým nemali žiadne spoločenstvo a dostali sa do organizácie, kde funguje spoločenstvo dobrovoľníkov, ktorí sa pravidelne stretávajú, tak novou a dôležitou hodnotou sa stala hodnota **spoločenstva**. Kde dobrovoľníci môžu nájsť rovnako zmýšľajúcich ľudí a kde sa môžu aj osobnostne formovať.

3.7 Prevencia pred sociálno-patologickými javmi

Dobrovoľníctvo chráni mladého človeka pred **samotou**, pretože môže budovať vzťahy s ďalšími dobrovoľníkmi v rámci organizácie. V niektorých organizáciách vznikajú aj spoločenstvá dobrovoľníkov – príkladom sú animátori v niektorých rehoľných spoločenstvách. Je prirodzené, že človek chce niekam patriť, keď začne dospievať, mať partiu rovesníkov, a práve vtedy môže sklznúť a nájsť si **nevhodnú partiu** na ulici, v ktorej prevláda alkohol, násilie, výtržníctvo, záškoláctvo či iné negatívne aspekty. Práve dobrovoľníctvo môže byť cestou, ako si nájsť správnu partiu rovesníkov s podobnými záujmami a pritom spraviť aj niečo dobré pre iných ľudí. *„Keď som bola na strednej škole, tak som veľa chodila na diskotéky, som mala partiu,*

s chalanmi sme chodili vonku, a keď som prišla na vysokú školu, spoznala som spoločenstvo a začala tam byť aj dobrovoľníkom, tak už ma nelákalo byť s pôvodnou partiou, lebo som spoznala iných ľudí a iné hodnoty. Zistila som, že s nimi dokážem mať oveľa hlbšie vzťahy, že sa dokážem baviť aj bez alkoholu. No potom ma mnohí odcudzovali, že ty nechodíš na diskotéky, že chodíš do kostola ako stará babka. Možno je to taká daň, že keď sa obrátiš k Bohu, tak sa niektorí ľudia odvrátia od teba.“ (P4)

Dobrovoľníctvo je významnou prevenciou pred pasivitou či **nudou**, ktorá často môže viesť k **hriechu**. Ak má človek slabosť v nejakom hriechu, tak pokušenie a negatívne myšlienky pôsobia v ňom z nudy. Lebo keď sa človek nudí, nemá čo robiť, prichádzajú pokušivé myšlienky. Dobrovoľníctvo pomáha človeku nezaoberať sa sebou. „Som bojoval veľmi s čistotou, a som sa pýtal, že prečo je to tak, tak som zistil, že je to práve z tej nudy, a preto sa zaoberám sebou. A to mi pomáhalo zabúdať na seba a mať aktívny život. I keď samozrejme je potrebný aj oddych, ale s mierou, no záleží to na človeku, nie každý človek vie oddychovať, napr. ja keď relaxujem, tak ma napadajú bludy, tak stále niečo musím robiť, napr. i keď len počúvať hudbu. To ma naučilo, byť niečím zamestnaný, byť s inými ľuďmi.“ (P12) Voluntariát je teda prevenciou aj pred negatívnymi myšlienkami. Dobrovoľník často ani nemá čas myslieť na „*nejaké somariny*“ (P23).

Dobrovoľníctvo chráni mladého človeka pred **lenivosťou** a učí ho **prekonávať sa**, aby bol aktívnym aj v čase, keď sa mu možno

nechce. Taktiež chráni aj pred **egoizmom**, vedie ho k poznaniu, že nemá myslieť len na seba, ale vnímať aj potreby druhých a byť ochotný im pomôcť. Človeka chráni od **Pahostajnosti** voči potrebám iných ľudí.

Dobrovoľníctvo významne prispieva k efektívnemu **tráveniu voľného času**. Ak by mladí dobrovoľníci nemali dobrovoľnícke aktivity, hľadali by si iné spôsoby trávenia voľného času.

Dobrovoľníctvo chráni mladého človeka aj od negatívnych vplyvov **médií**. Dobrovoľník už nemá toľko času presedieť celý deň či večer na internete, sledovaním televízie či hraním počítačových hier.

3.8 Sebatranscendencia

Službu dobrovoľníka charakterizuje sebadarovanie, tak smeruje od seba k druhému. Dobrovoľníctvo je služba pre iných. Mnoho dobrovoľníkov vo svojej dobrovoľníckej činnosti nevidí tak seba, svoje potreby, to čo osobne z toho získa, ale skôr **ľudí, ktorým pomáha**. Často to znamená zabúdať na seba a byť tu pre iných. V službe iným človek často nájde pravý zmysel, keď už nežije len pre seba, ale je tu pre iných.

Dobrovoľník môže nachádzať v ľuďoch, ktorým pomáha aj **Boha**. „*V mnohých tých postihnutých ľuďoch vidím Boha, v ich očiach, cez nich cítim Božiu prítomnosť.*“ (P4) Boh prebýva v každom človeku a keď pomáhame iným, tak pomáhame Bohu.

Je však potrebné si uvedomiť, že ak pomáhame človeku len kvôli Bohu, môže to byť neosobné a pre toho človeka aj zraňujúce.

„Keby som tam videl len Boha, neumenšujem ho, no som tu nie kvôli tebe ale kvôli Bohu, tak by to bolo také neosobné a možno aj zraňujúce – pomáham ti kvôli tomu, že mám Boha, je len prostriedok na dosiahnutie toho, keď vidím človeka, ktorý trpí, je to dosť blbé si myslím, aj kvôli Bohu ale aj kvôli človeku.“ (P7)

Záver

Dobrovoľníctvo prináša mladým ľuďom značné množstvo prínosov. Slúži im k sebapoznaniu, kde môžu poznávať svoje prednosti i nedostatky. Napĺňa ich potreby po stránke biologickej, psychickej, sociálnej i spirituálnej. Rozvíja ich potenciál, dobrovoľníci majú možnosť získavať a rozvíjať zručnosti i talenty. Konkrétne môžeme hovoriť o kompetenciách sociálnych, komunikačných, organizačných či administratívnych a neodmysliteľnou zložkou sú altruistické vlastnosti. Prínosom dobrovoľníctva môže byť aj zmena názoru či vzťahu k cieľovej skupine. Významným prínosom je lepšie uplatnenie sa na trhu práce či kariérny rast. Taktiež prispieva k pozitívnym zmenám životného štýlu či hodnotovej hierarchie dobrovoľníkov. Dobrovoľníctvo predstavuje aj prevenciu pred sociálno-patologickými javmi. Významným prínosom je taktiež sebatranscendencia dobrovoľníkov, a to, že už vo svojej dobrovoľníckej činnosti nevnímajú tak seba, ako skôr ľudí, ktorým pomáhajú a tiež aj Boha.

Použité zdroje

Sväté písmo. Trnava : SSV, 2009. 1612 s. ISBN 978-80-7162-777-7.

Zákon č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou.

Zákon č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Autor

PhDr. Michaela Šuľová, PhD.

Katolícka univerzita v Ružomberku

Teologická fakulta

Katedra spoločenských vied

Hlavná 89, Košice

Email: michaela.sulova@ku.sk

Pomoc a starostlivosť o ľudí žijúcich so závislými v Mukačeve (Zakarpátí)

Viera Fedivá

Vážení účastníci sympózia.

Už dlhší čas, hlavnou úlohou našej dobrovoľníckej činnosti rímskokatolíckej cirkvi v Mukačeve a v Zakarpátí je Ochrana života. Táto úloha zahŕňa prednášky pre mládež vo vzdelávacích inštitúciách, pomoc ženám v rizikovom tehotenstve a prácu so ženami, ktoré utrpeli traumy z potratu. Spolu s našou ekumenickou komunitou každoročne organizujeme pochody na ochranu nenarodeného života. Ale dnes budem hovoriť o inom druhu pomoci, s ktorým sme sa začali zaoberať asi pred tromi rokmi. V poslednom čase, vzhľadom na ťažkú hospodársku situáciu, vojnu, ktorá trvá na východe už 5 rokov, sa na Ukrajine zhoršila situácia sprevádzaná rôznymi formami závislosti: alkoholické, narkotické, hazardné a iné. Toto správanie ovplyvňuje všetkých ostatných členov rodiny, ktorí žijú spolu so závislou osobou. Zvláštnosťou ukrajinskej mentality je to, že problém skrývajú, „o tom sa nehovorí“, ale ak sa to stane viditeľným, potom rôznymi spôsobmi sa ostatní členovia rodiny pokúšajú to "vyžehliť", predstierať, že všetko je v poriadku. Otec (alebo mama) len sa „cíti zle“, ale to je len odmietanie problému, ktorý sa rýchlo zhoršuje. Postupne sa všetci

členovia rodiny žijúci s závislou osobou sa stavajú tiež chorými na spoluzávislosť.

Spoluzávislosť je patologický stav. Ide o komplexnú chorobu, ktorá je zaznamenaná v registri chorôb, ako aj alkoholizmus alebo drogová závislosť. Ovplyvňuje rôzne ľudské sféry na biologickej, duševnej, sociálnej a duchovnej úrovni. Okrem toho je to hlboká emocionálna a sociálna závislosť na inej osobe (od muža alkoholika alebo syna-alkoholika) a od jeho správania. Členovia rodiny, často manželka alebo matka alkoholika, prestanú žiť svoj život, ale žijú iba život alkoholika. Ak by sme porovnali správanie Ježiša, ktorý nebol spoluzávislým, tak vidíme, že aj v 12 rokoch mal odvahu povedať svojim rodičom, ktorí ho hľadali, že on je tu, v opatere otca. Alebo povedal svojej matke, ktorá ho požiadala, aby niečo urobil "žena, čo ti do toho." Moja hodina ešte nenastala", alebo vyhlásil, že „ten je mi otec a matka, ktorí počúvajú moje slovo“. To znamená, že Ježiš sa dokázal oddeliť od svojich príbuzných, dokázal nechať ich ísť, nebyť na nich závislý, nebál sa toho, čo si kto o ňom myslí a čo hovorí. Toto je príklad zdravého vzťahu. Toto je však takmer nereálne pre spoluzávislú osobu. Veľmi im záleží na tom, čo si o nich myslia, takže vždy niečo vymýšľajú, taja, snažia sa ukázať všetko z tej najlepšej strany. Spotrebujú veľa energie a nakoniec sa vyčerpajú.

Ochorenie spoločnej závislosti sa vyskytuje aj na fyzickej úrovni. Takíto ľudia si zvyknú na tragické vzťahy, neustále sa cítia "obeťami", nešťastnými. Majú doma pravidelné buď búrlivý škandál alebo depresiu. Výsledkom takéhoto života v ich organizme sú určité

biochemické procesy, na ktoré sú zvyknutí a dokonca ich potrebujú. Táto choroba bola vyšetovaná v Amerike už vtedy, keď sa objavil program AA.

Alkoholici začali navštevovať stacionáre a zotavovať sa. Bolo zistené, že ich ženy, ktoré boli zvyknuté na spolužitie s alkoholikom, nevedeli, ako sa majú správať v novej situácii, keď manžel je triezvy, má už svoje stanovisko, môže urobiť pripomienku žene alebo deťom. Predtým tieto ženy boli zvyknuté na všetky nepríjemnosti, problémy, všetko hádzali na alkoholizmus manžela a pri tom v skutočnosti sa cítili ako obeť, ale teraz sa všetko sa zmenilo. Akoby za to, že ich manžel už nepije, stále necítili radosť a šťastie, neuvedomujúc, že trpia aj ďalej spoluzávislosťou. Môže to niekedy pokračovať aj po smrti alkoholika. Choré vzťahy sa prenášajú do vzťahov s inými ľuďmi.

Spolu závislými sa stavajú aj deti v alkoholickej rodine, ktoré neskôr budú mať ďalšiu diagnózu: DDA (dospelé deti alkoholikov). Takéto deti veľmi trpia a aby nejako prežili, hrajú určité úlohy.

Jedna z nich (zvyčajne najstaršie dieťa) - "HRDINA". Všetko rieši, stará o všetkých, je perfekcionista, chce byť vždy dokonalý. Ale vnútri má veľa bolesti, obáv. Je veľmi urážlivý, s nízkym sebavedomím.

Ďalšou úlohou je "IDEÁLNE DIEŤA". Takým dieťaťom sa chvália, aby zakryli problémy alkoholizmu v rodine. V budúcnosti sa takéto dieťa môže stať workoholikom, alebo bude všetko kontrolovať, všetkých poučovať.

Ďalšia úloha - „BÚTLAVÁ VRBA“. Dieťa berie na seba všetku vinu, pretože aspoň tak sa mu bude venovaná nejaká pozornosť. Ale vnútri je veľa agresie. Preto majú takéto deti zlé správanie v škole, problematické vzťahy s učiteľmi, spolužiakmi. Ich úlohou je odvieŕť pozornosť od otca (matky) alkoholika.

"NEVIDITEĽNÉ DIEŤA" je osamelý, tichý, neviditeľný. Viaže sa na veci, nie na ľudí. Snaží sa nevytvárať problémy nikomu.

Ďalšia úloha - "KLAUN" preberá zodpovednosť za pocity ľudí. Úlohou je zmierniť stres, rozosmiať ľudí. U týchto detí, nízke sebavedomie, nepokojnosť. V dospelosti nie je schopný zvládnuť stres. Mávajú zákaz na negatívne pocity, vždy musia byť veselé.

Úlohy sa niekedy môžu meniť.

To všetko je dysfunkcia. Spoluzávisle vzťahy sú deštruktívne a nemožno v nich byť šťastnými. Situáciu je často komplikuje strach, že je veriaci kresťan alebo kresťanka, musí milovať svojho manžela - alkoholika, a tým sa rozumie vydržať (znášať) jeho škandály, urážky, agresiu a dokonca násilie, a popri tom tiež poskytovať služby: upratovať, variť, starať sa o neho (ňu), dokonca často zanedbávať deti.

Bohužiaľ, niekedy kňazi a duchovní mentori, ktorí nerozumejú problému spoluzávislosti, poskytujú falošné rady. Preto vzdelávacie aktivity v tejto oblasti sú veľmi dôležité, dokonca aj medzi kňazmi. Treba poznamenať, že by bolo ťažké, aby sa spolu závislá osoba sama, z týmito problémami mohla vyrovnáť. Tu potrebujete pomoc od komunity, rovnako zmýšľajúcich ľudí, profesionálov.

Spočiatku sme pozvali špecialistu, ktorý usporiadal 5-dňový seminár pre správanie závislých, počas ktorého sa účastníci mohli vyrovnat' s ich pocitmi, nájsť problém v bolestivom myslení. Potom sa účastníci pravidelne stretávali a navzájom sa podporovali.

Na stretnutiach v skupinách pomocou programu "12 krokov", program rovnaký, ktorý absolvujú závislí (alkoholici), učíme sa oddeliť od problémov závislej osoby, neberieme zodpovednosť za jej činy, správanie. Je však dôležité naučiť sa rozlišovať chorobu od závislej osoby, nebrať ku srdcu urážanie, hnev, pretože takéto správanie je dôsledkom ochorenia.

Boh nás stvoril z lásky a chce, aby sme boli šťastní. Je príjemne vidieť, ako počas nejakého času žena, ktorej dlhý čas zakazovali pocit radosti, konečne bola schopná si uvedomiť, že môže žiť normálny život tým, že mení svoje myslenie, svoje správanie. Umožňujú si mať radostné emócie: smiech, zábavu. Modlíme sa spoločne za chorého člena rodiny, podporujúc sa navzájom, neumožňujúc chorobe spolu závislosti zvíťaziť nad nami.

VIERA FEDIVÁ,
moderátorka Ekumenického spoločenstva Mukačevo
Email: vira65@gmail.com

Dobrovoľníctvo v rámci Reformovanej cirkvi na UA

János Heder

Zakarpatská reformovaná cirkev bola rehabilitovaná po páde Sovietskeho zväzu v roku 1991. V roku 1992 bola opäť zaregistrovaná. Existovala aj v čase najťažšej Sovietskej diktatúry, mala veľmi veľa obetí, mnoho kňazov bolo odstránených. Po 91 roku začala svoju prácu v osemdesiatich komunitách, dnes je tam 114 komunít a asi 73 000 dospelých členov komunity, ktorí navštevujú naše bohoslužby.

Na Ukrajine nebola uskutočnená žiadna reštitúcia cirkevného majetku, boli vrátené iba budovy chrámov. Žiadna pôda, budovy alebo iný majetok neboli vrátené. Na Ukrajine cirkev do dnešného dňa pracuje za pomoci prostriedkov, ktoré boli zhromaždené v komunitách, to znamená, že štát nepodporuje cirkev, považuje sa to, že cirkev je oddelená od štátu, hoci z nedávnych politických udalostí je zrejmé, že z času na čas štát zasahuje do života cirkvi.

Vidíme, za celé obdobie existencie Ukrajiny, neboli uskutočnené naozajstné reformy a Ukrajina, medzi bývalými Sovietskymi krajinami, ktoré boli súčasťou Sovietskeho zväzu, dnes je jednou z tých najchudobnejších, keď sa pozrieme na životnú úroveň obyvateľstva. Podľa dnešných štatistik je najchudobnejším štátom v

Európe, cirkev nebola úplne rehabilitovaná, ale prevzala úlohu pomáhať ľuďom v sociálnej sfére.

Boli obnovené bohoslužby, Opätovne sa obnovilo dobrovoľné fakultatívne vzdelávanie detí v cirkevných skupinách, vytvorila sa, ako sa hovorí už veľa rokov, morálna výchova, biblická výchova detí v letných táboroch. Obzvlášť tých detí, ktoré majú taktiež zlé sociálne podmienky. Vytvorilo sa 19 rómskych spoločenstiev, medzi Rómami, ktorí hovoria po maďarsky a žijú spolu s našimi reformovanými komunitami. Pre nich boli postavené chrámy, boli postavené škôlky, veľmi časté hygienické uzly.

Takým spôsobom prebieha ich vzdelanie, učia ich čítať, písať v týchto školách, pretože často nechodia do štátnej školy, zostávajú doma. Tu sa realizuje ich podpora, ale aj v iných mestských alebo obecných spoločenstvách veľa rokov sa uskutočňuje humanitárna práca, pomáha sa rodinám ako morálne tak aj materiálne. Po dlhé roky v našich komunitách pracovala charitatívna jedáleň, na mnohých miestach pracuje aj dnes.

V Berehove sa každý deň vydáva niekoľko stoviek kilogramov chleba pečeného v drakonickom centre. Na Veľké sviatky: ako sú Vianoce, Veľká noc alebo Pedesiatnica, sa rozdáva viac ako tri alebo štyri tisícky potravinových balíčkov, v takmer každej komunite sú ľudia, ktorým Cirkev pomáha platiť účty za plyn, elektrinu, pretože v dnešných podmienkach nemohli by prežiť. Za posledných 25 rokov boli založené 4 cirkevné lýcea, v čase, keď na Ukrajine zákon toto nepovoľoval, (Len v roku 2014 bol prijatý taký zákon, ktorý

teoreticky umožňuje cirkvi otvoriť školu). Od roku 94/95 pracujú tieto lýcea.

V nich vyštudovalo veľa mladých ľudí, ktorí boli väčšinou prijatí na univerzity, vysoké školy - to znamená že sa vychováva inteligencia - často sú to práve deti rodičov, ktorí žijú v ťažkých podmienkach. Na Zakarpatí je plánované vybudovanie nemocnice, kvôli tomu, že reforma zdravotníctva ďaleko zaostáva, najmä zložité operácie chceli by sme vykonávať v Berehivskej ekumenickej nemocnici - toto sú naše plány.

Okrem toho reformovaná cirkev založila v 90. rokoch prvý domov rodinného typu a bol vytvorený fond, ktorý umožňuje rodinám osvojiť deti, vybrať takéto rodiny, často dokonca boli postavené domy, alebo sa kúpiť domy s cieľom pomoci týmto rodinám.

Túto tradíciu, zvyk sme boli schopní preniesť rímskokatolíckej cirkvi, pretože dnes reformovaná rímsko-katolícka cirkev v Zakarpatí sa podobne zaoberá prácou s deťmi, a dnes je takmer viac ako 20 domov zriadených cirkvou v Zakarpatí. Nerozlišujeme medzi konfesiami, pomáhame tým, ktorí potrebujú pomoc teraz.

Bohužiaľ, dnes na Ukrajine Cirkev nemá rovnaké podmienky, aké majú Cirkvi v európskych krajinách a mnohí čakajú veľa od cirkvi ale ona má veľmi slabú ekonomickú základňu, hoci ľudia idú do kostolov. Je tiež potrebné poznamenať, že v Zakarpatskej oblasti sú kresťanské cirkvi navzájom veľmi tolerantné, že vykonávajú veľkú humanitárnu pomoc v Zakarpatí, približne polovicu humanitárnych programov v Zakarpatskej oblasti vykonáva reformovaná cirkev.

JÁNOS HEDER,
zástupca biskupa Reformovanej Cirkvi,
Email: hederjanos5@gmail.com

Centrum pre rodinu Košice-Juh ako priestor pre dobrovoľnícku službu

Alexandra Šemegová, Gabriela Kardošová

Abstract: The paper presents the civic organisation Centre for the Family Košice-South from the viewpoint of volunteering activities and events it holds. The aim of the paper is to introduce the civic organisation, its activities and highlight the importance of volunteering services it provides. The paper is divided into four chapters. The first chapter is devoted to the the establishment of the Centre for the Family Košice-South. The second one presents the Centre's activities and their division. The third chapter deals with the development and offer of volunteering services in the civic organisation. The final chapter evaluates the contribution and impact of volunteering actions on volunteers themselves and other participants involved in the Centre's events.

Keywords: Volunteering. Centre. Activities. Family. Comunity. Support. Time. Generations.

1. Vznik Centra pre rodinu Košice-Juh

Ľudia sa chcú prirodzene stretávať, túžia byť potrební, byť súčasťou spoločenstva a práve to bolo východiskom pre vznik nášho Centra pre rodinu.

Silná podpora rodín ale aj miestneho pána farára ThLic. Miroslava Giru, PhD. bola pozitívnym impulzom pre rodinné centrum, ktoré by vytváralo priestor pre všetkých členov rodiny a zároveň zastrešovalo rôznorodé aktivity.

Občianske združenie oficiálne vzniklo v decembri v roku 2015. Právnu formu sme vnímali ako potrebu pre prezentáciu pred inými inštitúciami, sponzormi a podporovateľmi. Všetky činnosti nášho Centra sú postavené na dobrovoľníckej službe, teda na bezplatnom poskytovaní vlastného voľného času druhým.

1.1. Dobrovoľnícka činnosť v Centre pre rodinu Košice-Juh

Na dobrovoľnícku činnosť v Centre sa môžeme pozeráť z rôznych pohľadov, a to napríklad z pohľadu manuálnej práce dobrovoľníkov, pri zabezpečovaní každodennej prevádzky, ale aj údržby vonkajších a vnútorných priestorov, ktoré využívame.

Ďalším pohľadom môže byť kreatívne vytváranie aktivít nielen pre členov nášho Centra pre rodinu, ale aj širokú verejnosť.

Aktivity sú prínosom pre všetky generácie rodín, pričom rodinu nechápeme len v ponímaní mama, otec a deti, ale v širšom poňatí, kde patria starí rodičia, mládež, slobodní a vdovci.

Našu dobrovoľnícku činnosť, teda náš čas a úsilie, sústredíme najmä na samotnú prípravu a realizáciu rôznych aktivít a projektov.

2. Aktivity Centra pre rodinu Košice-Juh

Od vzniku nášho občianskeho združenia, teda Centra pre rodinu, fungujú pravidelné a jednorazové aktivity.

Dobrovoľnícka činnosť je najviac potrebná pri pravidelných aktivitách fungujúcich na týždennej báze.

Podľa zamerania jednotlivých aktivít, sa do dobrovoľníckej činnosti zapájajú celé rodiny, jednotlivci alebo kolektív.

2.1 Pravidelné aktivity

Každú nedeľu, po farskej svätej omši, sú veriaci pozvaní na nedeľnú kávu a dobré slovo. Pohostenie zabezpečuje každý týždeň iná rodina.

Modlitby matiek sú vedené koordinátorkami jednotlivých skupiniek matiek stretávajúcich sa každý pondelok.

Materské centrum je otvorené jeden krát v týždni v doobedňajších hodinách. Pre mamičky s deťmi na materskej dovolenke je pripravený detský kútik a v letnom období vonkajšie detské ihrisko. Rôznorodé aktivity pripravujú kreatívne mamičky.

Rodinné popoludnia sú v rézii jednotlivcov ako dobrovoľníkov. Najčastejšie sú to mamičky na materskej dovolenke.

2.2 Jednorázové aktivity

Pri väčších akciách, kde je potrebná časovo náročnejšia príprava, využívame službu celého spoločenstva. Je to viacero rodín, jednotlivcov a mládež, ktorú sa takto snažíme viesť k zodpovednosti a službe druhým. Medzi tieto aktivity patria najmä Deň rodiny, Trojgeneračný ples rodín, Denný detský tábor, sezónne brigády.

Deň rodiny je dvakrát v roku. Dobrovoľníctvo je zastúpené organizátormi, ktorí majú na starosti program, občerstvenie a priebeh celej akcie.

Trojgeneračný ples rodín sa koná na začiatku kalendárneho roka. Pri príprave a usporiadaní je potrebné veľké dobrovoľnícke nasadenie, nakoľko je to ples pre 310 ľudí. Plesajúcimi sú všetky generácie od malých detí až po seniorov.

Kapacita denného detského tábora je pre jeden turnus 35 detí. Ide o aktivitu počas letných prázdnin, kde dobrovoľníkmi je mládež, ako animátori deťom a niekoľko dospelých vedúcich, ktorí sú tiež dobrovoľníkmi z radov rodičov a jednotlivcov.

Prevádzka vonkajších a vnútorných priestorov si vyžaduje sezónne brigády. Vonkajší areál udržiavajú najmä muži - dobrovoľníci. O čistotu vnútorných priestorov sa pravidelne starajú ženy - dobrovoľníčky.

3. Vývoj dobrovoľníctva v Centre pre rodinu, Košice-Juh

Potreba dobrovoľníctva a samotných dobrovoľníkov vychádza z aktivít, činností a akcií, ktoré vieme ponúknuť. Rôznorodosť týchto aktivít nám prináša veľmi pestrú škálu dobrovoľníkov a to z hľadiska veku, povolania a zaradenia v spoločnosti.

Našou snahou je ukázať všetkým tým, ktorí prichádzajú do nášho Centra, že aj oni svojou pomocou vedia prispieť k rozvoju dobrovoľníctva, a teda k rozvoju nášho občianskeho združenia. S pribúdajúcimi aktivitami sa zväčšuje aj potreba väčšieho počtu dobrovoľníkov.

3.1 Naša ponuka v dobrovoľníctve

Od dobrovoľníkov nášho Centra pre rodinu vyšla túžba pomáhať rodinám v rôznych životných situáciách, či zo strany sociálnej, právnej alebo psychologickej. Práve tu sme začali rozlišovať aktivity v rámci dobrovoľníctva, ktoré sú v kompetencii laikov a ktoré v kompetencii odborníkov.

Čo reálne v rámci dobrovoľníctva vieme ponúknuť, je nasmerovať ľudí, ktorí takúto pomoc potrebujú, na odborníkov v tej ktorej oblasti.

Vnímame, že dobrovoľníci nemajú prinášať to, čo sa im javí prospešné zo svojho pohľadu, ale aby potreba služby a aktivít vyšla priamo od ľudí. Čo považujeme za veľmi dôležité, je budovať v mladých ľuďoch vzťah k službe a empatii, nakoľko spoločnosť ich tlačí presadzovať len ich vlastné záujmy a potreby.

4. Záver

Spätná väzba od ľudí na naše aktivity nám ukazuje, že čas strávený v dobrovoľníckej službe pre druhých má zmysel. Prínosom je pre nás, dobrovoľníkov, ako možnosť osobného rozvoja, dobrého pocitu zo služby pre druhého, a tiež v sociálnej interakcii s rôznymi skupinami ľudí. Práve naše dobrovoľnícke aktivity smerujú k pritiahnutiu a výchove nových dobrovoľníkov z radov mládeže ale aj ľudí, ktorí sa našich aktivít zúčastňujú.

Prínos vidíme aj pre rodiny a ľudí z farnosti a širokého okolia. V dnešnom svete individualizmu a nezáujmu o iného, cudzieho, alebo nepoznaného človeka, otvárame možnosti k priblíženiu sa jeden druhému.

Autor

Ing. Alexandra Šemegová a Mgr. Gabriela Kardošová
Centrum pre rodinu Košice-Juh
Milosrdenstva 15, 040 01 Košice
Email: centrum.juh@gmail.com

DOBROVOĽNÍCTVO AKO SLUŽBA
Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie

Teologická fakulta, 20.11.2018 v Košiciach

© Lukáš Knap (Ed.)

Počet strán: 133 [5,11 AH]

Náklad: 100 ks

VERBUM – vydavateľstvo KU, Ružomberok 2018, 1. vyd.

ISBN 978 – 80 – 561 – 0615 – 0